

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ TECNOLOGIJŲ FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS IR SOCIALINIO DARBO INSTITUTAS

INDRĖ MEILŪNIENĖ

SOCIALINIŲ DARBUOTOJŲ VEIKLA TENKINANT
PAGYVENUSIŲ ŽMONIŲ SOCIALINIUS POREIKIUS

Magistro baigiamasis darbas

Vadovė

Prof. dr. Vida Gudžinskienė

VILNIUS, 2014

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ TECNOLOGIJŲ FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS IR SOCIALINIO DARBO INSTITUTAS

Indrė Meilūnienė

SOCIALINIŲ DARBUOTOJŲ VEIKLA TENKINANT PAGYVENUSIŲ ŽMONIŲ SOCIALINIUS POREIKIUS

Socialinio darbo magistro darbas
Studijų programa 621L54001

Vadovė :

Prof. dr. Vida Gudžinskienė

VILNIUS, 2014

TURINYS

ĮVADAS.....	5
1. SOCIALINIŲ DARBUOTOJŲ VAIDMENS REIKŠMĖ, TENKINANT PAGYVENUSIŲ ŽMONIŲ SOCIALINIUS POREIKIUS, TEORINIŲ ASPEKTU.....	8
1.1. Pagyvenusių žmonių socialinių poreikių tenkinimo ypatumai.....	8
1.1.1. Pagyvenusių žmonių gyvenimo ypatumai ir kylančios problemos.....	10
1.1.2. Sėkmingo senėjimo visuomenėje prielaidos, atsižvelgiant į socialinių poreikių tenkinimą.....	14
1.1.3. Socialinių poreikių bei ryšių palaikymo ir užtikrinimo svarba pagyvenusių žmonių tarpe.....	16
1.1.4. Pagyvenusių žmonių socialinių poreikių užtikrinimo galimybės.....	19
1.2. Pagyvenusių žmonių socialinę gerovę reglamentuojanti teisinė sistema. Lietuva Europos Sąjungos kontekste.....	21
1.3. Lietuvos pagyvenusių žmonių stacionarių globos įstaigų veiklos organizavimo principai Europos Sąjungos kontekste.....	23
1.4. Socialinio darbuotojo pagalbos svarba tenkinant pagyvenusių žmonių socialinius poreikius.....	26
1.4.1. Socialiniui darbuotojui reikalingos asmeninės savybės.....	26
1.4.2. Socialinio darbuotojo vaidmuo senyvo amžiaus žmonių gyvenime ir jiems teikiama pagalba.....	28
1.4.3. Socialinio darbuotojo veikla su pagyvenusiais žmonėmis, siekiant užtikrinti jų visavertę integraciją į visuomenę ir socialinių poreikių tenkinimą.....	30
2. SOCIALINIŲ DARBUOTOJŲ PASLAUGŲ TEIKIMAS, TENKINANT PAGYVENUSIŲ ŽMONIŲ SOCIALINIUS POREIKIUS STACIONARIOSE GLOBOS ĮSTAIGOSE	
2.1. Tyrimo tikslas ir metodologija.....	33
2.1.1. Tyrimo metodika ir organizavimas.....	33
2.1.2. Tyrimo atlikimo vieta.....	34
2.2. Duomenys apie respondentus.....	36
2.3. Tyrimo rezultatai ir jo interpretacija.....	36
2.4. Kokybinio tyrimo organizavimas.....	55
2.5. Socialinių darbuotojų vaidmens analizė (jų požiūris) dirbant su pagyvenusiais asmenimis.....	56

IŠVADOS	68
REKOMENDACIJOS	70
LITERATŪRA	71
SANTRAUKA	76
SUMMARY	77
PRIEDAI	78

IVADAS

Temos aktualumas. Europos Komisijos duomenimis „gyventojų senėjimas – vienas didžiausių Europos visuomenės socialinių ir ekonominių XXI amžiaus uždavinių. Jis paveiks visas ES šalis ir daugumą politikos sričių.“ Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis (2013), pastaraisiais metais pastebima pagyvenusių¹ amžiaus žmonių didėjimo tendencija. 2005 metais 65 metų ir daugiau amžiaus žmonių buvo 517037, 2009 metais – 536229, o 2012 metais jau 543303. 2013 m. šis rodiklis šiek tiek sumažėjo, tačiau vis vien išlieka nepalyginamai dideliu – 542198, gyvenimo trukmė taip pat didėja (Lietuvos Statistikos departamentas). Europos Komisija nurodo, kad iki 2025 m. per 20 % europiečių bus 65 metų arba vyresni, ypač sparčiai padaugės vyresnių kaip 80 metų žmonių. Statistiniai duomenys rodo, kad pagyvenusių amžiaus žmonių skaičius didėja, todėl reikia atkreipti dėmesį, kad turi būti ne tik didinamas apgyvendinimo vietų skaičius senelių globos namuose, bet ir užtikrinamas socialinių darbuotojų poreikis.

Anot Bikmanienės (1998), „senų žmonių globa neretai reikalauja specialistų (medikų, psichiatrų, psichologų ir pan.) pagalbos. Reikalinga institucinė priežiūra ar specialios paslaugos namuose.“ (p. 374). Tačiau Lietuvos statistikos departamente pateikiama, kad 2011 metais socialinių darbuotojų, dirbančių pagyvenusių amžiaus žmonių globos namuose visoje Lietuvoje buvo 2568, kai 2010 metais šių darbuotojų buvo nežymiai daugiau - 2639 (Lietuvos statistikos departamentas, 2011). Žinoma, lieka didelė tikimybė, kad pagyvenusių amžiaus žmonės liks gyventi su savo artimaisiais ir jais bus tinkamai pasirūpinta. Tačiau gyvenimo tempas, laiko trūkumas ne visuomet leidžia visapusiškai pasirūpinti senstančiu žmogumi ir tinkamai tenkinti jo fizinius bei socialinius poreikius. Galima įžvelgti, kad socialinių darbuotojų poreikis tik didės, kuomet sparčiai didėja pagyvenusių amžiaus žmonių skaičius arba didės socialinių darbuotojų darbo krūvis. Tuo pačiu pažymėtina, kad kaip rodo statistika, gausėjant pagyvenusių amžiaus asmenų populiacijai, stebimas socialinių darbuotojų, dirbančių su pagyvenusio amžiaus asmenimis skaičiaus mažėjimas.

Europos Komisija teigia, kad „Europa gali tapti novatoriškų sprendimų lydere pasaulyje, kuomet bandomąja [Europos inovacijų partneryste vyresnių žmonių aktyvumo ir sveikatos srityje](#) siekiama iki 2020 m. vidutinį sveiko gyvenimo metų skaičių ES padidinti 2 metais“ (Europos Komisija, 2007). Siekiant padidinti sveiko gyvenimo metų skaičių, būtina kreipti dėmesį į senų žmonių ne tik fizinių, bet ir socialinių poreikių tenkinimą. Socialinių poreikių kokybiškas tenkinimas leidžia gerinti senų

---

¹ **Pastaba: Pagyvenęs žmogus** – tai 60 metų arba vyresnis asmuo.

žmonių gyvenimo kokybę, ilginti gyvenimo trukmę. Todėl galima manyti, kad socialiniai darbuotojai pagyvenusių žmonių socialinių poreikių tenkinimo procese užima labai svarbų vaidmenį.

Temos iširtumas. Socialinio darbo probleminius klausimus, dirbant su pagyvenusio amžiaus asmenimis analizavo tokie užsienio autoriai, kaip Havighurst (1963). Minėtas autorius analizavo pagyvenusio amžiaus žmonių socialinius ir psichologinius poreikius. Prie šios temos nagrinėjimo taip pat prisidėjo Katz (2005) analizavęs kultūrinį senėjimo procesą, taip pat pagyvenusio amžiaus žmonių gyvenimo ypatumus ir kt. Taip pat prie šios temos iširtumo prisidėjo Dziechciaz et. al. (2012), analizuodamas Lenkijos pagyvenusio amžiaus asmenų socialinius, sveikatingumo ir sveikatos poreikius. Iš Lietuvos autorių šia temą analizavo Gudžinskienė ir Mačiuikienė (2011), kurios įvertino pagyvenusio amžiaus asmenų, gyvenančių socialinės globos namuose, socialinių darbuotojų teikiamas paslaugas. Čepėnaitė (2008) nagrinėjusi šalies socialinės politikos įgyvendinimo priemones, sudarančias galimybes stiprinti pagyvenusio amžiaus žmonių gebėjimus bei dalyvavimą visuomenės gyvenime. Stepukonis ir Puodžienė (2009) tyrinėję aštuoniasdešimtmečių psichologijos ypatumus. Ši tema nėra pakankamai iširta, kadangi pasigendama atliktų tyrimų, vertinant socialinių darbuotojų vaidmens svarbą tenkinant pagyvenusio amžiaus žmonių socialinius poreikius.

Mokslinė problema/probleminiai klausimai. Socialiniai darbuotojai savo darbo praktikoje dažnai susiduria su problema, kad pagyvenę žmonės retai gali visapusiškai savimi pasirūpinti, todėl jie yra apgyvendinami globos namuose, kuriuose tenkinami ne tik fiziniai, bet ir socialiniai šių asmenų poreikiai. Pagyvenusio amžiaus žmonės senatvėje susiduria su daug permainų, tačiau socialiniai poreikiai išlieka tokie pat svarbūs, kaip ir bet kokio amžiaus žmonėms. Kyla klausimas, koks yra socialinių darbuotojų vaidmuo, tenkinant senų žmonių socialinius poreikius. Tam, kad nustatyti ir atskleisti socialinių darbuotojų svarbą pagyvenusio amžiaus žmonėms bei jų darbo ypatumus, taip pat būtina atlikti tyrimą.

Magistro darbo hipotezė. Socialinių darbuotojų veikla tik iš dalies tenkina pagyvenusių ir senų žmonių socialinius poreikius.

Darbo objektas – socialinių darbuotojų paslaugų teikimas, tenkinant pagyvenusio amžiaus žmonių gyvenančių stacionarioje senų žmonių globos įstaigoje poreikius.

Darbo tikslas – atskleisti socialinių darbuotojų teikiamas paslaugas, tenkinant pagyvenusių žmonių, gyvenančių stacionarioje senų žmonių globos įstaigoje, socialinius poreikius.

Darbo uždaviniai:

1. Išnagrinėti pagyvenusio amžiaus žmonių socialinių poreikių tenkinimo ypatumus;
2. Apibūdinti socialinio darbuotojo teikiamų paslaugų svarbą tenkinant pagyvenusio amžiaus žmonių socialinius poreikius;

3. Išnagrinėti socialinio darbo Lietuvos pagyvenusių žmonių globos įstaigose organizavimo principus ir pagyvenusių žmonių poreikių tenkinimą reglamentuojančius teisės aktus EU kontekste;
4. Atlikti socialinių darbuotojų, dirbančių senų žmonių globos įstaigose veiklos analizę, remiantis globos įstaigų gyventojų socialinių poreikių tenkinimo ypatumais;

Tyrimo metodai:

- Mokslinės literatūros, dokumentų ir statistinių duomenų analizė, siekiant atskleisti socialinių darbuotojų vaidmens svarbą pagyvenusių žmonių poreikių tenkinimo procese;
- Anketinė apklausa, siekiant įvertinti socialinių darbuotojų vaidmenį tenkinant pagyvenusių žmonių socialinius poreikius;
- Kiekybinė analizė SPSS programa, siekiant įvertinti anketinės apklausos rezultatų priežastingumą.
- Apibendrinimo metodas, naudojamas, apibendrinant naudotą literatūrą, darant galutinę išvadą.

1. SOCIALINIŲ DARBUOTOJŲ VAIDMENS REIKŠMĖ, TENKINANT PAGYVENUSIŲ ŽMONIŲ SOCIALINIUS POREIKIUS, TEORINIŲ ASPEKTU

Pagyvenusio amžiaus žmonių didėjimas yra viena iš svarbesnių amžiaus problemų, kuri turi didelę įtaką šalies ekonomikai, socialinei politikai, sveikatos apsaugos sistemai (Kanopienė, Mikulionienė, 2006). Kadangi ėmus dominuoti mažoms, dviejų kartų šeimoms, suaugę vaikai ir pagyvenusio amžiaus tėvai dažniausiai gyvena atskirai. Tad tradicinė senų žmonių globa ir priežiūra šeimose vis labiau persikelia į visuomenines institucijas.

„Šeimos politikos koncepcijoje (2008, Nr. X-1569) teigiama, kad globalizacija, spartus gyvenimo tempas bei finansų ir apgyvendinimo galimybių trūkumas trukdo tinkamai ir efektyviai rūpintis senstančiais tėvais ir tenkinti jų socialinius poreikius. Šių žmonių globa patikima stacionarioms senų žmonių globos įstaigoms, kuriose tenkinami žmogui reikalingi fiziniai ir socialiniai poreikiai. Anot Naujanienės (2002), „senam žmogui iškilusi būtinybė vėl kartu gyventi su jau suaugusiais vaikais paveikia vaikų – tėvų tarpusavio santykius. Kartais seni tėvai, priešinasi ar piktinasi dėl būtinybės tapti priklausomais nuo vaikų. Juos erzina, kad vaikai pradeda elgtis su jais kaip su vaikais, jie tampa pikti ir nepatenkinti. Vaikams prisiėmus atsakomybę už savo tėvų priežiūrą, šie praranda lygiateisiškumą. Dažnai senų tėvų vaikai, sulaukę vidutinio amžiaus turi rūpintis ne tik senstančiais tėvais, bet ir savo vaikais, kartais ir anūkais.“ (p. 114).

Pasak Bikmanienės (1998), senų žmonių socialinės problemos aktyviai sprendžiamos visose išsivysčiusiose šalyse, tai pakankamai didelė visuomenės dalis. Mokslininkė teigia, kad pagyvenusių žmonių globa dažnai reikalauja specialistų (medikų, psichiatrų, psichologų ir pan.) pagalbos. Reikalinga institucinė priežiūra ar specialios paslaugos namuose.

Norint gerinti senų žmonių gyvenimo ir socialinių paslaugų kokybę, taip pat skatinti aktyvų senėjimą visuomenėje bei užtikrinti efektyvias senėjimo priemones, būtina analizuoti pagyvenusių žmonių gyvenimo ypatumus, kylančias problemas, ieškoti būdų, kaip jas spręsti bei kaip tinkamai socialiniams darbuotojams tenkinti pagyvenusių žmonių socialinius poreikius.

1.1. Pagyvenusių žmonių socialinių poreikių tenkinimo ypatumai

Matulionis (2003) teigia, kad „žmogaus gyvenimą sąlygoja tiek fizinės, protinės, dvasinės galimybės, bet ir socialinė aplinka bei socialiniai veiksniai. Socializacija – procesas, kurio metu žmogus įsisavina vertybes, normas, elgesio vaidmenis ir modelius, būdingus tai visuomenei, kurioje jis gyvena.“ (Matulionis 2003, p. 37). Todėl galima teigti, kad ir socialiniai pagyvenusių žmonių

poreikiai yra individualūs. Palujanskienė (2002) nurodo, kad žmogaus padėtis amžiaus struktūroje įtakoja jo elgesį bei požiūrį į gyvenimą ir jo pokyčius. Anot mokslininkės, „gyvenimo vidurio perėjimas susijęs su jaunystės svajonių atsisakymu ir gyvenimo baigtumo pripažinimu. Antras perėjimas – iš gyvenimo į senatvę – susijęs su 50-mečio jubiliejumi, vėliau – su išėjimu į pensiją, įvairiomis ligomis, našlyste ir bendraamžių laidojimu. Vadinasi, asmens gebėjimas prisitaikyti prie gyvenimo pokyčių, gera psichologinė ir socialinė adaptacija sudėtingo ir nuolat besikeičiančio gyvenimo sąlygomis yra svarbūs gyvenimo kokybės rodikliai. Adaptacija – tai procesas, kuriame, sąveikaudamas su aplinka ir savo elgesiu kurdamas socialinius padarinius efektyviai dalyvauja individas.“ (p. 87). Taigi, adaptacija suvokiama, kaip pusiausvyros būseną tarp individo ir aplinkos, kuomet visi poreikiai tenkinami ir vykdomos visos funkcijos. Adaptacija taip pat gali pasireikšti visiško individo ir aplinkos pusiausvyros nebuvimu, kuomet individui neleidžiama tobulėti ir tenkinti savų poreikių. Pagyvenusio amžiaus žmonės dažniausiai pasižymi pusiausvyros su aplinka neturėjimu. (Palujanskienė, 2002).

Havighurst'as (1963) (cituoja Palujanskienė, 2002, p. 88) teigia, kad „vėlyvos brandos tarpsnis prasideda nuo 60 metų. Šio paskutinio gyvenimo etapo uždaviniai yra tokie:

- Prisitaikymas prie savo fizinių pokyčių;
- Naujų socialinių vaidmenų mokymasis (pvz., senelių, pensininkų, našlių);
- Pasikeitusio gyvenimo priėmimas;
- Nuostatos mirties atžvilgiu išsiugdymas.“

Galima teigti, kad asmeninis darbas su šiais uždaviniais ir mokymasis prisiimti naujus socialinius vaidmenis suteikia galimybę pagyvenusio amžiaus žmogui ilgiau išlikti energingu, aktyviu visuomenėje. Su šiais pagyvenusio amžiaus žmonių uždaviniais vyksta socialinių poreikių tenkinimo procesas. Kaip Atchley (1997) teigia, poreikių tenkinimas pensiniame amžiuje daugeliui meta iššūkį. Kaip pavyks išgyventi šį laikotarpį, gana sudėtinga prognozuoti. Vieniems pensinis amžius asocijuojasi su krize, per kurią visas pasaulis apsiverčia aukštyn kojomis arba tuo laikotarpiu, kuomet galima įgyvendinti planus, kurių ankstesniame gyvenime nepavykdavo atlikti dėl laiko ir kitų aspektų stokos. Vitkauskaitės (2001) teigimu, sociologai stresorius tipologizuoja į numatomus – išvengtinius (gyvenamosios vietos, darbo, šalies pakeitimas) ir nenumatomus – atsitiktinius (ligos, stichinės nelaimės). Per krizes išryškėja akivaizdus asmens ir aplinkos disbalansas, kurio pozityvus sprendimas sąlygoja asmens augimą, jo atsparumą išorinei įtakai. Vienas iš būdų, kaip vertėtų spręsti krizes, yra komunikacijos gerinimas, socialinių ryšių plėtra, žinių apie krizines situacijas suteikimas žmonėms. Autorė mano, kad disbalansas, krizinė situacija asmenims kyla dėl netikėtų, nežinomų situacijų, kuomet asmenys nėra iš anksto susipažinę su gresiančiomis nemaloniomis gyvenimo situacijomis.

Todėl galima teigti, kad socialiniai darbuotojai pagyvenusiems žmonėms gali efektyviai padėti susidoroti su naujais gyvenimo vaidmenimis, tenkinant jų socialinius poreikius ir siekiant sėkmingo senėjimo.

Taigi, anot Atchley (1997), tapimas priklausomu nuo aplinkinių, pagyvenusio amžiaus žmonėms yra nemalonus gyvenimo pokytis. Daugumai žmonių tapti priklausomais nuo kitų fizine ir finansine prasme yra labai sunkūs gyvenimo momentai.

Aiškėja, kad pagyvenusio amžiaus žmonės susiduria su subtiliomis ir savitomis problemomis gyvenime, su kuriomis reikia išmokti susigyventi bei sugebėti tenkinti socialinius poreikius. Sugebėjimas efektyviai adaptuotis aplinkoje suteikia galimybes tenkinti socialinius poreikius ir ne taip ryškiai jausti aplinkos disbalansą, stresą, lengviau įveikti krizes. Todėl socialiniai darbuotojai turi padėti sėkmingai adaptuotis naujoje aplinkoje, suteikti tinkamas sąlygas tenkinti socialinius poreikius ir taip išvengti arba sušvelninti pagyvenusių žmonių gyvenime pasitaikančias problemas.

Apibendrinant, galima teigti, kad pagyvenusių žmonių socialiniai poreikiai kinta, kadangi jie pereina į kitą amžiaus tarpsnį, galbūt pakinta šeimyninė padėtis (tampant našliu), pakinta dienos užimtumo eiga. Kai kuriems žmonėms su tuo tampa sunkiau susitaikyti, todėl šiuo atveju socialiniai darbuotojai galėtų būti tokiems žmonėms pagalba ir parama siekiant prisitaikyti prie pasikeitusių gyvenimo sąlygų.

1.1.1. Pagyvenusių žmonių gyvenimo ypatumai ir kylančios problemos

Stankūnienė ir kt. (2003) nurodo, kad “XX a. demografinės raidos fenomenas – gyventojų senėjimas. Jį vadiname unikaliu toli gražu ne dėl to, kad šis būtų pasireiškęs vien tik Lietuvoje: gyventojų senėjimas, anksčiau prasidėjęs labiau išsivysčiusiose šalyse, dabar plinta, ir dar spartesniais tempais, daugelyje mažiau išsivysčiusių šalių“ (p. 138).

Kiekvienais žmogaus gyvenimo amžiaus tarpsniais susiduriama su tam tikrais sunkumais ir problemomis. Kiekviename iš jų ryškėja savitumas ir pasitaikančių problemų sprendimo būdai. Turint ribotas galimybes įgyvendinti socialinius poreikius, amžiaus problemos tampa ryškesnės. Visų pirma reikėtų analizuoti aktualų gyvenimo tarpsnį ir jame pasitaikančias problemas, tuomet ieškoti tų problemų sprendimo būdų, kurie palengvintų pagyvenusio amžiaus žmonių kasdienybę.

Stankūnienės ir kt (2003) nuomone, “individo biologinis senėjimas - žmogaus organizmo funkcinių gebėjimų raidos etapas, kai brandžiame organizme pradeda reikštis degeneracijos procesai. Vien tik biologinis senėjimas pagal tempus ir mastą gali reikštis labai individualiai. O tai, ką visuomenėje priimta laikyti senu žmogumi, galų gale yra socialinio apibrėžimo reikalas.“ (p. 138).

Varnelienės (2007) teigimu, „senatvę įprasta apibūdinti kaip sunkesnės adaptacijos amžių. Tai lemia padidėjęs pagyvenusių žmonių pažeidžiamumas, ryškėjanti visų organizmo funkcijų, lėtėjimo ir nykimo tendencija. Bendravimo partnerių mažėjimas, reti susitikimai su artimaisiais nutolina žmogų nuo aplinkos kurioje jis gyveno. Mažėjant adaptacinėms pagyvenusio žmogaus galimybėms žymiai sunkiau persiorientuoti keičiantis gyvenimo situacijai. Dėl išvardintų priežasčių daliai pagyvenusių žmonių savo gyvenimo pabaigoje tenka rinktis stacionarias globos įstaigas. Šioje aplinkoje kur kas mažiau įprastinės veiklos galimybių, retesni kontaktai su išoriniu pasauliu, mažiau privatumo negu gyvenant namuose. Pagyvenusių žmonių nesėkmingas prisitaikymas yra problema ne tik jiems, bet ir aplinkiniams.“

Senėjimą derėtų traktuoti kaip laispišką visų fizinių požymių ir psichinių struktūrų kitimo procesą. Nuolat senkančios energijos atsargos ir psichinių funkcijų sutrikimai, didinantys priklausomybę nuo aplinkos, verčia mažinti aktyvumą, o fizinės galios ir socialinio statuso praradimas, artimųjų ir draugų netektis dažnai sukelia negatyvią psichologinę reakciją, pasireiškiančia nerimu ir depresija (Palujanskienė, 2002, p. 95). Dėl šių priežasčių gali pagyvenusio amžiaus žmogus dar labiau atitolti nuo aplinkinių ir visuomenės. Čepėnaitė (2008) išskiria socialinę atskirtį ir jos pasekmę – pagyvenusio amžiaus žmonių nedalyvavimas bendruomenės gyvenime. Tai susiję su daugeliu faktorių: skurdu, kuriam pirmiausia turi įtakos mažos pajamos, diskriminacija, bedarbyste, nepakankamais įgūdžiais, netinkamu ar nepritaikytu būstu, prasta sveikata, šeimos problemomis, nusikalstamumu, socialinių paslaugų, informacijos nepasiekiamumu ir kt. (p. 47-56). Šios problemos senų žmonių gyvenime neleidžia tinkamai tenkinti socialinius poreikius. Galima teigti, kad problemos ir kyla iš galimybių tenkinti poreikius, trūkumo arba neturėjimo.

Anot Čepėnaitė (2008), senatvė – natūralus žmogaus gyvenimo tarpsnis, kuris dar visai neseniai pasak vyraujančių visuomenėje mitų buvo vertinamas kaip neefektyvus, nedidinantis visuomenės išteklių. Galima teigti, kad minėtoms visuomenės nuostatomis atsirasti turėjo įtakos ir kai kurios mokslinės senėjimo teorijos, pavyzdžiui, pasitraukimo teorija (p. 47-56).

Mockus ir kt. (2013) nagrinėjo vyresnio amžiaus žmonių pasitenkinimo gyvenimu kokybę, tam nustatyti aptarė tam tikras teorijas, kurios atskleidžia ir apibūdina pagyvenusio amžiaus žmonių pasikeitusias gyvenimo sąlygas, jausmus ir būklę. Viena iš Mockaus ir kt. (2013) aptartų teorijų - *Aktyvumo teorija*. Ši teorija teigia, jog aukštesnis socialinės ir laisvalaikio veiklos lygis, vaidmenų pakeitimas, kai tie vaidmenys turi būti palikti, skatina vyresnio amžiaus žmonių gerovę (Mikulionienė, 2011). Pasitenkinimas gyvenimu susijęs su gebėjimu palaikyti socialinius vaidmenis, turėtus sulaukus brandos, arba prarastus pakeisti. Ši teorija neišskiria senatvės kaip ypatingo amžiaus tarpsnio. Remiantis ja, vyresnio amžiaus žmonės turi tokius pačius psichosocialinius poreikius kaip ir brandos

amžiaus (Mikulionienė, 2011). Adamsas ir kt. (2011) teigia, jog naujesnės su aktyvumo teorija susijusios teorijos, tokios kaip *SES* ir *SOC*, palaiko sėkmingo senėjimo paradigmą per adaptaciją, kreipiant ypatingą dėmesį į tinkamą socialinių ir laisvalaikio veiklos pasirinkimą.

Socioemocinio selektyvumo teorija (SES) – pagal šią teoriją individų emocinio reguliavimo senėjimo pokyčiai inicijuojami suvokimo procesu, jog laikas ribotas. Tai įsisąmoninus, jų tikslai pasikeičia. Tikslai, susiję su žinių įgijimu ir informacijos rinkimu, sumenksta ir jie daugiau sutelkia dėmesį į tikslus, susijusius su emocijomis (angl. *emotion-related*). Teigiama, jog tam, kad padidintų gerovę, vyresnio amžiaus žmonės sumažina savo socialinius tinklus atsisakydami tolesnių ryšių ir susitelkdami į artimus tarpasmeninius ryšius (Labouvie, 2009).

Selekcijos, optimizacijos, kompensacijos teorija (SOC). Ši teorija teigia, kad prisitaikant svarbūs trys pagrindiniai mechanizmai – selekcija, optimizacija ir kompensacija. Selekcija reiškia tai, kad asmuo pasirenka susitelkti ties adaptacija ir optimizacija tam tikrose srityse, apribodamas save kitose srityse. Optimizacija – tai galimybių padidinimas ir atlikties pagerinimas pasirinktose srityse. Kompensacija pradeda veikti, kai individo specifinio elgesio galimybės yra prarastos arba yra žemiau adekvataus funkcionavimo ribos. Jos metu žmogus įgyja tam tikrą kiekį naujų elgesio būdų ar žinių arba naujai perskirsto turimus išteklius (Willis ir kt., 2009).

Mockus ir kt. (2013) apžvelgę šias teorijas nustatė, kad vyresniame amžiuje svarbu ne tik aktyvumas pats savaime, bet taip pat svarbūs su aktyvumu susiję psichologiniai mechanizmai, kai žmogus susitelkia į tikslus, susijusius su emocijomis, o ne su žiniomis ir informacijos rinkimu, kai adaptacija grindžiama selekcijos, optimizacijos ir kompensacijos mechanizmais. Taigi, kalbant apie socialinio aktyvumo sąsają su pasitenkinimu gyvenimu, svarbu atsižvelgti į šį psichologinį aspektą (p. 342).

Kiekviename amžiaus tarpsnyje gali būti išskiriamos tam tikros problemos, ne išimtis yra ir senatvė. Kadangi žmogui senstant pasireiškia senėjimo požymiai, besireiškiantys žmogaus išvaizdoje, tačiau reikia pastebėti, kad jie neturi įtakos jos sveikatos būklei, bet kelia realią grėsmę asmens padėčiai visuomenėje. Pagal šiuos požymius žmogus gali būti priskirtas senimo kategorijai bei susiduria su rizika prarasti vertę, galią ir įtaką, o su tuo atsidurti ties skurdo riba, patirti diskriminaciją siekdamas pasinaudoti paslaugomis (Tulle, Lynch, 2011). Tai paveikia daug senstančių asmenų, kadangi nors asmuo ir jaučiasi sveikas bei darbingas, tačiau jis daugumoje atvejų gali būti tiesiog eliminuojamas iš darbo rinkos, ar kitos jam svarbios aplinkos, kaip nebe pritampantis prie pasikeitusių gyvenimo sąlygų dėl amžiaus, „pasenusių“ pažiūrų ir pan.

Fiziniai senatvės požymiai (odos raukšlės, žili plaukai, silpstantis regėjimas, klausa ir pan.) tampa „senatvės kauke“, nuoroda į tą neigiamą prasmę, kurią senėjimui suteikia visuomenė. Kadangi

jis siejamas su nykimu, destrukcija ir ligomis, kūnas senatvėje konstruojamas kaip marginalus atskiriamas nuo pagrindinio kultūrinio atstovavimo. Biomedicininio negatyvaus požiūrio į senėjimą dominavimas rodo įsitvirtinusių senatvės sampratų medikalizaciją ir disciplinarinę galią. „Aš“ technologijų būdai keisti save, įprasminti senatvę kaip grįžimo į save ir tobulo ryšio su savimi gali būti traktuojami kaip pasipriešinimas šiai disciplinarinei galiai (Rapolienė, Juozulynas, 2009, p. 142).

Dėl senėjimo proceso asmenims kyla ir kitokių problemų, tai gali būti sveikatos problemos, fizinės būklės problemos, liguistumas ir pažeidžiamumas. Terminas „liguistumas“, kalbant apie vyresnio amžiaus asmenis, iki 1980 m. buvo vartojamas retai. Tuo pačiu metu kilo idėjų, kaip palaikyti sveikatą ir išvengti ligotumo senstant. Vyravo nuomonė, kad vienas svarbiausių senėjimo požymių yra energijos, gyvybingumo ir gebėjimo atgauti fizines ir dvasines galias praradimas. Pastebėta, kad žmonės, laikydamiesi sveikesnės gyvenimo (nerūkantys, normalaus kūno masės indekso, fiziškai aktyvūs), sendami patyrė mažiau negalių. Pastaraisiais metais vis daugiau dėmesio skiriama ne tik gyvenimo trukmei, bet ir gyvenimo kokybei. Pradėtas vartoti terminas „aktyvaus gyvenimo trukmė“, kuris reiškia kuo ilgiau. Nors anksčiau buvo manoma, kad tai yra sinonimai, dabar visi mokslininkai sutinka, kad liguistumas nėra tas pats, kas gretutinės ligos, sutrikimai ir neįgalumas. Seni žmonės yra jautrūs ne tik įvairių fiziologinių, bet ir socialinių veiksnių pažeidimams. (Lesauskaitė ir kt., 2012, p. 24)

Apibendrinant, teigtina, kad pagyvenusių žmonių gyvenimas pasižymi dažniau patiriamu stresu, nesugebėjimu efektyviai adaptuotis kintančioje aplinkoje, tai lemia susiformavusi visuomenėje nuomonė, kad žmogui pasenus jis tampa nebereikalingas darbo rinkoje, taip pat visuomenėje manoma, kad žmogui pasenus jis ne visada geba racionaliai mąstyti. Tokie ir panašūs stereotipai senstantiems asmenims kelia stresą ir kitas iš jo kylančias problemas. Spartus biologinis senėjimas, padidėjęs jautrumas, bendravimo mažėjimas, atitolimas nuo įprastos kasdienės veiklos dėl ligų, fizinių problemų ir prastėjančios sveikatos, taip pat pajamų sumažėjimas, diskriminacija dėl amžiaus, informacijos nepasiekiamumas pagyvenusiems žmonėms sukelia daug sunkumų tinkamai adaptuotis visuomenėje ir tenkinti socialinius poreikius. Dėl šių problemų neretai pagyvenę žmonės atsiskiria nuo visuomenės, demonstruoja priešišumą ir kitaip bando nepripažinti senėjimo. Socialiniai darbuotojai, kuriems svarbus kiekvienas individas, gali padėti išvengti tam tikrų problemų ir padėti pagyvenusiems žmonėms adaptuotis aplinkoje, tenkinti socialinius poreikius.

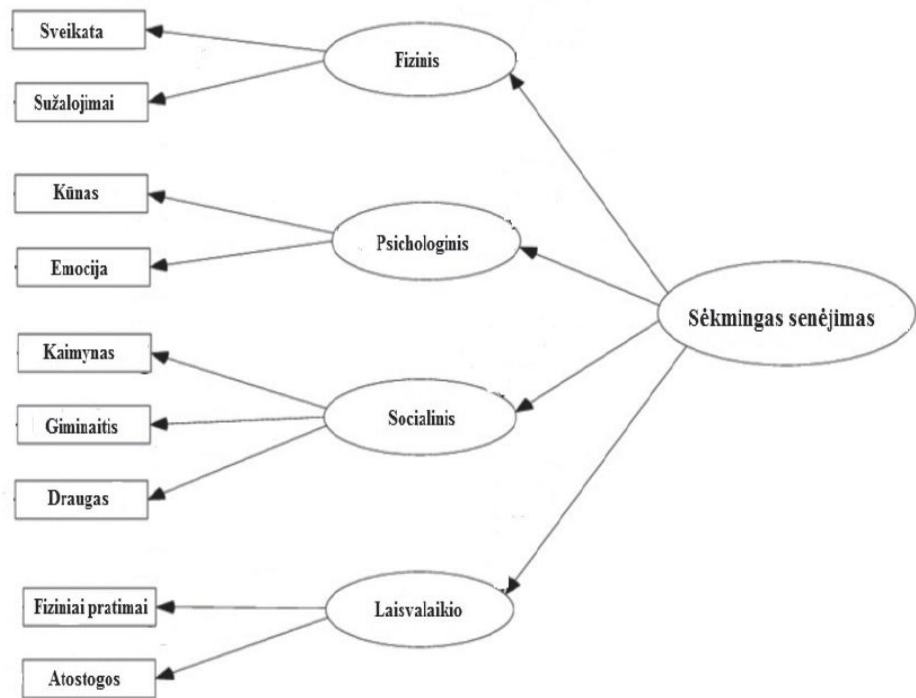
1.1.2. Sėkmingo senėjimo visuomenėje prielaidos, atsižvelgiant į socialinių poreikių tenkinimą

Miežytė-Tijūšienė ir Bulotaitė (2012) teigia, kad „ilgėjant gyvenimo trukmei, labai svarbu užtikrinti vyresnių žmonių psichologinę gerovę, sėkmingą senėjimą ir aktyvų laisvalaikį. Taigi, labai svarbu atkreipti dėmesį į pagyvenusių žmonių socialinį, bendruomeninį ir fizinį aktyvumą.“ (p. 199-205).

Socialiniai pokyčiai senatvėje nedėkingi: vienatvė, finansinis nesaugumas, priklausomybė nuo kitų, jausmas, kad esi nepageidaujamas, nereikalingas. Kita vertus, senėjimą tiesiogiai veikia tie patys socialiniai aspektai: išsilavinimas, profesija, šeima, draugai ir pažįstami, turimos pajamos ir nuosavybė. Todėl senų žmonių asmenybės labai skirtingos ir išraiškingos (Palujanskienė, 2002, p. 98). Tačiau senėjimo kokybės suvokimas priklauso ir nuo daugelio kitų aspektų. Doyle ir kt. (2010) patvirtina, kad senėjimas negali būti apibrėžiamas pagal amžių, sėkmingas senėjimas priklauso ir nuo pagyvenusio žmogaus gyvenimo būdo ankstesniame raidos etape.

Remiantis Iwamasa ir Iwasakio (2011) nuomone, sėkmingas senėjimas apima kelis senėjimo aspektus, požiūrį į gyvenimą sudaro tiek universalių, tiek ir kultūros elementų. Mokslininkai išskiria šiuos sėkmingo senėjimo elementus: fizinį; psichologinį, socialinį, kognityvinį, dvasingumo ir finansinio saugumo.

Pai-Lin Lee su bendraautoriais atliko tyrimą norėdami įvertinti keturis veiksnys, nusakančius sėkmingo senėjimo procesą (1 pav.): įskaitant fizinį, psichologinį, socialinį ir laisvalaikio veiklos. Šiame tyrime buvo išskirti šie veiksmų rodikliai: fizinis veiksnys – sveikata, sužalojimai; psichologinis veiksnys – kūnas, emocijos; socialinis veiksnys – ryšių palaikymas su artimais žmonėmis; laisvalaikio veiklos veiksnys – fizinis lavinimas, atostogos. Tyrėjai išskiria kaip reikšmingą veiksnį – laisvalaikio veiklą (Lee P.L. ir kt., 2011). Jie pastebėjo, jog yra reikšmingas ryšys tarp socialinių ryšių su aplinkiniais žmonėmis ir laisvalaikio veiklos, tiesiogiai tarp draugų ir aktyvumo (Mockus, Žukaitė, 2012, p. 230). Pasak tyrimų rezultatų, pagyvenusio amžiaus žmonių laisvalaikis su draugais, kaimynais ir giminaičiais, padeda pristabdyti fizinių ir kognityvinių funkcijų silpnėjimą (Lee P.L. ir kt., 2011). Taip pat kognityvinių funkcijų silpnėjimą stabdo fizinis aktyvumas (pratimai). Fizinių ir kognityvinių funkcijų palaikymas tiesiogiai susiję su teigiamomis emocijomis ir jų stabilumu, teigiamu savęs vertinimu. Keturių faktorių sėkmingo senėjimo modelyje aiškiai įvardinamas ir išskiriamas psichologinis komponentas sudarytas iš kelių elementų: kūno ir emocijų (Mockus, Žukaitė, 2011, p. 230).

Šaltinis: Mockus, Žukaitė, 2012, p. 230.

1 pav. Keturių faktorių sėkmingo senėjimo modelis

Sėkmingas asmens senėjimas, kaip ir pati senatvė, yra kompleksinis reiškinys, apimantis pagrindines fizines, emocines, kognityvines ir socialines sritis. Sėkmingas senėjimas – tai prisitaikymo procesas, kurio tikslas – aukšti fizinės, kognityvinės, emocinės ir socialinės sričių rezultatai (Fernandez-Ballesteros et al., 2009). Pagal Jankūnaitę ir Naujanienę (2012) sėkmingas senėjimas – tai daugiadimensis procesas, apimantis pagrindines žmogaus fizines, kognityvines ir socialines sritis. Sėkmingam senėjimui svarbus geros sveikatos išsaugojimas, ligų ir neįgalumo išvengimas senyvame amžiuje, aukšto lygio pažintinių funkcijų išlaikymas ir socialinis aktyvumas. Be šių veiksnių, vertėtų atsižvelgti į tai, kad asmens senėjimui įtakos turi daugybė struktūrinių veiksnių ir suvaržymų. Nors išskiriama daugybė indikatorių, kurie leidžia nustatyti, ar asmens senėjimas yra sėkmingas, ar ne, vis dėlto svarbus ir subjektyvus žmogaus pajautimas bei pasitenkinimas savo senėjimu, teigiamas jo vertinimas, net jei situacija neatitinka nustatytų normų (p. 216). Anot Miežytės-Tijūšienės ir Bulotaitės (2012), „dalyvavimas socialinėje veikloje veikia fizinę sveikatą, pažinimo funkcijas ir padeda išgyventi sunkumus. Socialinis aktyvumas susijęs su geresne funkcinė būkle, mažesne priklausomybe ateityje, funkcinio būklės pagerėjimu, atliekant kasdienę veiklą. Socialinis aktyvumas padeda pagyvenusiems žmonėms susitvarkyti su emocijomis, o tai veikia jų psichologinę savijautą. Pabrėžiama, kad svarbu yra palaikyti socialinį aktyvumą, nes jis teikia žmogui galimybę sustiprinti

santykį su kitais, gauti palaikymo. Pagyvenusio amžiaus žmonės „norėdami išlikti aktyvūs tiek fiziškai, tiek socialiai, užsiima mėgstama veikla. Atsižvelgiant į tai, kad išėjus į pensiją laisvo laiko padidėja, laisvalaikio leidimas tampa svarbus subjektyvios gerovės aspektas. Veikla gali būti tobulėjimo, patirties, ramybės, džiaugsmo, buvimo tarp žmonių ar ne finansų šaltinis. Pagyvenusių žmonių veikla padeda kovoti su ligomis, liūdesiu, vienišumu, negalios turėjimu bei traumomis.“ (p. 272).

Apibendrinant galima teigti, kad fizinis aktyvumas yra kaip sėkmingo senėjimo veiksnys, tačiau labai svarbus ir socialinis aktyvumas. Taigi, jei pagyvenę žmonės turi galimybes judėti, jų psichinė sveikata nekinta, individai yra socialiai, dvasiškai aktyvūs bei finansiškai saugūs, jiems senėjimas yra kur kas lengvesnis ir dėl senėjimo kylančios problemos nėra tokios ryškios. Taip pat atkreipiamas dėmesys į individo ankstesnį gyvenimą, kadangi dažniausiai aktyvūs žmonės jaunystėje lieka ir tokie pat senėjant. Tai reiškia, kad šiems žmonėms lengviau tenkinti socialinius poreikius, nes jie randa galimybes, kaip spręsti savas problemas. Pagyvenusių žmonių tarpe mažėja bendravimo ratas, tačiau noras jį išlaikyti, ieškojimas naujos, bendruomeninės veiklos, suteikia sąlygas sėkmingiau tenkinti socialinius poreikius.

1.1.3. Socialinių poreikių bei ryšių palaikymo ir užtikrinimo svarba pagyvenusių žmonių tarpe

Atlikus sėkmingo senėjimo ypatumų analizę išryškėjo, kad pagyvenusio amžiaus žmonėms, norintiems kuo sėkmingiau ir prasmingiau gyventi, reikalingas socialinių ryšių palaikymas ir galimybės tenkinti socialinius poreikius.

1948 m. Pasaulinė sveikatos organizacija pritaikė sveikatos apibrėžimą: „sveikata yra visiškos fizinės, psichinės ir socialinės gerovės būklė, o ne tik ligų ir negalios nebuvimas (Kanopkienė, 2008, p. 124). Taigi, galima teigti, kad visų amžiaus žmonių sveikatos būklė labai priklauso, ar yra pakankamai dėmesio skiriama socialinių poreikių tenkinimui jų gyvenime. Pagyvenusio amžiaus žmonės, dėl silpnėjančio fizinio aktyvumo, kintančios psichinės būklės, dažniau susiduria su nepakankamu savarankišku socialinių poreikių tenkinimu. Tačiau yra būdų, kaip optimaliai prisitaikyti prie kintančių gyvenimo sąlygų ir tenkinti svarbiausius socialinius poreikius.

Varnelienės (2007) teigimu, „aktyviai bendraudami ir palaikydami ryšius su kitais, pagyvenę žmonės gali išreikšti save įvairia veikla ir realizuoti savo saviraiškos poreikį. Todėl, galima teigti, kad būtina sudaryti sąlygas pagyvenusių žmonių bendravimo poreikiui tenkinti.“

Anot Mockaus (2012), „socialinis aspektas rodo, jog senėjimas nėra taip glaudžiai susijęs su amžiumi, pagyvenusio žmogaus socialiniai poreikiai, galima teigti, visai nesiskiria nuo jaunų žmonių socialinių poreikių.

Mockus (2012) atlikęs tyrimą, nustatė, kad dalyviai, kurie yra aktyvūs visuomeninės organizacijos, vienijančios vyresnio amžiaus žmones, narių pasitenkinimui gyvenimu yra svarbūs tarpasmeniniai ryšiai - artimi ryšiai su anūkais, šeimos draugais, draugais. Remiantis L. Yueh-Pingo ir kitų autorių (2011) socialinio aktyvumo klasifikacija, tai atitinka artimų kontaktų veiklos kategoriją (angl. *Intimate contact activity*). Taip pat Mockus nustatė, kad svarbūs kiti ryšiai – su buvusiais bendradarbiais, visuomeninės organizacijos, kurioje aktyviai dalyvauja pagyvenusio amžiaus asmenys. Pagal L. Yueh-Pingo ir kitų autorių (2011) klasifikaciją tai atitinka neformalią grupinę veiklą (angl. *informal group activity*). Taigi, kontaktai su artimaisiais ir neformali grupinė veikla yra svarbūs vyresnio amžiaus žmonių, aktyviai dalyvaujančių visuomeninėje organizacijoje (formali grupinė veikla), pasitenkinimo gyvenimu veiksniai. Meierio, Klumbo (2005) atliktas tyrimas rodo, kad su draugais praleistas laikas, palyginti su kitų laisvalaikio veiklų poveikiu, suteikia išlikimo pranašumą (angl. *survival advantage*). Galima kelti prielaidą, kad formali grupinė veikla, šiuo atveju priklausymas visuomenei organizacijai, nėra tiesiogiai susijęs su pasitenkinimu gyvenimu. Daug svarbiau, kai visuomeninėje organizacijoje yra erdvė užsiimti neformalia grupine veikla, galimybė užmegzti artimus draugiškus ryšius.

Maslow'as poreikius skirstė į penkias grupes. Poreikių hierarchijos žemiausioje grandyje yra pagrindiniai žmogaus fiziologiniai ir saugumo poreikiai, tuomet svarbią vietą užima socialiniai – tarpusavio priklausomybės poreikiai, kurie parodo žmogaus priklausomybę kokiai nors grupei, draugystę, paramą, meilę, o hierarchijos viršūnėje priskiriami savigarbos ir saviraiškos poreikiai (Maslow's Hierarchy of Needs, 2007). McCarthy teigia, kad norint prailginti gyvenimo trukmę ir užtikrinti senų žmonių gyvenimo kokybę, derėtų siekti, kad būtų tenkinami šie poreikiai:

- Psichologiniai poreikiai;
- Saugumo poreikiai;
- Socialiniai poreikiai;
- Savigarbos poreikiai;
- Savirealizacijos poreikiai (McCarthy, 2013).

Jablonsky et al. (cit. Dziechciaz et. al., 2012) išskyrė šiuos pagyvenusio amžiaus žmonių poreikius:

- Pagrindiniai poreikiai, kurie susiję su gyvenamąja vieta, poilsio vieta, galimybe naudotis stacionariomis ir gydytojų paslaugomis;

- Psichikos poreikiai susiję su saugumu, laisve pasirinkti ir priimti sprendimus, taip pat saugumą ir laisvę pasirenkant medicinos paslaugas;
- Dvasiniai poreikiai siejami su malda, dalyvavimu dvasinėje bendruomenėje.

Havighurst'as (1952, p. 11) pabrėžia, kad senų žmonių socialiniai poreikiai yra tokie patys, kaip ir visų žmonių, tačiau jie turi ir specialiųjų poreikių dėl fakto, kad jie yra pagyvenusio amžiaus.

Havighurstas išskiria šiuos, visiems žmonėms būdingus socialinius poreikius:

- Emocinis saugumas ir prierašumas;
- Socialinis pripažinimas ir statusas;
- Pagarbos sau ir savivertės jausmas;
- Tinkamas maistas, drabužiai, būstas ir sveikata.

Nepatenkinant šių poreikių, kyla socialinių problemų. Ypatingai kreipiamas dėmesys, kad pagyvenusio amžiaus žmonėms sudėtingiau patenkinti išvardintus socialinius poreikius jų gyvenime. Seni žmonės dėl ribotų fizinių galimybių nesugeba visapusiškai patenkinti socialinių poreikių, o iš aplinkinių žmonių taip pat pastebimas abejingumas arba nesugebėjimas tenkinti šiuos poreikius (1952, p. 11).

Socialiniai poreikiai, anot McCarthy yra labai svarbūs visiems žmonėms, bet vyresnio amžiaus žmonėms šie poreikiai tampa pagrindiniu gyvenimo kokybės aspektu. Dėl sveikatos problemų arba galimybių trūkumo, jiems sunkiau tenkinti socialinius poreikius, kadangi jie dažniau laiko praleidžia vieni. Norint išlaikyti senų žmonių gyvenimo kokybę, reikėtų pagyvenusio amžiaus žmonėms dažniau bendrauti su šeima, draugais ir bendruomene, taip pat lankyti centrus, kuriuose vyksta bendravimas, savanoriška veikla ir kiti veiksmai, tenkinantys pagyvenusio amžiaus žmonių socialinius poreikius, įtraukiant juos į visuomenę (25).

Skučienės (2012) atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad Lietuvos pensininkai mano, kad visuomenėje egzistuoja socialinė įtampa. Jie jaučiasi atskirti nuo visuomenės ir jaunų žmonių labiau, nei kitų Europos šalių pagyvenusio amžiaus žmonės. Lietuvos pagyvenę žmonės savo gyvenimą vertina žemais balais.

Apibendrinant socialinių ryšių ir socialinių poreikių tenkinimo svarbą pagyvenusių žmonių gyvenime, galima teigti, kad pagyvenusio amžiaus asmenų poreikiai nesiskiria nuo kitų amžiaus žmonių grupių. Atlikta literatūros analizė rodo, kad pagyvenusio amžiaus žmonėms dėl kintančių fizinių pajėgumų, keičiasi socialinių ryšių ir poreikių tenkinimo galimybės. Todėl jiems turi būti užtikrinamos galimybės, kaip tenkinti socialinius poreikius ir palaikyti socialinius ryšius.

Pagrindiniai socialiniai poreikiai kurie turėtų būti tenkinami pagyvensiems žmonėms, tai poreikiai, susiję su gyvenamąja vieta, poilsio vieta, galimybe naudotis stacionariomis ir gydytojų

paslaugomis, taip pat ypač pagyvenusiems asmenims svarbūs socialiniai poreikiai ir socialinių ryšių palaikymas.

1.1.4. Pagyvenusių žmonių socialinių poreikių užtikrinimo galimybės

Kaip jau minėta pagyvenusių žmonių gyvenimo kokybės sritys: pajamos ir materialus gyvenimo standartas; sveikata ir sveikatos priežiūra; parama ir socialiniai ryšiai; socialinis dalyvavimas ir integracija; asmeninis mobilumas; prieinamumas ir paslaugų kokybė; viešas saugumas; bendra gyvenimo situacija. Kaip nurodo Skučienė (2012), pagyvenusių žmonių gyvenimo kokybės vertinimas priklauso nuo asmens lyties, etniškumo, socioekonominio statuso, išsilavinimo, pajamų, fizinės ir psichinės sveikatos būklės. Taigi, pagyvenę žmonės, atsižvelgiant į šiuos aspektus skirtingai suvokia socialinius poreikius. Vieniems nesudėtinga patenkinti socialinį poreikį, kaip pvz. išsikvietus taksi automobilį, nuvykti į prekybos centrą ir apsipirkti, o kito seno žmogaus atveju, tai įgyvendinti būtų sudėtingiau. Neturėjimas pakankamų pajamų, fizinės sveikatos apribotų socialinių poreikių tenkinimą. Pagyvenusių žmonių socialinių poreikių tenkinimui pasitelkiama įvairių priemonių. Anot Večkienės (2002), „socialinis turizmas gali būti reikšmingas kaip socialinė paslauga ir bendruomeniškumo stiprinimo priemonė. Jis įgalina garbaus amžiaus bendruomenės narius neapsiriboti vien savo, tegu ir svarbiais interesais. Ieškodami aktyvaus dalyvavimo visuomenės gyvenime būdų, jie galėtų pasinaudoti socialinio turizmo idėja, pagelbėti sau pačiam ir silpnesniam kaimynui.“ (p. 219). Mokslininkė pateikia dar vieną būdą, kaip gerinti socialinius ryšius pagyvenusių žmonių gyvenime. Pagyvenusių žmonių tinklas – įdomi pagyvenusių žmonių mokymosi ir dalyvavimo programa, padedanti atkurti ryšius bendruomenėje ir šeimoje. Tinklo paskirtis – mokyti senus žmones kompiuterinio raštingumo tam, kad būtų išlaikomas ir vystomas tarpusavio ryšys su giminėmis ir kitais visuomenės dalyviais.

Skučienės (2012) teigimu, „geri santykiai su kaimynais, šeimoje, dalyvavimas socialiniame gyvenime yra labai svarbūs emocinei gerovei vyresniame amžiuje. Taip pat prastos būsto sąlygos, transporto išsivystymas gali lemti pagyvenusių žmonių mobilumą bendruomenės gyvenime ir kontrolės praradimo jausmą. Todėl yra patartina pagyvenusiems žmonėms nenutraukti ryšių su kaimynais, stengtis dalyvauti socialiniame gyvenime bei bendrauti su giminėmis. Ne visuomet senas žmogus tai gali padaryti, ypač kai jį apleidžia fizinės jėgos, giminių neturima. Tuomet tokie vieniši žmonės apsigyvena stacionariose globos įstaigose. Įstaigų tikslas, leisti pagyvenusio amžiaus žmonėms sėkmingai senėti, o socialinių darbuotojų darbas – tenkinti socialinius poreikius. Pasak Naujanienės (2002), senstant didėja tikimybė susirgti įvairiomis ligomis, tapti neįgaliam. Neįgalumo laipsnis gali

skirtis, bet labai didelis neįgalumas dažniausiai susijęs su priklausomybe nuo kitų žmonių. Daugelis senų žmonių išvengia labai didelio neįgalumo, tačiau mažesnis irgi apriboja tam tikrus vaidmenis ir, savaime suprantama, sukelia tam tikras reakcijas. Nors nedaug senų žmonių kenčia nuo aštrios negalios, negalia smarkiai veikia gyvenimo struktūrą. Socialiniai darbuotojai gali padėti įveikti šiuos gyvenimo pokyčius, susitaikyti su ligomis, gyvenamos vietos pakeitimu, jei senas žmogus apgyvendinamas stacionarioje globos įstaigoje. Kitas tyrėjas Laborski (cit. Atchley, 1997) atkreipė dėmesį į polinkį manyti, kad neįgalus žmogus dėl kažko menkavertis. Neįgalumo problema gali suardyti vidinį supratimą, kas yra visavertis žmogus. Pagyvenęs žmogus, pirmą kartą tapęs neįgaliu, turi kovoti ne tik su priešiška nusiteikusių pasauliu, bet ir su ankstesne savivoka. Todėl, pasak Atchley (1997), susirgęs ar tapęs neįgaliu, žmogus apsigyvena slaugos ar seniems žmonėms skirtuose namuose. Institucijos aplinkoje kur kas mažiau įprastinės veiklos galimybių, retesni kontaktai su išoriniu pasauliu, mažiau privatumo negu gyvenant namuose. Prie to pridėjus itin neigiamą senų žmonių požiūrį į gyvenimą institucijoje, šie pokyčiai sukuria reikšmingų kliūčių vaidmenų tęstinumui ir adaptacijai. Socialinio darbuotojo pareiga leisti tinkamai adaptuotis ir tinkamai tenkinti seno žmogaus poreikius.

Aktyvus senėjimas taip pat prisideda prie senų žmonių socialinių poreikių tenkinimo, kadangi žmonės visą gyvenimą nori mokytis, išreikšti save, būti produktyvesniais ilgesnį gyvenimo tarpsnį ir būti reikšmingais bei pripažintais. Čepėnaitė (2008) nurodo, kad „aktyvaus senėjimo strategija reikalauja iš ES šalių, įgyvendinančių socialinę politiką, atitinkamo planavimo, socialinių paslaugų bei infrastruktūros pokyčių. Šie pokyčiai turi apimti ir pagyvenusio amžiaus žmonių įtraukimo į darbo rinką bei darbo rinkos pritaikymo tam tikslui klausimus.“ (p. 47-56). Varnelienės (2012) teigimu, „šiuolaikinėje sparčiai kintančioje visuomenėje pagyvenusių žmonių tęstinio mokymosi, kvalifikacijos kėlimo, kitos įgūdžių ir žinių tobulinimo galimybės tampa lemiamu veiksniu norint visavertiškai dalyvauti visuomenės gyvenime, konkuruoti darbo rinkoje ir išvengti socialinės atskirties.“ Mokslininkė akcentuoja, kad aktyvus įsitraukimas į socialinį gyvenimą, sveikatos palaikymas mankšta, bendravimas su aplinkiniais, naujų vaidmenų priėmimas, leidžia efektyviai patenkinti socialinius poreikius. Tačiau dėl riboto fizinio aktyvumo, kai kurie pagyvenę žmonės negali konkuruoti darbo rinkoje, negali visapusiškai įsitraukti į visuomeninį gyvenimą, bet gali kitais būdais išvengti socialinės atskirties.

Lietuvos Respublikos Nacionalinės gyventojų senėjimo pasekmių įveikimo strategijoje yra sakoma, kad vienas iš svarbiausių tikslų šiandieniniame gyvenime – „užtikrinti vyresnio amžiaus žmonių dalyvavimą visuomenės, bendruomenės gyvenime, pagalbos sau iniciatyvose. Taip pat sprendimus, susijusius su vyresnio amžiaus žmonėmis, priimti tik su jų žinia ir jiems dalyvaujant,

skatinti nevyriausybinių organizacijų plėtrą ir stiprinti jų įtaką. Sukurti ir įdiegti veiksmingą valstybės valdymo institucijų ir vyresnio amžiaus žmonių interesams atstovaujančių nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo modelį, tuo pačiu skatinti vyresnio amžiaus žmones aktyviau jungtis į nevyriausybines organizacijas, dalyvauti kultūriniame, politiniame gyvenime, supažindinti juos per visuomenės informavimo priemones su tokio dalyvavimo galimybėmis atskleidžiant save, kuriant teigiamo, aktyvaus, į plėtrą orientuoto senėjimo proceso įvaizdį visuomenėje. Taip pat remti ir skatinti savivaldybėse nevyriausybinių organizacijų, bendruomenės centrų, vyresnio amžiaus žmonių klubų kūrimą ir išlaikymą. Šiuose centruose, klubuose būtų galima bendrauti, dalintis informacija, patirtimi ne tik tarpusavyje, bet ir skirtingų kartų žmonėms, turintiems panašių interesų, tenkinti kultūrinius poreikius. Remti vyresnio amžiaus žmonių nevyriausybinių organizacijų veiklą, savanoriško aktyvumo plėtrą, kad šie žmonės galėtų padėti vieni kitiems, imtųsi jiems patrauklios, gebėjimus ir polinkius atitinkančios veiklos“ (Nacionalinė gyventojų senėjimo pasekmių įveikimo strategija, 2005).

Pagyvenusių žmonių socialiniai poreikiai, lyginant su kitomis amžiaus grupėmis yra didesni, tai lemia artimųjų neturėjimas, draugų ar bendraminčių su kuriais pagyvenusio amžiaus žmonės galėtų tenkinti savo socialinius poreikius. Pagyvenusio amžiaus žmonės gyvenantys stacionariose globos namuose turi galimybę bendrauti su socialiniais darbuotojais. Svarbu atkreipti dėmesį į socialinio darbuotojo vaidmens svarbą pagyvenusių žmonių gyvenime, kadangi būtent šie darbuotojai tampa senų žmonių draugais, patarėjais, tais žmonėmis, kurie padeda patenkinti socialinius poreikius.

1.2. Pagyvenusių žmonių socialinę gerovę reglamentuojanti teisinė sistema: Lietuva Europos Sąjungos kontekste

Pagyvenusių žmonių užimtumo priemonių įgyvendinimui bei jų plėtrai pagrindą užtikrina ne tik sukurta šiuolaikinė Lietuvos teisinė bazė, bet ir Europos Sąjungos nuostatos, direktyvos ir reglamentai. Jų taikymas atveria galimybes geriausią pasaulio patirtį pritaikyti Lietuvoje. Kadangi Lietuva yra dar vis jauna Europos Sąjungos narė, po truputį einama link kokybiško senų žmonių poreikių tenkinimo.

Anot Čepėnaitės (2008), „rūpindamosi visų šalies gyventojų gerove, įvairių šalių vyriausybės turi sukurti prielaidas užtikrinti socialinę aprėptį, susijusią su asmens bei visuomenės resursų didinimu bei plačiai naudojamomis apibūdinti žmogaus raidą sąvokomis – gebėjimų stiprinimas, dalyvumas.“ (p. 47-56). Taigi, nepaisant Lietuvos Respublikos gyventojų religinių įsitikinimų, lyties, negalios, amžiaus, privaloma rūpintis visų piliečių socialine gerove. O tie, kurie negali pasirūpinti savimi dėl ligų, fizinės negalios ir kitų dalykų, privalu rūpintis jų socialinių poreikių tenkinimu.

Atlikus LR teisinės sistemos dokumentų analizę, pastebėta, kad pagyvenusio amžiaus žmonių teises gina: Valstybinis socialinio draudimo pensijų įstatymas (1994), Socialinių paslaugų įstatymas (2006), LR Konstitucija (1992), Bedarbių rėmimo įstatymas (1996), Valstybinis socialinio draudimo įstatymas (1991). Institucijos, kurios užtikrina pagyvenusių žmonių teisių apsaugą yra: LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija; darbo birža; Lietuvos miestų savivaldybės.

Europos mastu, Lietuvoje senų žmonių teises gina: Visuotinė žmogaus teisių deklaracija (1948); Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (1950); JTO Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas (1966); Europos socialinė chartija (1996).

Jungtinių Tautų Principai atskleidžia, kad pagyvenusių žmonių socialinė gerovė yra būtina ir turi būti aktyviai dirbama ties:

- Nepriklausomumu, kuomet dedamos visos pastangos į tinkamą maistą, vandenį, gyvenamąjį plotą, drabužius ir sveikatos apsaugą;
- Dalyvavimu, kuomet pagyvenę žmonės turi aktyviai dalyvauti jų teisių apsaugos įgyvendinime ir pasidalinti savo žiniomis ir įgūdžiais su jaunesniąja karta;
- Apsauga, kai pagyvenę žmonės turi teisę gauti aprūpinimą iš šeimos, taip pat sveikatos apsaugą;
- Pilnavertiškumo užtikrinimu, kai pagyvenusiems žmonėms turi būti prieinami kultūriniai, švietimo, dvasiniai ir rekreaciniai išteklių;

• Orumo užtikrinimu, kai pagyvenę žmonės turi turėti galimybę gyventi oriai ir saugiai, būti laisvi nuo protinio ir fizinio išnaudojimo, turi būti nediskriminuojami dėl amžiaus, neįgalumo, finansinės padėties ar kitų aplinkybių (21). Strateginis įgyvendinimo planas numato veiksmus, gerinančius pagyvenusio amžiaus žmonių socialinę padėtį, kurie jungia 30 Europos Sąjungos šalis. Veiksmų planas siejamas su inovaciniais sprendimais, siekiant užtikrinti ankstyvasias ligų diagnostikas vyresnio amžiaus žmonėms, taip pat siektina gerinti mitybos įpročius, skatinti naujoviškų pagyvenusių pacientų priežiūros modelių pritaikymą ir padėti pagyvenusiems žmonėms likti nepriklausomais, mobiliais bei aktyviais kuo ilgesnį laiką.

Europos Sąjunga rūpinasi, kad pagyvenę žmonės prisidėtų prie visuomenės augimo ir būtų aktyvūs, nesvarbu, kokio jie amžiaus būtų. Europos Komisijos parengtu projektu „Europos inovacijų partnerystė vyresnių žmonių aktyvumo ir sveikatos srityje“ siekiama, kad iki 2020 m. vidutinė europiečių sveiko gyvenimo trukmė pailgėtų 2 metais. Tuo tikslu stengiamasi:

- gerinti sveikatingumą ir gyvenimo kokybę (ypatingą dėmesį skiriant vyresnio amžiaus žmonėms);

- užtikrinti ilgalaikį sveikatos ir socialinės priežiūros sistemų tvarumą ir veiksmingumą;
- stiprinti ES pramonės konkurencingumą skatinant verslą ir plėtrą naujose rinkose;
- užtikrinti vyresnių žmonių aktyvumą ir sveikatą.

Europos Komisija bendradarbiauja su ES šalimis, regionais, pramone, sveikatos apsaugos ir socialinės rūpybos specialistais bei organizacijomis, atstovaujančiomis vyresnio amžiaus žmonėms ir pacientams ir tokiu būdu siekia projekto įgyvendinimo (Europos komisija, 2012). Svarbu pabrėžti, kad Bendroje ataskaitoje dėl socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties pateikiama, kad ES šalių dėmesys teikiamas siekiant didinti pensijas, užtikrinti lankstesnę vyresnių amžiaus žmonių darbą, gerinti sveikatos, socialines ir kitas paslaugas pagyvenusio amžiaus žmonėms. Tuo būdu siekiama gerinti gyvenimo kokybę ir ilginti gyvenimo trukmę.

Europos Komisija 2012 metus buvo paskelbusi Europos aktyvaus senėjimo ir kartų solidarumo metais, kuriais buvo siekiama sudaryti optimalias galimybes pagyvensiems žmonėms užtikrinti jų esminius poreikius (kurie, beje, yra labai panašūs kaip ir jaunesniosios kartos): galimybę dirbti, mokytis, savanoriauti ir kitaip aktyviai dalyvauti šeimos, visuomenės ir valstybės gyvenime.

Pagrindiniai 2012 Europos Metų tikslai buvo didinti aktyvaus senėjimo ir kartų solidarumo svarbos supratimą, skatinti šių temų aktyvų įtraukimą į Valstybių Narių bei ES teisės aktus bei vykdyti įvairias su šiomis temomis susijusias veiklas (konferencijas, žiniasklaidos kampanijas ir kitas). Europos Metų iniciatyva siekta suteikti visoms šioms veikloms vieningą pagrindą, kuris padidintų jų svarbą (Pažink Europą, 2013).

Apibendrinant galima teigti, kad Europos Sąjungos mastu, siekiama gerinti gyvenimo kokybę ir ilginti gyvenimo trukmę, taip pat siekiama sudaryti optimalias galimybes pagyvensiems žmonėms užtikrinti jų esminius poreikius: galimybę dirbti, mokytis, savanoriauti ir kitaip aktyviai dalyvauti šeimos, visuomenės ir valstybės gyvenime. Lietuvoje tai taip pat kryptingai vykdoma ir yra kreipiamas didelis dėmesys į pagyvenusių žmonių socialinių poreikių tenkinimą.

1.3. Lietuvos pagyvenusių žmonių stacionarių globos įstaigų veiklos organizavimo principai Europos Sąjungos kontekste

Mokslininkų Žalimienės, Lazutkos (2009) teigimu, „socialinės globos paslaugos yra viena iš šiuolaikinės visuomenės socialinių paslaugų rūšių, socialinės apsaugos sistemos sudedamųjų dalių. Jomis siekiama socialiai pažeistus asmenis integruoti į visuomenę, mažinti jų socialinę atskirtį.

Vienas iš pamatinių socialinės globos paslaugų skirtumų nuo kitų rinkose teikiamų paslaugų yra tai, kad galimybė gauti socialinę globą priklauso ne tiek nuo paties vartotojo, kiek nuo valstybės institucijos, nustatančios kriterijus, kam socialinės globos paslaugos gali būti teikiamos.“ (p. 22-36).

Taigi, pagyvenusio amžiaus žmonėms, negalintiems savarankiškai tenkinti socialinių poreikių, rūpintis asmeniniu gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime, teikiamos socialinės paslaugos stacionariose globos įstaigose.

Siekiant užtikrinti socialinių paslaugų kokybę, valstybė turi kontroliuoti socialines paslaugas teikiančių įstaigų ir darbuotojų veiklą. Tokiu būdu būtų išvengiama piktnaudžiavimo, tenkinant pagyvenusių žmonių socialinius poreikius.

Remiantis LR Socialinių paslaugų įstatymu (2006), Lietuvos socialinės paslaugos yra skirstomos į bendrąsias ir specialiąsias socialines paslaugas. Specialiosios socialinės paslaugos apibrėžiamos kaip paslaugos, kurios teikiamos asmenims tuomet, kai bendrosios socialinės paslaugos nėra veiksmingos. Jos teikiamos tiek nestacionariose, tiek stacionariose globos įstaigose, kaip: bendruomeninės, dienos socialinių paslaugų, laikino gyvenimo, stacionarios globos ir slaugos, mišrių paslaugų įstaigos.

Stacionari socialinės globos įstaiga skirta įvairaus amžiaus, negalios bei skirtingų socialinių grupių asmenims, kuriems reikalinga nuolatinė priežiūra. Viena iš socialinių grupių, kuriai neretai reikalinga stacionarios socialinės paslaugos yra pagyvenę žmonės, kurie patys dėl tam tikrų priežasčių jau negali savimi pasirūpinti, neturi artimųjų, yra ligoti ir pan. Todėl svarbu šioms įstaigoms tenkinti tam tikrų žmonių grupių socialinius poreikius. Taigi, Lietuvoje savivaldybėms teisės aktais deleguota vykdyti įvairias socialinių paslaugų srities funkcijas, o vienos iš funkcijų yra organizuoti asmens socialinių paslaugų poreikio nustatymą, pagal nustatytą asmens socialinių paslaugų poreikį skirti socialines paslaugas asmeniui. Pagyvenę žmonės turi teisę gauti socialines paslaugas (Norway grants, 2010) Savivaldybės turi teisę, jeigu reikia, teisės aktų, reglamentuojančių valstybės ir savivaldybių turto valdymą, naudojimą ir disponavimą, nustatyta tvarka perduoti savivaldybei priklausančias patalpas socialinių paslaugų įstaigoms panaudos pagrindais laikinai neatlygintinai valdyti ir naudotis, taip pat steigti, reorganizuoti ir likviduoti socialinių paslaugų įstaigas bei užtikrinti jų funkcionavimą, rengti ir įgyvendinti savivaldybės socialinių paslaugų programas ir projektus (Norway grants, 2010).

Lietuvoje kol kas nėra įdiegta socialinių paslaugų licencijavimo tvarka, todėl atskirose įstaigose teikiamų socialinių paslaugų kokybė yra labai skirtinga. Ypač problemiškas socialinių paslaugų teikimas nevyriausybinėms organizacijoms ir parapijų įsteigtuose globos namuose, nes dėl lėšų stygiaus neturėdamos pastovaus finansavimo šios įstaigos negali užtikrinti paslaugų kokybės. Tokiose įstaigose teikiamų paslaugų kokybės niekas nekontroliuoja (Norway grants, 2010).

Pagrindiniai stacionarių pagyvenusių žmonių globos įstaigų veiklos, tikslai - tenkinti senų žmonių gyvybinius poreikius, sudaryti orumo nežeminančias gyvenimo sąlygas ir saugoti bei ginti jų teises. Šių įstaigų pagrindiniai veiklos principai turi būti: pagarbos žmogui; teisingumo; nesavanaudiškumo; padorumo; nešališkumo; atsakomybės; pavyzdingumo ir dorovingumo. Šių įstaigų veiklą reglamentuoja (Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas, 1995, Žin., 1995, Nr.25-567) „Dėl senelių globos namų bendrųjų nuostatų ir nevalstybinių vaikų globos namų bendrųjų nuostatų patvirtinimo“. Taip pat konkrečių savivaldybių nutarimai.

Remiantis Lietuvos statistikos metrasčio (2013) duomenimis, pagyvenusių žmonių kiekis visuomenėje tendencingai didėja. Todėl būtina kreipti didelį dėmesį į šio amžiaus žmonių visuomeninę gerovę, taikant kokybiškas socialines paslaugas bei tinkamai tenkinant socialinius poreikius, kadangi jie sudaro jautrią socialinę grupę. Atlikus mokslinės literatūros analizę, galima teigti, kad pagyvenę žmonės dažnai susiduria su gyvenimiškomis problemomis, kaip našlystė, vienišumas, ligos, reti susitikimai su artimaisiais, nesugebėjimas užsiimti mėgstama veikla, socialinių ryšių trūkumas ir kt. Visa tai sudaro palankias sąlygas pagyvenusių žmonių socialinei atskirčiai, nepakankamam socialinių poreikių tenkinimui. Socialiniai darbuotojai privalo užtikrinti tinkamą socialinių poreikių tenkinimą ir didinti pagyvenusių žmonių socialinį aktyvumą. Kadangi socialinis aktyvumas suteikia galimybes sėkmingiau įveikti susiklosčiusias problemas, kuomet stiprinamas santykis su aplinkiniais, gaunamas palaikymas, plėtojama saviraiška ir t.t...

Socialinių poreikių tenkinimas yra svarbus bet kokio amžiaus žmonėms, tik pagyvenusio amžiaus žmonės juos tenkinti turi mažiau galimybių, kadangi fizinis ir psichinis aktyvumas pakinta. Nykstant socialiniams ryšiams senatvėje ir supratus, kad pagyvenusio amžiaus žmogus negali savimi pasirūpinti, apsigyvenama stacionariose pagyvenusių žmonių globos įstaigose, kuriose tenkinami žmonėms reikalingi poreikiai. Socialiniai darbuotojai atsakingi už socialinių poreikių tenkinimo užtikrinimą. Socialiniai darbuotojai tampa vieni svarbiausių žmonių pagyvenusio amžiaus žmonėms, kadangi jie padeda užsiimti mėgstama veikla, padeda spręsti drauge pasitaikančias problemas ir taip išvengti stresinių situacijų, depresijos ir kt. Socialiniai darbuotojai tarsi visuomenės sąmonė, kuri kuria gyvenimo prasmę ir padeda žmonėms realizuoti save sudėtingesnėmis, nei įprasta gyvenimo sąlygomis.

Apibendrinant svarbu akcentuoti, kad socialinių paslaugų kokybė yra kontroliuojama tik valstybinėse globos įstaigose, tuo tarpu nevyriausybiniuose institucijose šių paslaugų kokybė yra nekontroliuojama. Siekiant užtikrinti socialinių paslaugų teikiamų įvairiose įstaigose kokybę, valstybė turi kontroliuoti visų socialines paslaugas teikiančių įstaigų ir darbuotojų veiklą. Tokiu būdu būtų išvengiama piktnaudžiavimo, tenkinant pagyvenusių žmonių socialinius poreikius. Tačiau stebint

besikuriančių globos namų didėjimo tendencijas ir ne tik valstybinių, tačiau ir nevyriausybinių, galima daryti prielaidą, kad didėjant pagyvenusio amžiaus žmonių skaičiui, kartu didės ir patys pagyvenusio amžiaus žmonių globos namai bei kursis nauji.

1.4. Socialinio darbuotojo pagalbos svarba tenkinant pagyvenusių žmonių socialinius poreikius

Šiame poskyryje bus išskiriama socialinio darbuotojo asmenybė ir reikalingos savybės dirbant su pagyvenusio amžiaus žmonėmis. Socialinis darbuotojas būdamas socialinės gerovės šalininkas pagyvenusio amžiaus žmonių gyvenime turi turėti tam tikras būdingas savybes, kurios leistų jam tinkamai ir pilnavertiškai atlikti savo darbą. Taip pat bus aptariamos sritys, kuriose socialinis darbuotojas gali padėti pagyvenusio amžiaus žmonėms.

1.4.1. Socialiniui darbuotojui reikalingos asmeninės savybės

Lietuvoje socialinis darbas nėra naujas socialinis reiškinys, tačiau tebevyksta intensyvi jo profesionalizacija. Socialinio darbo profesijos unikalumą suponuoja tai, kad ji yra socialinė profesija, kurios objektas yra žmogus – individas, šeima, žmonių grupė, turintys sunkumų ar problemų, kurias reikia spręsti. Socialinis darbuotojas turi jausti visuomenės gerovės, socialinės integracijos, sąlygų darniai funkcionuoti žmogui ir aplinkai pulsą ir jam sutrikus teikti socialinę pagalbą, atliepančią pagyvenusių asmenų poreikius. Socialinis darbas turi svarbią socialinę bei praktinę reikšmę ir yra laikomas labiau praktine moraline nei racionalia technine veikla, todėl žmogiškasis aspektas – pats socialinis darbuotojas kaip profesinės veiklos subjektas tampa labai svarbus veiksnys šioje profesinėje veikloje (Kavaliauskienė, 2010, p. 2) Svarbu pastebėti, kad socialiniui darbuotojui dirbant su pagyvenusio amžiaus žmonėmis šis žmogiškojo aspekto turėjimas yra ypač svarbus, kadangi pagyvenusio amžiaus žmonės dažnai būna nusiminę dėl prastos sveikatos, socialinių santykių neturėjimo, todėl socialinis darbuotojas turi gebėti užjausti, suprasti. Lorenz (Kavaliauskienė, 2010) teigia, jog pastaruoju metu šalia formalaus profesinio pasirengimo pradedama rimčiau žiūrėti į asmenines profesijos subjekto savybes. Subjektyvumas, reliatyvumas, skirtingumas ir identiškumo sudėtingumas – šios socialinio darbo kategorijos yra ne tik teorinių, epistemologinių diskusijų objektai, bet ir dilemų, kylančių kasdienėje socialinio darbo praktikoje, šaltiniai (p. 2). Kadangi ši profesija yra tampriai susieta su socialinių ryšių palaikymu, todėl socialiniui darbuotojui vien profesinės žinios nepadėtų tinkamai atlikti jam priskirto darbo, visų pirma socialinis darbuotojas turi turėti asmenines savybes leidžiančias jam be prievartos, priešingai, su noru, padėti senyvo amžiaus žmonėms.

Lepeškienė, Žuromskaja atlikusios mokslinį tyrimą nustatė, kad įvairių pasaulio šalių autoriai sutaria dėl to, kad socialinio darbuotojo asmenybė svarbi jo profesiniam efektyvumui (2012, p. 2). Anot Z. A. Chapovos socialinis darbas yra viena veiklų, kurioje darbuotojo asmenybės ypatumai vaidina lemiamą vaidmenį. Socialinio darbuotojo asmeninės savybės, vertybės, humaniškos nuostatos žmogaus atžvilgiu sudaro subjektyvų socialinio darbo pamatą (Lepeškienė, Žuromskaja, 2012, p. 2). Pasak A. Kozlovo, „universali įvaizdžio formulė: orumas – optimizmas – geranoriškumas – atsakomybė – pusiausvyra, lemia profesionalo, sėkmingai veikiančio žmonių santykių ir žmogaus gerovės užtikrinimo srityje, savybes“ (Kozlovas 2007, p. 170). Taigi šioje profesijoje pagrindinis veiklos instrumentas yra pats socialinis darbuotojas. Nuo jo asmenybės savybių priklauso ne tik savęs realizavimo galimybė, pasitenkinimas profesine veikla, bet ir profesinis efektyvumas, pagalbos klientui kokybė (Lepeškienė, Žuromskaja, 2012, p. 2).

Socialinio darbuotojo savybes aprašę autoriai išskiria, kad socialiniai darbuotojai visų pirma turėtų būti itin humaniški, kuomet pripažįstama pagarba žmogaus orumui, teisėms į laisvę, lygybę, prigimtinių savybių ir gebėjimų plėtrą, asmenybės atsiskleidimą, palankių visuomeninių gyvenimo sąlygų sudarymą (Vitkauskaitė, 2001, p. 5). Tai svarbu dirbant su pagyvenusiais žmonėmis dėl to, kad tokie žmonės dažnai gali turėti savas netradicines pažiūras, gebėti skirtingai suprasti, priimti kito žmogaus rūpestį, pagalbą, kadangi dauguma pagyvenusių žmonių negali pripažinti to fakto, kad dažnai patys savimi negali pasirūpinti, todėl socialinis darbuotojas turi pasižymėti itin dideliu humanišku, kad gebėtų priartėti prie kiekvieno pagyvenusio žmogaus bei jam padėti.

C. Clark (Vyšniauskienė ir kt. 2008), kalbėdama apie socialinio darbuotojo tinkamumą profesinei veiklai, pabrėžia, kad jam svarbios tokios savybės kaip rūpestingumas ir kruopštumas, veiklumas ir paslaugumas, jis turi nusimanyti savo profesinėje veikloje, būti teisingas ir veikti teisėtai. Kadangi darbas su pagyvenusiais žmonėmis yra reikalaujantis šių savybių. Kiti autoriai dar išskiria gailėstingumą, patikimumą, išvalgumą, dorumą, o esminėmis savybėmis laiko geranoriškumą, pagarbą, teisingumą ir ištikimybę. Socialinio darbuotojo rengimo standarte, parengtame atsižvelgiant į atliktus kvalifikacijų tyrimus bei remiantis užsienio šalių patirtimi, taip pat pabrėžiama, kad „sėkmingą socialinio darbuotojo darbą lemia šios asmeninės savybės: komunikabilumas, kūrybiškumas, greita orientacija, kruopštumas, sąžiningumas, darbštumas, pareigingumas, dėmesingumas, optimizmas, humaniškas, ryžtas, drąsa, empatija“ (Socialinio darbuotojo rengimo standartas, 2008). Tai svarbu, kad socialinis darbuotojas dirbdamas su pagyvenusiais žmonėmis gebėtų su jais atrasti bendrą kalbą, tuo padėdamas jiems, taip pat kad gebėtų tinkamai įvertinti ko pagyvensiems žmonėms trūksta, taip pat svarbu, kad dirbdamas su šiais žmonėmis galėtų operatyviai įvertinti jų poreikius bei juos patenkinti.

Lepeškieienė ir Žuromskaja (2012, p. 3) teigia, kad įvairių šalių autorių požiūriu, socialinio darbo profesija priklauso tai profesijų grupei, kurioje asmenybės savybės vaidina svarbų vaidmenį. Socialinio darbuotojo asmenybės ypatumai laikomi esminiu jo veiklos efektyvumą užtikrinančiu veiksniumi.

Taigi, socialiniai darbuotojai, kaip su pagyvenusiais žmonėmis dirbantys specialistai, turi pasižymėti visų pirma žmogiškosiomis savybėmis, tai yra turi būti supratingas, užjaučiantis suprantantis, kadangi pagyvenę žmonės dažnai dėl juos kankinančių problemų yra užsidarę savyje, nenorintys prisileisti svetimų žmonių, kenčiantis ir kt. Kadangi socialinis darbuotojas dirba su pagyvenusiais žmonėmis, todėl jis turi gebėti juos suprasti ir suvokti jų poreikius, kadangi pagyvenusio amžiaus žmonės, kurie dažniau yra linkę į vienatvę, dažnai serga, skundžiasi kitomis bėdomis, socialiniai darbuotojai turi gebėti juos prižiūrėti, integruoti į gyvenimą iš naujo ir pan., todėl socialiniai darbuotojai turi būti ypač pasišventę savo darbui.

1.4.2. Socialinio darbuotojo vaidmuo pagyvenusio amžiaus žmonių gyvenime ir jiems teikiama pagalba

Socialinių darbuotojų pareiga tenkinti pagyvenusių žmonių poreikius ir siekti bendrų visuomenės tikslų, skatinant visuomenės gerovę ir siekiant gerinti pagyvenusių žmonių gyvenimo kokybę. Bandomąja [Europos inovacijų partneryste vyresnių žmonių aktyvumo ir sveikatos srityje](#) siekiama iki 2020 m. vidutinį sveiko gyvenimo metų skaičių ES padidinti 2 metais. Sveiko gyvenimo metai apibūdinami, kaip metų skaičius, kuriuos tam tikro amžiaus asmuo gali tikėtis nugyventi būdamas geros sveikatos (Europos komisija, 2013) Taigi, pastebima, kad didelis dėmesys skiriamas aktyvaus senėjimo praktikos įgyvendinimui.

Gudžinskienė ir Mačiukienė (2011) teigia, kad „socialiniai darbuotojai, teikdami psichologinę, formalių problemų sprendimo, socialinę pagalbą yra atsakingi tiek už socialinės globos namų gyventojų adaptacijos sėkmingą laikotarpį, tiek už kasdienio gyvenimo kokybę. Kadangi absoliuti socialinės globos namų gyventojų dauguma patenkinta socialinio darbuotojo teikiamų paslaugų kokybe ir didesnę dalį gyventojų sėkmingai adaptuojasi pensionate, palaiko ryšius su bendruomenės nariais, jiems aktualios problemos sėkmingai sprendžiamos socialinės globos namuose, galima daryti išvadą, kad socialinių darbuotojų vaidmuo socialinės globos namuose tiek gyventojų socialinės adaptacijos, tiek kasdieniame gyvenime yra veiksmingas“ (p. 50).

Pagyvenusio amžiaus žmonės, negalintys tinkamai pasirūpinti savimi ir įgyvendinti socialinius poreikius, turi galimybę gauti socialinio darbuotojo paramą. Danusevičienės, Polilaikaitės (2002) teigimu, „senus žmones konsultuojančio socialinio darbuotojo pagrindinis tikslas – padėti jiems

susidurti su tikrove, t.y. tikroviškai įvertinti problemas, pritapti prie naujos situacijos ir nenukentėti nuo neišvengiamų senėjimo procese pokyčių.“ (p. 275). Anot Kavaliauskienės (2008), socialiniam darbuotojui tenka ypatingas vaidmuo tokių žmonių gyvenime. Jis yra sąveikos, kuriančios tam tikras prasmes su klientu, įrankis, dalyvis. Socialiniam darbuotojui svarbu jautriai įvertinti įvairius žmogaus gyvenimo reiškinius, ieškoti idėjų, nuskaidrinančių žlugdančią tikrovę. Teigiama, kad dvasingumu pasižymintis socialinis darbuotojas bus pajėgus visa savo išmintimi persiorientuoti į žmogų, apgaubti jį žmogiška šiluma, jautrumu, pagelbėti sprendžiant fizinio, psichinio, socialinio, dvasinio ir kitokio pobūdžio problemas. Taigi, socialinis darbuotojas dirba su kiekvienu žmogumi individualiai, įsigilinant į tik jį liečiančias problemas ir padedant jas spręsti.

Gudžinskienės ir Mačiukienės (2011) teigimu „socialiniai darbuotojai gali padėti pagyvenusio amžiaus žmonėms mažinant priklausomybės, nesavarankiškumo (organizuojant kambarių tvarkymą, skalbimą ar maisto gaminimą) bei psichologinių problemų baimes, nes būtent socialinių darbuotojų pagalba dažniausiai tikisi pagyvenusio amžiaus žmonės, gyvenantys stacionariose senų žmonių globos įstaigose.“ (p. 41-52). Anot Kavaliauskaitės (2008), profesionalus socialinis darbuotojas turėtų mąstyti apie ne visai kasdienius dalykus, pavyzdžiui savęs paties ir pasaulio pažinimą, apie savo prasmę, padedančių suvokti pasaulį, sistemą, prasmingą žmogiškąją egzistenciją, siejančio save su aukščiausiomis vertybėmis, jų supratimu, išgyvenimu ir pastangomis realizuoti jas savo profesinėje veikloje. Taip mąstantis socialinis darbuotojas galėtų efektyviau spręsti žmonių problemas, tenkinti pagyvenusio amžiaus žmonių socialinius poreikius. Socialinis darbuotojas savo darbu ne tik įprasmina kitų gyvenimus, bet ir praturtina savąjį (p. 87-102).

Socialinis darbuotojas atlieka svarbų vaidmenį pagyvenusių žmonių gyvenime. Hollis (2000) traktuoja vaidmens sąvoką, kaip normatyvinių lūkesčių, siejamų su tam tikra socialine padėtimi, aibę (p. 218). Mokslininkas pabrėžia, kad „institucijų viduje individų padėtis priklauso nuo institucijos tikslo ir jų pajėgumo padėti jį įgyvendinti. Išoriškai kiekviena institucija yra veikiamą kitų institucijų kintančiame visa apimančią socialinę struktūrą ir teikiant vieningą pastovumo ir kaitos koncepciją (p. 200). Todėl daroma išvada, kad stacionariose pagyvenusių žmonių globos įstaigose gyvenančių senų žmonių padėtis, socialinių poreikių tenkinimas priklauso nuo kitų institucijų, susijusių su įstaigos veikla, socialinių darbuotojų sąveikos.

Taigi socialiniai darbuotojai yra svarbūs, tenkinant pagyvenusių žmonių socialinius poreikius, dėl to, kad jie gali jiems atstoti draugus, giminaičius, kurie padeda kasdieniniame gyvenime, taip pat socialiniai darbuotojai, pagyvensiems žmonėms padeda senatvėje atrasti save, t.y. sukuria tam tikrą užimtumą, paremtą mėgiama veikla ir pan. Socialiniai darbuotojai dirbdami grupėse, buria pagyvenusius žmones, taip sukurdami jiems bendravimo aplinką, kurioje jie gali patenkinti savo

bendravimo poreikius. Taip pat vis aktyviau yra siūlomos iš socialinių darbuotojų tam tikros veiklos pagyvenusiems žmonėms, kas jiems leistų atkurti tam tikrą užimtumą. Todėl socialinių darbuotojų svarba, pagyvenusiems žmonėms, ypač neturintiems giminaičių, kurie jais rūpintųsi ir palaikytų, yra didžiulė. Todėl galima daryti išvadą, kad socialiniam darbuotojui, tenkinant pagyvenusių žmonių poreikius tenka artimojo giminaičio, draugo, psichologo vaidmuo. Socialinis darbuotojas yra faktorius, kuris padeda vyresnio amžiaus žmonėms pasijusti gerai savo amžiuje, t.y. padeda realizuoti save, norą bendrauti, taip pat geba padėti pagyvenusio amžiaus žmonėms prisidėti prie tam tikros bendruomeninės ar humanitarinės veiklos, taip pat padeda šiems žmonėms pažinti save tokiaame amžiuje. Todėl socialinio darbuotojo vaidmuo yra pagyvenusio amžiaus žmonių gyvenime yra reikšmingas, kadangi socialinis darbuotojas siekia padėti patenkinti savo socialinius poreikius senyvo amžiaus žmonėms.

1.4.3. Socialinio darbuotojo veikla su pagyvenusiais žmonėmis, siekiant užtikrinti jų visavertę integraciją į visuomenę ir socialinių poreikių tenkinimą

Lesauskaitė ir kt. (2012) teigia, jog nežiūrint pagyvenusių žmonių situacijos gerėjimo, Lietuvoje tebeegzistuoja daugelis veiksnių, sunkinančių senyvų žmonių integraciją visuomenėje. Vyresnių žmonių integracijos visuomenėje kliūtis – visų pirma visuomenės eidžizmas. Sociologijos terminas „eidžizmas“ (angl. ageing – senėjimas) – tai nepalankus požiūris į senyvus žmones, taip pat jų baimė susenti, būti našta. Spręsti apie žmogų pagal jo metus, o ne pagal funkcinę būklę, yra eidžizmas. Mūsų senelių ir prosenelių karta žodį „senis“ dar galėjo vartoti nevaržomai, o mūsų dienomis šis žodis yra įgavęs diskriminuojamąjį atspalvį. Šiandien priimtinau kalbėti apie senjorus arba pagyvenusio amžiaus žmones. Pvz., eiti kai kurias pareigas taikoma 65 m. amžiaus riba, nors pagyvenusio žmogaus darbingumas, pareiagingumas, kruopštumas gali būti didesni negu jauno kandidato. Senyvų žmonių darbingumas yra individualus, priklauso nuo sveikatos būklės, funkcinės būklės, išsimokslinimo, atliekamo darbo, patirties. Jaunesni ir funkciškai pajėgūs vyresnio amžiaus žmonės galėtų dirbti ilgiau. Todėl tikslinga įgyvendinti specialias vyresnio amžiaus asmenų galimybes išlikti darbo rinkoje, skatinančias aktyvios darbo rinkos politikos priemones, šiam tikslui panaudojant ES lėšas bei vietos valdžios iniciatyvų projektus (Nacionalinės sveikatos tarybos metinis pranešimas, 2012, p. 24). Šį tikslą pasiekti, taip pat sėkmingai gali padėti ir socialinis darbuotojas.

L. Gvaldaitė (2007) nurodo, kad socialiniai darbuotojai yra „tarsi menininkai, kurie restauruoja fasadus, padaro juos gražesnius, neša viltį ir grožį į žmonių gyvenimus“. Tai parodo, kad socialinis darbuotojas turi kūrybiškai žvelgti į socialinio darbo procesą, tinkamai panaudoti savo profesinius ir

asmeninius gebėjimus, sudarydamas sąlygas pagyvenusio amžiaus žmonių poreikiams tenkinti (Socialinio darbuotojo vaidmuo šiuolaikinėje visuomenėje 2007, p. 42).

Gudžinskienė ir Mačiuikienė teigia, „kad socialiniai darbuotojai dažniausiai padeda socialinės globos namų gyventojams sutvarkyti formalius reikalus (sutvarkyti dokumentus, tarpininkauja institucijose, antroje vietoje pagal dažnumą – teikia psichologinę pagalbą, padeda įgyvendinti emocinius, buitinius poreikius, tai yra labai svarbu adaptacijos periode, trečioje vietoje pagal dažnumą – sprendžia bendravimo problemas“ (2011, p. 42).

Anot Kondrošovienės L. (2008) socialinis darbuotojas pagyvenusiems žmonėms turi padėti adaptuotis naujoje aplinkoje, bendruomenėje, išmokydami juos priimti kitų pagalbą. Dirbant socialinį darbą su pagyvenusiais ir senais žmonėmis, labai svarbu priimti pagyvenusio ir seno žmogaus vertybes.

R. Butkevičienė (2010), išskiria socialinio darbuotojo ir kliento tarpusavio santykį apibūdinančius principus:

- rūpestis pagyvenusio amžiaus žmogumi – noras padėti ir to rodymas savo elgesiu ir žodžiais;
- priėmimas – apima žinojimą apie pagyvenusio amžiaus žmogaus padėtį, individualumą ir tikėjimą teigiamais jo gyvenimo pokyčiais;
- atsakomybė ir įsipareigojimas – socialinis darbuotojas įsipareigoja būti dėmesingas pagyvenusio amžiaus žmogaus padėčiai, sukurti saugią emocinę ir fizinę aplinką, laikytis savom pažadų ir konfidencialumo;
- autoritetas ir galia, kurią socialiniam darbuotojui suteikia jo padėtis, sustiprina pagyvenusio amžiaus žmogaus pasitikėjimą socialiniu darbuotoju;
- empatija (įsijautimas) – gebėjimas pamatyti kito žmogaus pasaulį jo akimis;
- nuoširdumas ir autentiškumas – socialinio darbuotojo nuoširdumas reiškia, kad jis yra atviras, sąžiningas ir autentiškas – toks, koks jis yra iš tikrųjų. Pirmiausia socialinis darbuotojas turi būti savimi ir gebėti tai sujungti su profesionalumu.

Socialinis darbuotojas, dirbdamas globos namuose su pagyvenusio amžiaus žmonėmis turi siekti šių tikslų:

- 1) Ugdyti, atstatyti ir palaikyti pagyvenusio amžiaus žmogaus gebėjimus savarankiškai spręsti jam ir jo artimiesiems išskylančias socialines problemas, inicijuoti pokyčius asmeniniame gyvenime, tam panaudojant paties asmenines, jo šeimos galimybes bei bendruomenės išteklius.
- 2) Gerinti pagyvenusio amžiaus žmonių ir kitų amžiaus grupių, globos namų bendruomenės socialinį gyvenimą, mažinant jų atskirtį ir skatinant jų socialinę integraciją į bendruomenę.

3) Siekti užkirsti kelią galimoms problemoms atsirasti (Socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų kvalifikaciniai reikalavimai, 2006).

Socialiniam darbuotojui svarbu ne tik pasirinkti tinkamus darbo metodus, tokius kaip, individualus darbas su pagyvenusio amžiaus žmonėmis, darbas su grupe ir socialinis darbas su bendruomene, tačiau taip pat laikytis tam tikrų darbo principų ir grįsti savo darbą tam tikromis vertybėmis, išreiškiančiomis pagarbą žmogui ir jo orumui. Tam, kad socialinis darbuotojas galėtų tinkamai atlikti savo darbą, jis turi būti tinkamo profesinio pasirengimo, turėti reikiamų žinių ir įgūdžių. Taigi, socialiniame darbe svarbi profesionalo žinių, vertybių ir įgūdžių sistema.

2. SOCIALINIŲ DARBUOTOJŲ VAIDMENS ANALIZĖ, TENKINANT PAGYVENUSIŲ ŽMONIŲ SOCIALINIUS POREIKIUS STACIONARIOSE GLOBOS ĮSTAIGOSE

2.1. Tyrimo tikslas ir metodologija

Socialinių darbuotojų darbas su pagyvenusio amžiaus žmonėmis reikalauja nemažai žinių, įgūdžių ir patirties. Pagyvenusių žmonių socialinių poreikių tenkinimas turi užimti svarbią vietą jų gyvenime, norint pasiekti geresnės jų gyvenimo kokybės. Todėl, socialinio darbo kokybės gerinimui reikia atlikti tyrimus, kuriais būtų išvelgiamos socialiniame dialoge kylančios problemos, pagyvenusių amžiaus žmonių socialinių poreikių tenkinimo privalumai ir trūkumai ir kt. Nuolatiniai ir reguliarūs tyrimai, tyrimų rezultatų analizė bei problemų išvalgos leistų pateikti objektyvius pasiūlymus, norint kelti socialinių darbuotojų darbo kokybę ir siekti socialinių poreikių tenkinimo.

Remiantis mokslinės literatūros ir dokumentų analize bei norint analizuoti socialinių darbuotojų teikiamų paslaugų reikšmę, tenkinant pagyvenusių žmonių socialinius poreikius, pasirinkta apklausti Vilniaus mieste esantį Antavilių pensionatą ir Širvintų miesto socialinių paslaugų centro ilgalaikės globos padalinį, juose dirbančius socialinius darbuotojus ir tenai gyvenančius globos namų gyventojus. Tyrimu siekiama nustatyti socialinių darbuotojų teikiamų paslaugų reikšmę, tenkinant pagyvenusių žmonių socialinius poreikius. Kiekybiniu tyrimu siekiama nustatyti, ar socialiniai darbuotojai efektyviai tenkina pagyvenusių žmonių socialinius poreikius.

Empirinio tyrimo metu naudojami anketavimo ir interviu metodai, kuriuos sudaro anketa pagyvensiems žmonėms ir interviu socialiniams darbuotojams. Anketos yra anoniminės. Jos buvo išdalintos pagyvensiems žmonėms tiesioginiu būdu, tačiau buvo atsižvelgta, ar jie patys sugebėjo užpildyti anketas, tiems kurie negalėjo, buvo padedama. Klausimai socialiniams darbuotojams buvo pateikiami tiesiogiai bendraujant ir įrašant jų atsakymus į diktofoną.

Gauti rezultatai apdoroti ir apibendrinti naudojantis SPSS programa, rezultatai pateikiami paveiksluose ir lentelėse.

2.1.1. Tyrimo atlikimo vieta

Tyrimas atliktas Vilniaus rajono ir Širvintų miesto socialinias paslaugas teikiančiose įstaigose, skirtose gyventi senyvo amžiaus žmonėms. Juose atliktas kiekybinis tyrimas su globos namų gyventojais, ir kokybinis tyrimas su socialiniais darbuotojais. Tyrimas atliktas 2014 m. vasario - balandžio mėnesiais.

2.1.2. Tyrimo metodika ir organizavimas

Tyrimo tikslas – atskleisti ar socialiniai darbuotojai tinkamai tenkina pagyvenusių žmonių socialinius poreikius ir jiems padeda juos išspręsti.

Tyrimo objektas: pagyvenusio amžiaus žmonės, gyvenantys globos namuose ne trumpiau kaip pusę metų ir ne jaunesni kaip 60-ies metų amžiaus, kadangi, kaip nustatyta darbo pradžioje pagyvenusiais asmenimis laikomi asmenys sulaukę 60-ies metų amžiaus.

Tyrimui pasirinktas anketinės apklausos metodas ir sudarytas klausimynas (1 priedas). Klausimynas skirtas išsiaiškinti socialinių darbuotojų paslaugų teikimą tenkinant pagyvenusių žmonių socialinius poreikius.

Anketinė apklausa buvo atliekama Vilniaus rajono ir Širvintų miesto pensionatuose.

Anketoje respondentams buvo trumpai pristatytas magistro darbo tikslas, nurodyta, jog anketa yra anoniminė, konfidenciali, o surinkti tyrimo duomenys bus panaudoti socialiniam tyrimui, rašant magistro baigiamąjį darbą.

Kiekybinio tyrimo organizavimas. Anketos buvo išdalintos 115 respondentų, kuriems buvo taikomi šie atrankos kriterijai:

1. **Amžiaus.** Respondentai dalyvavę tyrime turėjo būti ne jaunesni kaip 60 metų.
2. **Gyvenimo globos namuose trukmė.** Gyventų globos namuose ne trumpiau pusę metų. Kadangi gyvenant trumpesnę laiką gali vis dar veikti adaptacijos laikotarpis, per kurį apklaustasis dar nebus prisitaikęs prie gyvenimo globos namuose.
3. **Galimybė patiems pagyvenusio amžiaus žmonėms atsakyti į pateiktus klausimus.** Kad neturėtų proto negalios ir galėtų atsakyti į tyrėjo klausimus (anketą pažymint gali pagelbėti ir tyrėjas).

Iš pateiktų 115 anketų, pilnai į klausimus atsakė 101 respondentas, atsižvelgiant į tai, kad anketų dėl savo sveikatos būklės nepildė nė vienas respondentas, visas padėjo užpildyti tyrėjas.

Tyrimo instrumento: klausimyno (1 priedas) pagrindimas.

Detalus klausimyno aprašas. Klausimyną sudaro 26 uždari klausimai ir 1 atviro tipo klausimas. Klausimyno klausimai skirti išsiaiškinti socialinių darbuotojų paslaugų teikimą, tenkinant pagyvenusių žmonių socialinius poreikius, taip pat įvertinti, kaip globos namų gyventojai vertina socialinių darbuotojų teikiamą pagalbą.

Pirmuoju ir antruoju klausimyno klausimais siekiama sužinoti, koks respondentų amžius ir kiek laiko jie gyvena globos namuose. Tokie duomenys naudingi tuo, jog parodo, ar respondentai yra tinkami dalyvauti tyrime. Šiuose klausimuose buvo pateikti atsakymų variantai.

Trečiuoju klausimyno klausimu respondentų buvo prašoma pažymėti, ar jie turi vaikų. Ši informacija naudinga išsiaiškinti ar globos namų gyventojai yra vieniši ar ne, tai leido tinkamiau įvertinti kitus pateiktus atsakymus.

Ketvirtuoju klausimu respondentai paprašyti įvardinti koks yra jų išsilavinimas, tokie duomenys yra reikšmingi, kadangi remiantis šiais duomenimis galima atrasti ryšių su socialinių poreikių patenkinimu taip pat remiantis šio klausimo duomenimis galima bus spręsti ir apie galimybę įvardinti šiuos ryšius.

Penktuoju klausimu respondentai buvo paprašyti įvardinti kaip dažnai juos aplanko giminės, buvo pateikti pasirinkimo variantai. Šis klausimas reikšmingas nustatant, ar pagyvenusio amžiaus žmogus jaučiasi vienišas artimoje erdvėje, ar ne.

Šeštuoju ir aštuntuoju klausimu respondentai buvo paprašyti įvardinti kaip vertina savo gyvenimą ir ar jaučiasi vertinami tarp juos supančių žmonių. Tokie duomenys labai naudingi vertinimui, nes parodo pagyvenusių asmenų dabartinę psichologinę būklę.

Septintuoju klausimu respondentai buvo paprašyti įvardinti kas jiems šiuo metu yra svarbiausia.

Devintuoju klausimu respondentai buvo paprašyti įvardinti kaip vertina savo sveikatos būklę. Sveikatos būklė (šio klausimo atsakymo rezultatai) daro įtaką vertinant ar pagyvenusio amžiaus žmonės jaučiasi gerai, ar ne, kokios socialinio darbuotojo pagalbos jiems reikia.

Dešimtame – dvyliktame klausimuose respondentai buvo paprašyti įvardinti mėgstamas veiklas, galimybę jomis užsiimti ir įvardinti asmenis kurie jiems padeda užsiimti mėgstama veikla.

Tryliktame – šešioliktame klausimuose respondentai buvo paprašyti įvardinti į kokius darbuotojus dažniausiai kreipiasi, taip pat ar globos namų darbuotojai ir ypač socialiniai darbuotojai padeda spręsti kylančias problemas.

Septynioliktame – aštuonioliktame klausimuose respondentai buvo paprašyti įvardinti kaip užtikrinamas privatumas globos namuose ir ar tinkamai tvarkomi asmeniniai piniginių lėšų reikalai.

Devynioliktame – dvidešimt penktajame klausimuose respondentai buvo paprašyti atsakyti į klausimus, susijusius su socialinio darbuotojo veikla, jo pagalba kasdieninėje globos namų gyventojų veikloje, taip pat, paprašyta pažymėti, ar socialinis darbuotojas skatina užsiimti mėgstama veikla. Tokie duomenys yra labai reikšmingi, kadangi padeda atskleisti, ar socialiniai darbuotojai tinkamai tenkina pagyvenusių žmonių socialinius poreikius ir jiems padeda kasdieniniuose rūpesčiuose.

Dvidešimt šeštuoju klausimu respondentai buvo paprašyti įvardinti kaip jie šiuo metu jaučiasi, tai leidžia suprasti dabartinę respondentų savijautą, kokioje būsenoje jie būdami atsakinėjo į tyrimo klausimus.

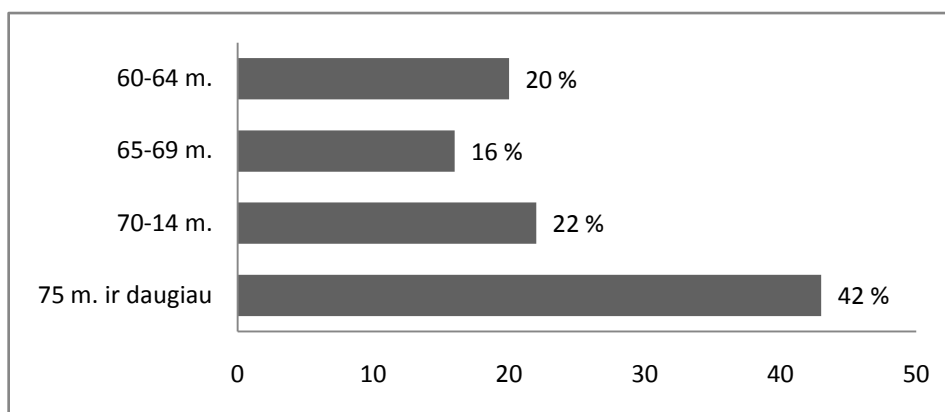
Kiekybinio tyrimo etika. Planuojant tyrimą turi būti apmąstomi etikos klausimai. Metodologinėje literatūroje (Kardelis, 2005; Bitinas, 2005) nurodomi esminiai etikos principai, kurių būtina laikytis tyrėjui: teisė būti nepažeistam, tyrimo naudingumas, rizikos ir naudos santykis, pagarba asmens orumui, teisingumas, privatumas, konfideencialumas, savanoriškumas, geranoriškumas. Siekiant nepažeisti socialinių tyrimo etikos, ruošiantis atlikti pagyvenusių asmenų gyvenančių globos namuose tyrimą buvo gautas išankstinis jų sutikimas, tartasi su globos namų vadovais. Akcentuojami dalyvavimo anonimiškumo principas, laisvo apsisprendimo galimybė atsisakyti dalyvauti tyrime bei pasitraukti iš jo.

2.2 Duomenys apie respondentus

Tyrime dalyvavo 101 respondentai.

2.3 Tyrimo rezultatai ir jų interpretacija

Pirmuoju klausimu respondentai buvo paprašyti įvardinti savo amžių. Amžiaus kriterijus leidžia nustatyti, ar visi tiriamieji yra tinkamo tyrimui amžiaus, tai yra, ar ne jaunesni kaip 60 metų. Visi respondentai pateko į amžiaus grupių skales nuo 60 metų.

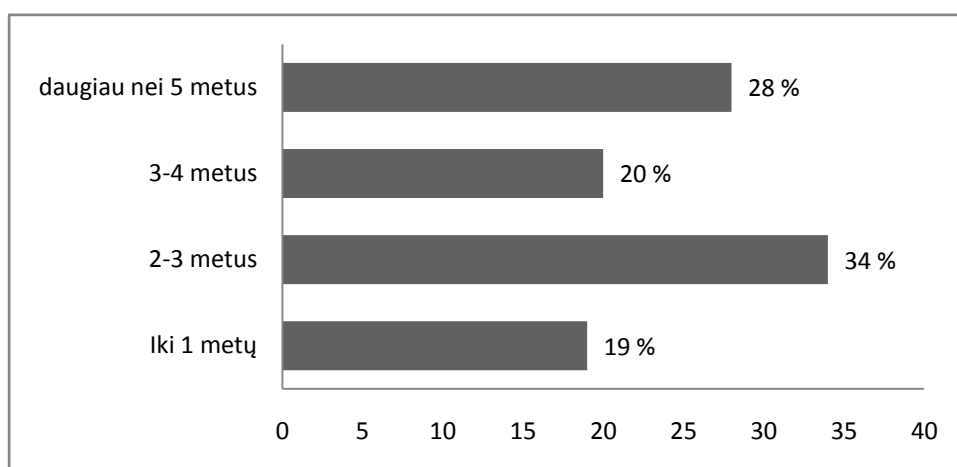

1 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal amžių

Iš šio klausimo rezultatų matoma, kad visi tiriamieji yra tinkamo amžiaus, todėl jų atsakymai bus vertinami ir analizuojami šiame tyrime (1 pav.). Apklausoje dalyvavę globos namų gyventojai dažniausiai nurodė, kad jiems yra 75 metai ir daugiau (43 proc.), visų kitų amžiaus grupių buvo maždaug vienodai, 60-64 m. amžiaus globos namų gyventojų dalyvavusių apklausoje buvo 20 proc.,

65-69 m. amžiaus 16 proc. ir 70-74 m. Taigi, matoma, kad daugiausiai yra 75 metų ir daugiau amžiaus asmenų gyvenančių globos namuose.

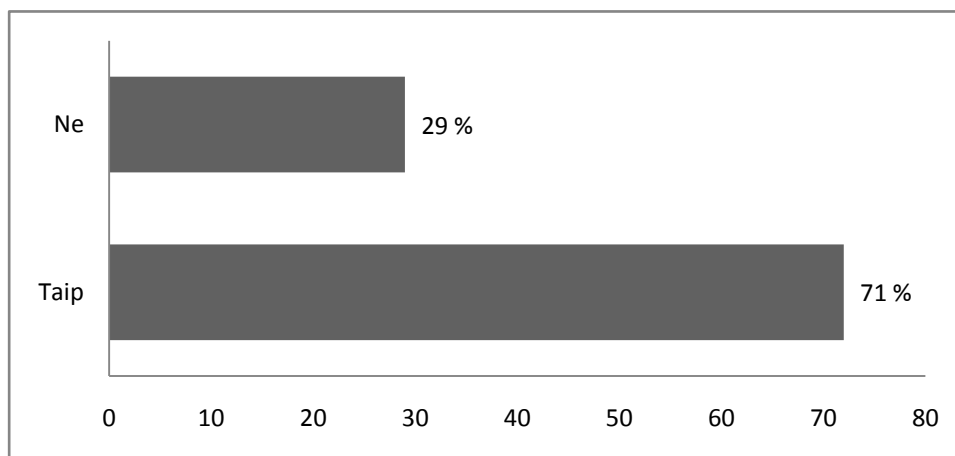
Tyrimo metu respondentai buvo paprašyti įvardinti kiek laiko jau gyvena globos namuose.

2 pav. Globos namų gyventojų pasiskirstymas pagal gyvenimo globos namuose trukmę

Tyrimu nustatyta, kad daugiausia respondentų globos namuose gyvena apie 1-2 metus (34 proc.), šiek tiek mažiau (28 proc.) gyvena net 5 ir daugiau metų, 20 proc. respondentų globos namuose gyvena jau 3-4 metus, o 19 proc. iki vienerių metų. Tyrimu nustatyta (2 pav.), kad naujų gyventojų, tai yra, gyvenančių globos namuose trumpiau nei vienerius metus yra mažiau nei 20 procentų, visi kiti gyventojai yra ilgiau gyvenantys. Šio klausimo rezultatai, leidžia vertinant sekančius tyrimo klausimų rezultatus, įvertinti ar atsakymai nebuvo nulemti per trumpos adaptacijos, ar nepripratimo prie globos namų. Tačiau gauti rezultatai rodo, kad visuma respondentų atsakymų gali būti vertinami kaip tinkami.

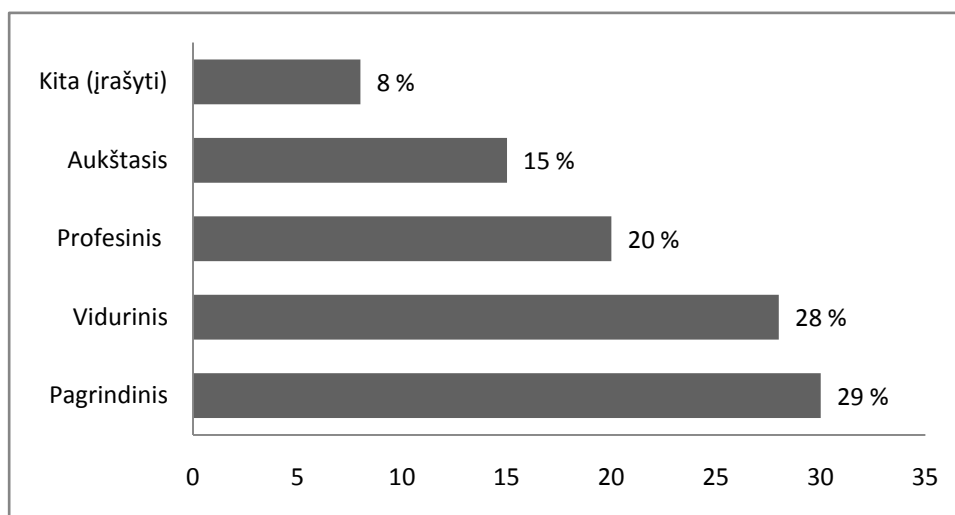
Trečiuoju klausimu respondentai buvo paprašyti įvardinti ar turi vaikų. Kadangi tai leistų sužinoti ir įvertinti ar globos namų gyventojai turi artimų asmenų, kurie galėtų juos lankyti, ar rūpintis asmeniniais reikalais (piniginiais ir pan.), ar vis dėlto globos namų gyventojai vaikų neturi.

3 pav. Globos namų gyventojų pasiskirstymas pagal vaikų turimumą

Didžioji dalis respondentų nurodė, kad vaikų turi, taip teigė net 71 proc. apklaustųjų, 29 proc. nurodė, kad vaikų neturi (3 pav.). Šis klausimas padėjo įvertinti ar tiriamieji asmenys turi asmenų, kurie juos galėtų lankyti, taip mažindami socialinę atskirtį ir kitas apninkančias problemas.

Tyrimo metu asmenų buvo teirautasi koks yra jų išsilavinimas (4 pav.). Kadangi teoriniu tyrimu yra nustatyta, kad žmogaus gyvenimo būdas, socialiniai santykiai, išsilavinimas, kartu turėtas darbo statusas ir pan. lemia emocinę gerovę vyresniame amžiuje.

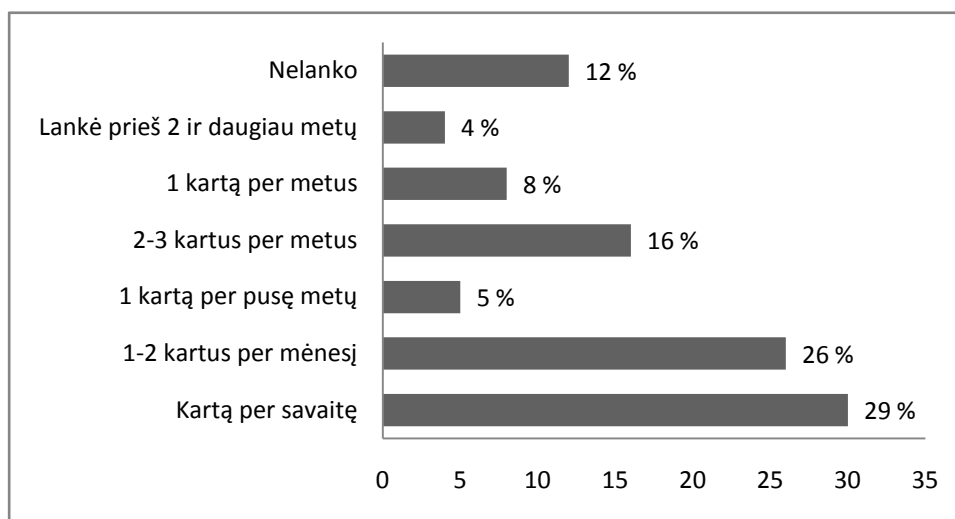

4 pav. Globos namų gyventojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Tyrimu (4 pav.) nustatyta, kad 29 proc. respondentų išsilavinimas yra pagrindinis, 28 proc. išsilavinimas – vidurinis, 20 proc. – profesinis ir tik 15 proc. nurodė, kad yra įgiję aukštąjį išsilavinimą, 8 proc., pasirinkę „kita“ įrašė, kad neturi jokio išsilavinimo. Iš šio klausimo rezultatų

matoma, kad daugiau nei pusė apklaustųjų turi vidurinį ir aukštesnį išsilavinimą tai tikrai aukštas rodiklis, lyginant su pagyvenusiu asmenų jaunystėje buvusiais reikalavimais dėl mokslo, nustatyta, kad tik 8 proc. respondentų neturi išsilavinimo.

Tiriamųjų buvo paprašyta įvardinti kiek kartų juos lanko giminės per tam tikrą konkretų laiko tarpą. Kaip pažymi Lee P.L. ir kt. (2011) pagyvenusiu amžiaus žmonių laisvalaikis su giminaičiais, padeda pristabdyti fizinių ir kognityvinių funkcijų silpnėjimą, tai yra leidžia išlikti ilgiau sveikam ir gyvybingam. Taip pat skatina pagyvenusius asmenis džiaugtis gyvenimu, norėti užsiimti įvairiomis veiklomis. Noras gyventi netiesiogiai lemia ir pačio gyvenimo geresnę kokybę, kadangi asmuo būdamas laimingas, linkęs labiau džiaugtis ir vertinti savo gyvenimą.

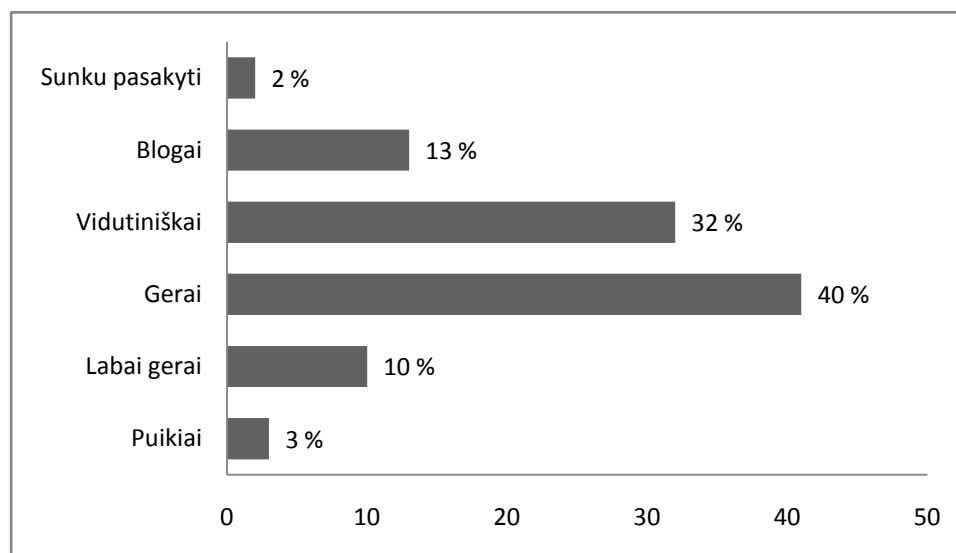

5 pav. Giminaičių apsilankymo pas globos namų gyventojus dažnumas

Tyrimu nustatyta (5 pav.), kad trečdalių respondentų (30 proc.) lanko giminaičiai kartą per savaitę, ketvirtadalių (26 proc.) lanko 1-2 kartus per mėnesį. Tyrimu nustatyta, kad dauguma respondentų yra palyginus dažnai lankomi giminių, tai gali lemti geresnę tiriamųjų fizinę ir psichologinę būklę, tuomet jie nesijaučia tokie vieniši. Tyrimu taip pat nustatyta, kad 16 proc. respondentų giminės aplanko 2-3 kartus per metus, 5 proc. lanko 1 kartą per pusę metų, o 8 proc. giminaičiai aplanko tik 1 kartą per metus. Globos namuose gyvenančių 12 proc. senyvo amžiaus asmenų iš viso nelankė giminės, o 4 proc. lankė prieš 2 ir daugiau metų. Pastarieji rezultatai, rodo, kad ne visus pagyvenusius asmenis lanko giminaičiai, tokių rezultatų priežastys gali būti įvairios, giminaičių neturėjimas, nebendravimas su jais. Šiuo trūkumus dažniausiai gali padėti užpildyti socialinis darbuotojas, jo padėjėjai, bendravimas su kitais tokio paties likimo asmenimis. Tačiau svarbu pažymėti, kad žmogui socialiai nebendraudant gali pradėti prastėti ne tik jo psichologinė būklė,

bet net ir fizinė sveikata, todėl tokiems asmenims ypač reikalinga socialinių darbuotojų pagalba, bendravimas, užsiėmimai.

Tyrimu siekta sužinoti, kaip tiriamieji vertina savo dabartinį gyvenimą. Šio klausimo reikšmė atsikleidžia per tai, kad asmens fizinių ir kognityvinių funkcijų palaikymas tiesiogiai susiję su teigiamu savo gyvenimo vertinimu bei teigiamomis emocijomis.

6 pav. Globos namų gyventojų dabartinio gyvenimo vertinimas

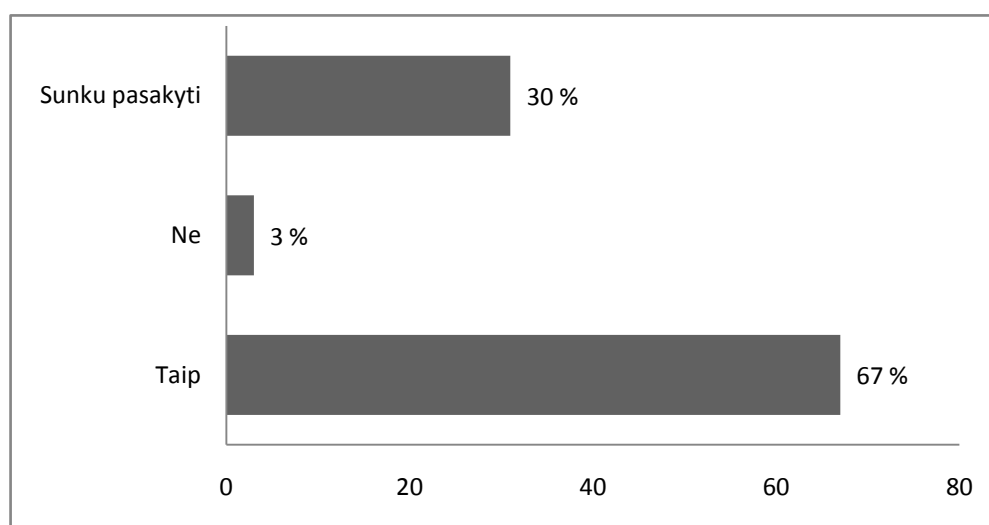
Apklaustos rezultatai parodė (6 pav.), kad didžioji dalis globos namų gyventojų savo gyvenimą vertina gerai. Taip mano 41 proc. respondentų, 3 proc. respondentų nurodė, kad savo dabartinį gyvenimą jie vertina puikiai, 32 proc. apklaustųjų nurodė, kad savo gyvenimą globos namuose vertina vidutiniškai, taigi galima pastebėti, kad bendrai 76 proc. apklaustųjų yra patenkinti savo dabartiniu gyvenimu globos namuose. Todėl galima daryti išvadą, kad toks gyvenimo vertinimas leidžia šiems asmenims palaikyti geresnes fizines ir kognityvines funkcijas. Apie dešimtadalį apklaustųjų (13 proc.) nėra patenkinti savo dabartiniu gyvenimu globos namuose ir jį vertina blogai, o likę 2 proc. neturi nuomonės (6 pav.).

Globos namų gyventojai atsakydami į klausimą „Šiuo metu man svarbiausia...“ dažniausiai įvardindavo, kad tai – sveikata ar ramybė, apibrėždavo tai tiksliai, arba išvardindavo sveikatos problemas ir nurodydavo, kad jiems svarbu jog „jos kuo greičiau praeitų“, tai pat kai kurie respondentai pažymėdavo, kad jiems svarbus bendravimas senelių globos namuose taip pat jie tikisi susirasti čia bendraminčių. Pagyvenusio amžiaus asmenys papildomai nurodydavo, jog jiems svarbiausi yra artimieji, jų laukimas grįžtant iš užsienio, noras sužinoti kaip jiems sekasi, kitiems svarbiausia ir reikšmingiausia tai, kad artimieji teiktųsi juos aplankyti. Artimųjų ilgesys, noras apie

juos žinoti, yra pagrindinis globos namų gyventojams rūpimas klausimas. Anketose pasitaikydavo pavienių atsakymų, kad globos namų gyventojams jau niekas neberūpi, kadangi žmogus tiesiog laukia mirties. Tai rodo, kad šiam asmeniui reikalinga skubi pagalba, ypač iš socialinių darbuotojų, kurie gali padėti šiam žmogui atrasti tikrai svarbių dalykų dėl kurių būtų verta gyventi. Juk socialinis darbuotojas yra tas asmuo, kurio pareiga pasirūpinti šiuo žmogumi, jo gerove, ar bent jau surasti kitus specialistus, gebančius padėti pagyvenusio amžiaus žmogui vėl pradėti džiaugtis gyvenimu.

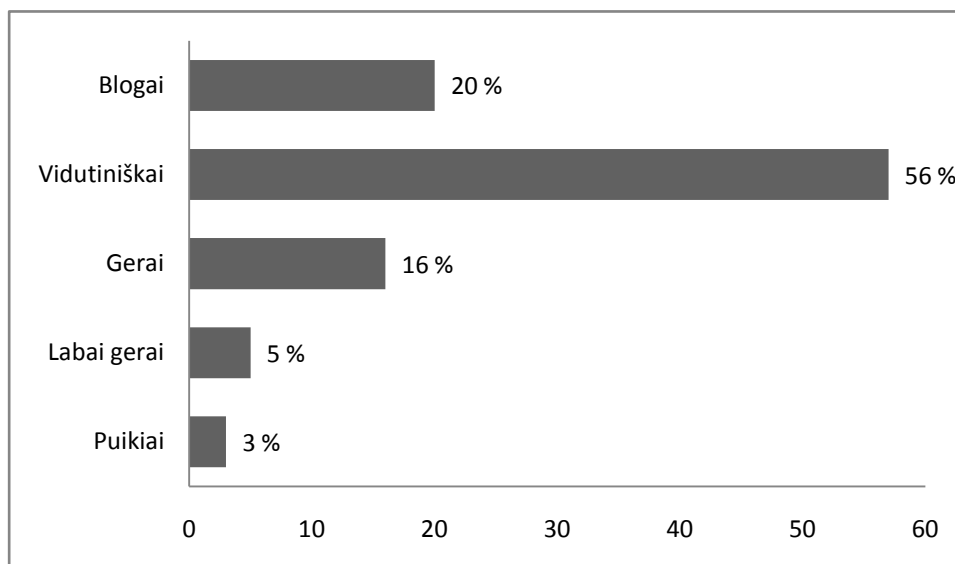
Tyrimu siekta nustatyti, ar tiriamieji jaučiasi vertinami tarp juos supančių žmonių. Anot Miežytės-Tijūšienės ir Bulotaitės (2012) teigiami rezultatai leidžia daryti išvadą, kad tai teigiamai veikia tiriamojo psichologinę, fizinę būklę, jis jaučiasi laimingesnis, tai turi įtakos ne tik geresnei savijautai bet ir didesniai gyvenimo džiaugsmui, siekiui eiti pirmyn.

7 pav. Globos namų gyventojų nuomonė dėl vertinimo tarp juos supančių žmonių

Tyrimu nustatyta, kad net 67 proc. apklaustųjų jaučiasi vertinami (7 pav.). Kita apklaustųjų dalis (31 proc.) šiuo klausimu neturėjo nuomonės. Ir tik 3 proc. tiriamųjų nesijaučia vertinami juos supančių žmonių. Šio klausimo rezultatai, leidžia suprasti, kad globos namų gyventojai jaučiasi vertinami aplinkinių ir tai yra viena iš priežasčių jiems jaustis labiau patenkintais gyvenimu globos namuose.

Sveikata – žmogaus brangiausias turtas, asmuo netekęs didžiosios dalies savo sveikatos, gali jaustis nepilnavertis, mažiau džiaugtis gyvenimu. Tyrimu siekta nustatyti, kaip respondentai vertina savo sveikatos būklę, kadangi sveikata ne veltui yra laikoma didžiausiu žmogaus „turtu“, todėl siekta nustatyti, ar respondentai vertina savo sveikatą gerai, kadangi ji nulemia daugelį kitų faktorių, tokių kaip gera nuotaika, norėjimas bendrauti, gyventi ir pan.

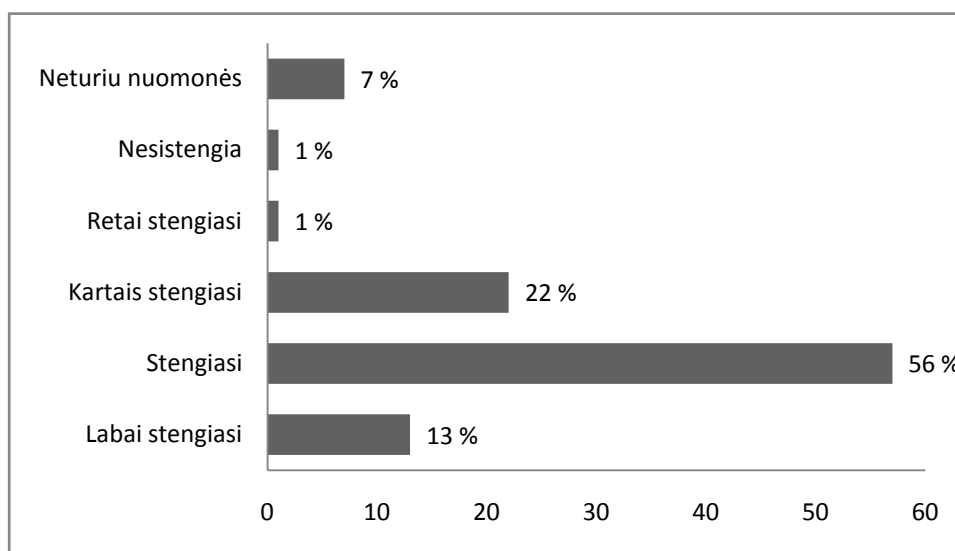
8 pav. Globos namų gyventojų pasiskirstymas pagal savo sveikatos būklės vertinimą

Iš globos namų gyventojų atsakymų išryškėja, kad dauguma (56 proc.) savo sveikatos būklę vertina vidutiniškai (8 pav.), šiek tiek daugiau nei penktadalis respondentų savo būklę vertina gerai, ar net labai gerai, dalis (3 proc.) nurodo kad net puikiai, tačiau penktadalis apklaustųjų nurodė, kad savo sveikatos būklę vertina blogai. Todėl galima daryti išvadą, kad kaip pagyvenusio amžiaus žmonės, kuriems dažnai jau būna tam tikrų sveikatos problemų savo sveikatą jie vertina pakankamai gerai, kadangi daugiausiai respondentų pasirinko vidutinišką sveikatos būklės vertinimą iš to spręsti galima, kad sveikata nėra nei gera, tačiau nėra ir bloga. Su tokia sveikata tiriamieji gali toliau bendrauti, ar užsiimti mėgstama veikla ir taip džiaugtis gyvenimu.

Tyrimo metu pagyvenę žmonės buvo paprašyti pažymėti jų mėgstamas veiklas ir galimybę jomis užsiimti, taip pat nurodyti dažnumą. Apklausus globos namų gyventojus, paaiškėjo, kad tie gyventojai, kurie gali užsiimti mėgstama veikla, tai yra tiems, kuriems tai leidžia sveikata, mėgsta dažniausiai skaityti, žiūrėti televizorių, megzti, nerti ar siūti, taip pat klausytis radijo, bendrauti su kitais namų gyventojais, taip pat pasitaikydavo pagyvenusių žmonių kurie nurodydavo jog mėgsta melstis. Iš šių mėgstamų veiklų respondentai turi galimybę visas jas veikti, tačiau ne visas vienodai dažnai. Globos namų gyventojai nurodo, kad kiekvieną dieną skiria laiko skaitymui bei bendravimui su kitais namų gyventojais. Taip pat turi galimybę kiekvieną dieną žiūrėti televizorių. Pagyvenusių asmenų globos įstaigų gyventojai taip pat nurodo, kad viena iš mėgstamų veiklų yra klausytis radijo, jo respondentai taip pat gali klausytis kiekvieną dieną. Pagyvenę žmonės mėgstama veiklą (tų kurie neturi sveikatos problemų) yra ėjimas pasivaikščioti, tačiau respondentai ja dažniausiai užsiima 1 kartą per savaitę, visi globos namų gyventojai nurodo, kad šia veikla norėtų užsiimti dažniau, bent jau

porą kartų per savaitę, kiti nurodo, kad norėtų išeiti pasivaikščioti ir kiekvieną dieną. Globos namuose gyventojai turi galimybę dainuoti, piešti, drožinėti, tačiau šiomis veiklomis galima užsiimti ribotą skaičių kartų per savaitę ar mėnesį. Dainuoti globos namų gyventojai turi galimybę 1 kartą per savaitę, to beveik visiems respondentams užtenka, tačiau piešti respondentai gali tikrai 1 kartą per mėnesį, todėl suprantama, kad šia veikla globos namų gyventojai norėtų užsiimti šiek tiek dažniau. Mėgstantieji melstis dažniausia tai daro kiekvieną dieną, kiti per šventes ir sekmadieniais.

Mėgstama veikla suteikia kiekvienam žmogui laimės jausmą, tai ypač aktualu, kuomet asmeniui mažai belieka tokių potyrių. Tyrimu siekta nustatyti ar socialiniai darbuotojai padeda tiriamiesiems įprasminti kasdieninę mėgstamą veiklą (9 pav.). Toks klausimas pasirinktas neatsitiktinai, o todėl, kad socialiniai darbuotojai yra vieni iš pagrindinių pagyvenusių asmenų gyvenančių globos namuose socialinių atramų.

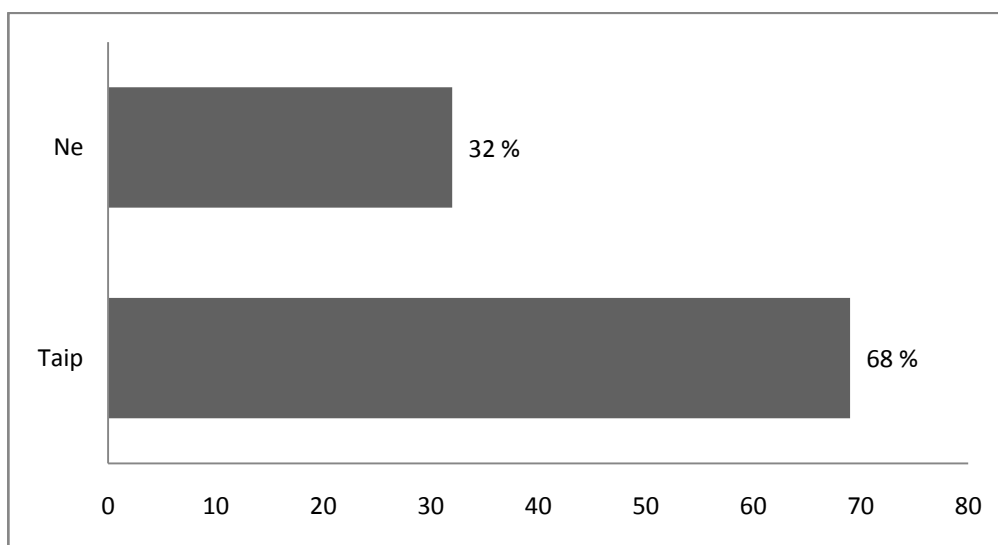

9 pav. Globos namų gyventojų nuomonė, dėl socialinių darbuotojų pagalbos padedant įprasminti kasdieninę mėgstamą veiklą

Tyrimu nustatyta (9 pav.), kad tik 2 proc. apklaustųjų mano, jog socialiniai darbuotojai nesistengia arba retai stengiasi padėti įprasminti kasdieninę mėgstamą veiklą, tai leidžia teigti, kad šiems žmonėms socialiniai darbuotojai nesugeba atrasti juos motyvuojančios veiklos, tokia kuri juos atpalaiduotų, padėtų įprasminti dieną, arba šie gyventojai, patys yra susikoncentravę į savas problemas, neleidžiančias jiems mąstyti apie nieką kitą. Šiuo atveju socialiniai darbuotojai, turėtų su šiais asmenimis praleisti daugiau laiko, arba nukreipti juos pas kitus specialistus, pvz., psichologus, kurie padėtų išspręsti asmenis kamuojančias problemas. Didžioji dauguma apklaustųjų nurodo, kad socialiniai darbuotojai stengiasi (56 proc.) arba labai stengiasi padėti įprasminti kasdieninę veiklą (13

proc.), 22 proc. mano, kad socialiniai darbuotojai kartais stengiasi padėti įprasminti kasdieninę mėgstamą veiklą ir likusieji 7 proc. neturi nuomonės. Atliktas tyrimas parodė, kad pagyvenę žmonės mato ir jaučia socialinių darbuotojų dedamą indelį į globos namų gyventojų gerovę. Ją didindami savo pastangomis gali padėti kiekvienam globos namų gyventojui užsiimti mėgstama veikla. Kadangi socialiniai darbuotojai ne tik padeda pagyvenusiems asmenims adaptuotis aplinkoje, tenkinti socialinius poreikius, bet ir išvengti tam tikrų problemų.

Globos namų gyventojai buvo paprašyti atskleisti, ar jie užsiimti mėgstama veikla gali patys, ar vis dėl to jiems reikalinga socialinių darbuotojų pagalba.

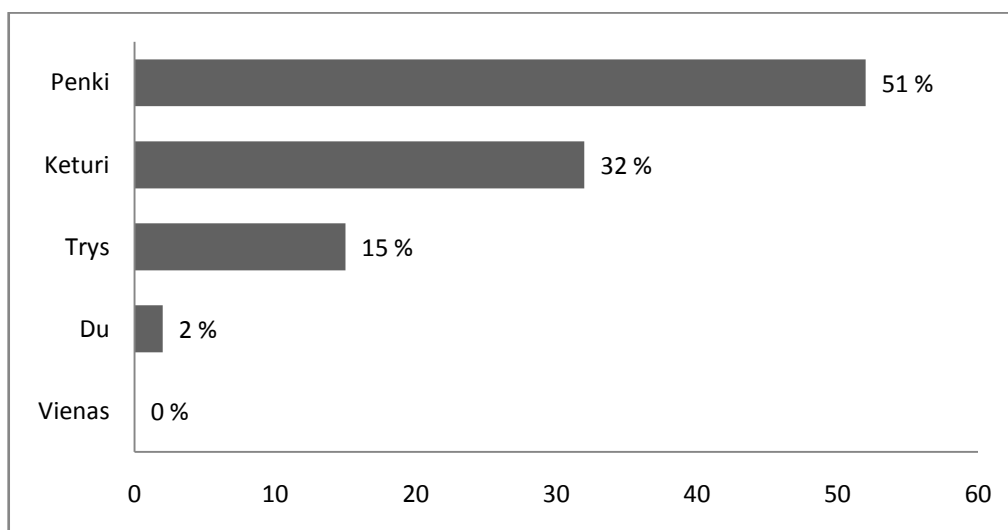

10 pav. Pagalbos reikalingumas globos namų gyventojams norint užsiimti mėgstama veikla

Tyrimu nustatyta, kad didžiajai daugumai tiriamųjų (68 proc.) yra reikalinga socialinio darbuotojo pagalba norint užsiimti mėgstama veikla (10 pav.), tai rodo, kad pagyvenusio amžiaus žmonės, gyvenantys globos namuose, dažniausiai patys nebepajėgia užsiimti ta veikla, kurią mėgsta ir yra reikalingi kitų pagalbos. Todėl darytina išvada, kad pagyvenusių žmonių, gyvenančių globos namuose padėtis ir gerovė dalinai priklauso nuo socialinių darbuotojų, kadangi pagyvenę žmonės negalėdami patys užsiimti mėgstama veikla dėl fiziologinių ar kitokių problemų, tampa iš dalies priklausomi nuo socialinių darbuotojų, kurių darbo pagrindinis tikslas ir yra pagelbėti globos namų gyventojams visose jiems reikalingose srityse.

Kadangi socialinio darbuotojo pagrindiniai uždaviniai globos namuose rūpintis senyvo amžiaus žmonėmis – noras jiems padėti, to rodymas savo elgesiu ir žodžiais, taip pat žinojimas apie pagyvenusio žmogaus individualumą, svarbiausius dalykus bei tikėjimą teigiamais jo gyvenimo pokyčiais lemia tai, kad pagyvenusiems žmonėms yra lengviau atsiverti ir kartu padėti socialiniam darbuotojui įgyvendinti savo darbinės funkcijas, kuomet socialinis darbuotojas yra malonus ir gerai

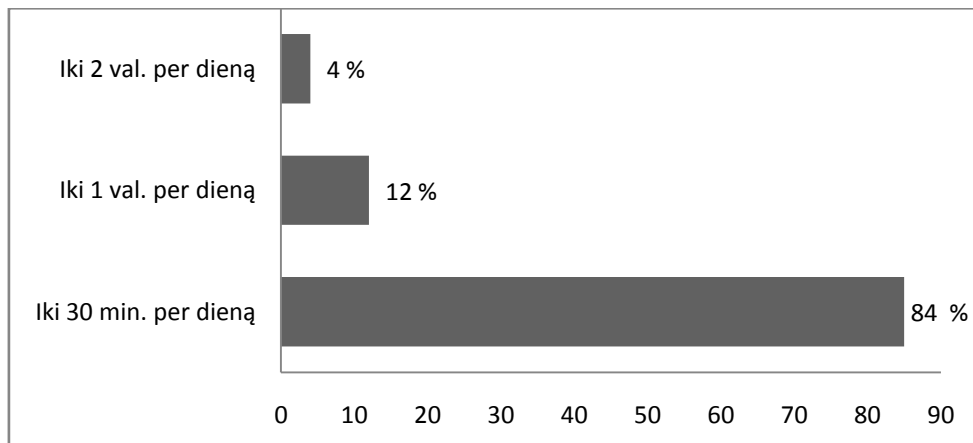
bendrauja su globos namų gyventojais (11 pav.). Todėl tyrimo metu tiriamieji buvo paprašyti apibūdinti socialinių darbuotojų bendravimą su jais.

11 pav. Globos namų darbuotojų bendravimo įvertinimas

Globos namų gyventojai turėjo pažymėti skaičių nuo 1 (nemaloniai bendrauja) iki 5 (puikiai bendrauja). Tyrimu nustatyta (11 pav.), kad apie pusė (51 proc.) apklaustųjų mano, kad globos namų darbuotojai bendrauja puikiai, trečdalis respondentų įvertino globos namų darbuotojų bendravimą skalėje nuo 1 iki 5 – keturiais, todėl galima laikyti, kad šis įvertinimas atitinka gerą globos namų darbuotojų bendravimą, 15 proc. pasirinko trejetą, taip įvertindami bendravimą kaip vidutinišką. Verta pastebėti, kad nebuvo nei vieno respondento, kuris pasirinktų atsakymo variantą, kad globos namų darbuotojai bendrauja nemaloniai ir tik 2 proc., respondentų pažymėjo atsakymo variantą, kad bendravimas yra tarp vidutiniško ir nemalonaus. Todėl galima daryti išvadą, kad visumoje globos namų darbuotojai bendrauja puikiai ir maloniai su globos namų gyventojais. Tai lemia geresnę pačių globos namų gyventojų padėtį, kadangi kuo jie labiau atsivers socialiniams darbuotojams, kuo lengviau su jais bendraus, tuo socialiniams darbuotojams bus lengviau jiems padėti.

Socialiniai darbuotojai yra kaip globos namų gyventojų atstovai, padedantys jiems užsiimti mėgstama veikla, tvarkyti kasdienes reikaldas, spręsti išskylančias problemas. Todėl Tyrimu buvo aktualu nustatyti, kaip dažnai tiriamieji bendrauja su globos namuose dirbančiais socialiniais darbuotojais ir pasipasakoja jiems.

12 pav. Globos namų gyventojų bendravimo su socialiniais darbuotojais dažnumas

Tyrimu nustatyta, kad didžioji dauguma visų respondentų (85 proc.) su socialiniu darbuotoju per dieną bendrauja iki 30 min, dešimtadalis (12 proc.) bendrauja iki 1 val. per dieną ir 4 proc., nurodė, kad iki 2 val. per dieną (12 pav.). Matoma, kad su socialiniu darbuotoju beveik visi tiriamieji bendrauja apie pusę valandos, tačiau įvertinant globos namų gyventojų skaičių, socialinių darbuotojų užimtumą ir jų skaičių globos namuose galima įvertinti, kad tai palyginus geras laiko tarpas, kurį socialinis darbuotojas gali skirti kiekvienam pagyvenusiam žmogui individualiai, per kurį būtų gilinamasi į problemas, pasipasakojami išgyvenimai, geros žinios ir kita.

Pagyvenusio amžiaus žmonėms dažnai reikalinga kitų asmenų pagalba, todėl tyrimu buvo siekta išsiaiškinti į kurį socialinių namų darbuotoją respondentais dažniausiai kreipiasi, o į kurį nesikreipia iš viso (1 lentelė).

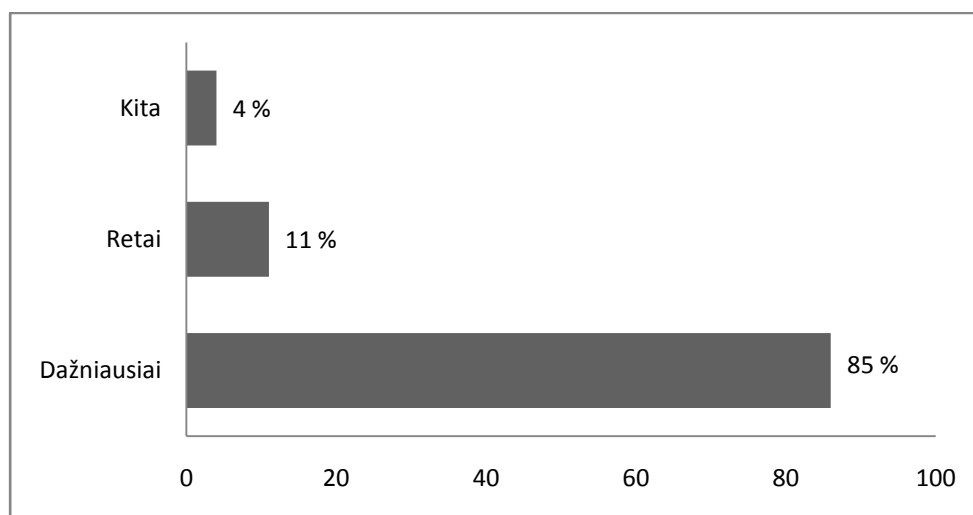
1 lentelė. Globos namų gyventojų kreipimasis pagalbos

Specialistai	Visada	Kartais	Niekada	Iš viso	Iš viso (proc.)
Vyresnysis socialinis darbuotojas	68	12	21	101	100 %
Socialinio darbuotojo padėjėjai	70	17	14	101	100 %
Slaugytoja	55	14	32	101	100 %
Gydytoja	2	17	11	40	40 %
Kiti darbuotojai (įrašyti)	0	0	0	0	0 %

Pagyvenusio amžiaus globos įstaigos gyventojai nurodė, kad dažniausiai kreipiasi į socialinius darbuotojus, (1 lentelė) beveik taip pat dažnai ir į vyresnįjį socialinį darbuotoją (67 proc.) ir į paprastą (69 proc.), nurodė, kad dažnai kreipiasi pagalbos ir į slaugytoją.

Globos namų gyventojams buvo užduotas klausimas, su kokiomis problemomis dažniausiai susiduria pagyvenę asmenys, gyvendami globos namuose, iš atsakymų nustatyta, kad dažniausiai įvardinta problema - sveikatos problemos (72 proc.). Taip pat dažnai respondentai įvardindavo vienišumą (34 proc.). Analizuojant šiuos atsakymus galima pastebėti, kad esant šioms problemoms padėti gali socialinis darbuotojas, dėl sveikatos problemų socialinis darbuotojas gali pagyvenusį asmenį kiek įmanoma daugiau skatinti užsiimti fizine veikla. Dėl vienišumo jausmo panaikinimo socialinis darbuotojas gali vesti ne tik individualius bet ir grupinius užsiėmimus su pagyvenusiais asmenimis, gyvenančiais globos namuose, siekiant jiems padėti nebesijausti vienišais.

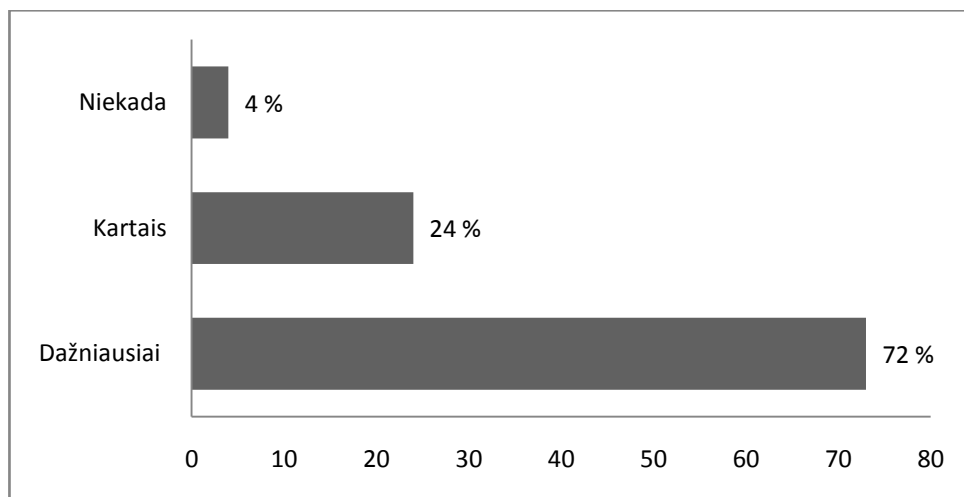
Tyrimu siekta sužinoti, ar kuomet pagyvenusiems žmonėms kyla problemos, jas padeda išspręsti socialiniai darbuotojai.

13 pav. Socialinių darbuotojų pagalba globos namų gyventojams kilus problemoms

Tyrimu nustatyta, kad net 85 proc. apklaustųjų mano, kad socialiniai darbuotojai, kilus problemoms, padeda jas išspręsti (13 pav.) Tokie tyrimo rezultatai rodo, kad pagrindinis pagalbininkas pagyvenusiems žmonėms gyvenantiems globos namuose yra socialinis darbuotojas, kurio teigiama pagalba yra labai svarbi socialiai pažeidžiamiems pagyvenusio amžiaus asmenims, kurie dažnai nebegali tinkamai pasirūpinti savimi ir savo poreikiais.

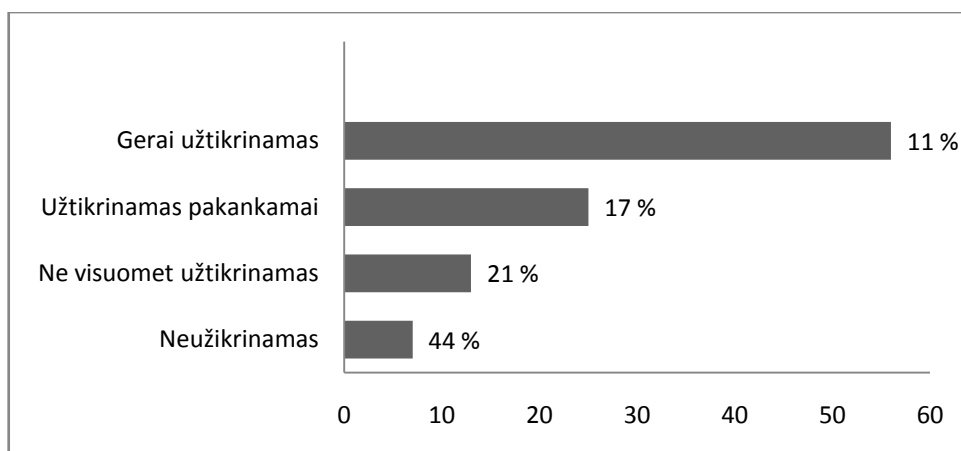
Išklausymas kiekvienam asmeniui yra svarbus, kadangi kuomet žmogaus yra klausomasi jis jaučiasi reikalingas, taip pat svarbus. Tiriamųjų buvo teirautasi, ar socialinis darbuotojas jų išklauso kai jiems to labiausiai reikia.

14 pav. Pagyvenusių žmonių išklausimas, kai jiems to labiausiai reikia

Tyrimu nustatyta, kad didžioji dalis tiriamųjų (72 proc.) mano, jog socialiniai darbuotojai dažniausiai išklauso (14 pav.), kai pagyvenusiems asmenims to labiausiai reikia, penktadalis respondentų mano, kad socialiniai darbuotojai tai atlieka tik kartais, o ne visada kada gyventojai pageidautų ir 4 proc. nurodė, kad socialiniai darbuotojai iš viso neišklauso, kai senyvo amžiaus žmonėms gyvenantiems globos namuose to reikia. Iš pateiktų duomenų matoma, kad socialiniai darbuotojai kaip ir turėtų dažniausiai išklauso pagyvenusio amžiaus asmenis, tačiau dalis globos namų gyventojų jaučia išklausymo stygių, tai galima būtų paaiškinti dideliu globos namų gyventojų skaičiumi ir kur kas mažesniu ten dirbančių socialinių darbuotojų skaičiumi.

Privatumas yra suprantamas kiekvieno asmens poreikis, gyvendami namuose mes gebame užtikrinti savo asmeninį privatumą, tačiau pagyvenusiems asmenims, gyvenant globos namuose, kuriuose gyvena daug tokio paties likimo asmenų, privatumo užtikrinimas yra labai svarbus, siekiant sudaryti asmenims sąlygas jaustis lyg jie gyventų namuose, o ne globos įstaigoje. Todėl tyrimu siekta išsiaiškinti tiriamųjų nuomonę dėl privatumo užtikrinimo globos namuose.

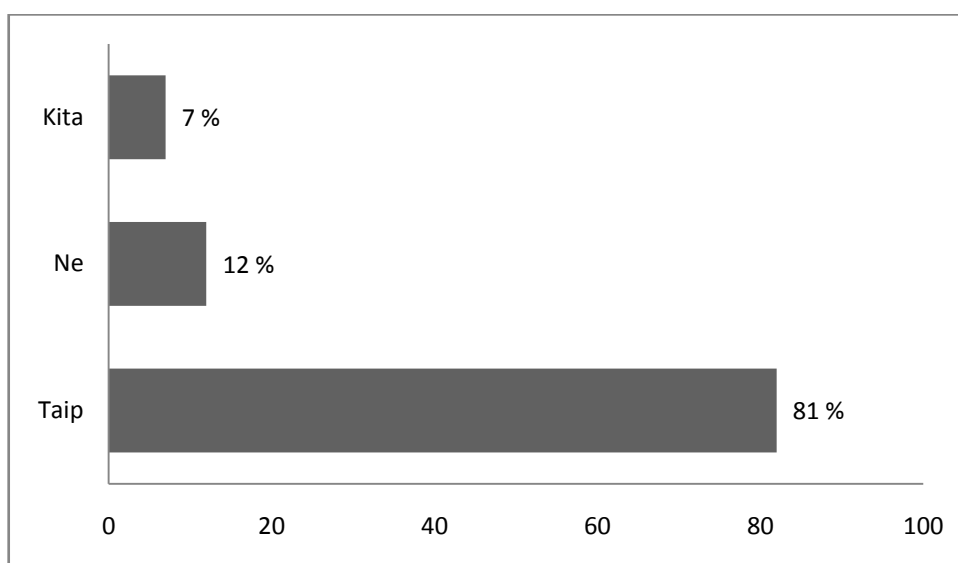

15 pav. Globos namų gyventojų privatumo užtikrinimas

Tyrimu nustatyta, kad (44 proc.) tiriamųjų mano, jog privatumas jų globos namuose užtikrinamas visiškai, tik apie 6 proc. nurodė, kad privatumas neužtikrinamas. Neužtikrinimo pojūtį asmenims gali lemti tai, kad pagyvenę žmonės gyvena dažniausiai po kelis kambariuose, kas sąlygoja privatumo stoka, siekiant pabūti vienuoje. Likę apklaustieji nurodė, kad privatumas užtikrinamas gerai (15 pav.). Taigi, apibendrinant šio klausimo rezultatus galima pastebėti, kad privatumas tiriamuose globos namuose yra užtikrinamas gerai ir respondentai tuo yra patenkinti.

Kiekvienas asmuo turi savų poreikių ir pareigų, pagyvenusio amžiaus žmonėms dažnai būna patiems sunku susitvarkyti asmeninius lėšų reikalus, todėl tą dažniausiai turi padaryti kiti žmonės. Todėl tyrimu siekta nustatyti ar tinkamai atstovaujami globos namų gyventojų asmeninių lėšų reikalai.

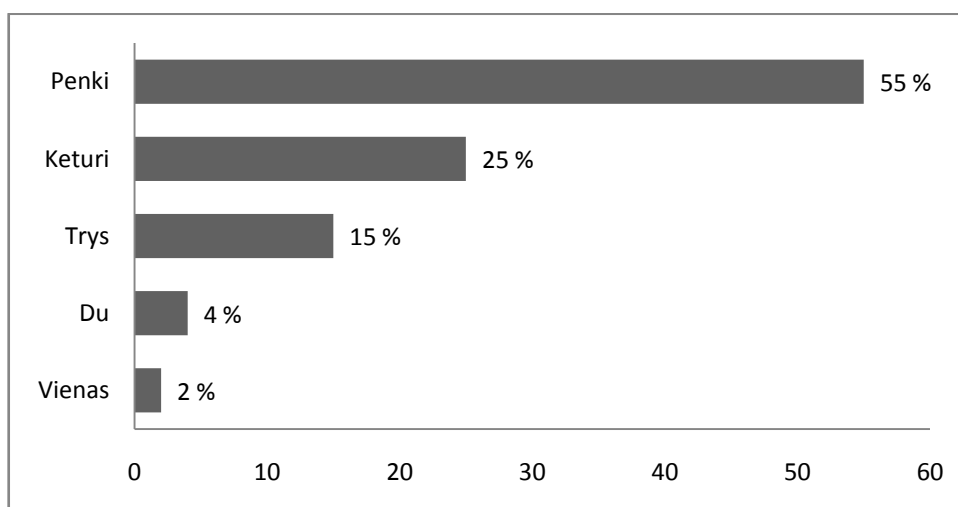

16 pav. Globos namų gyventojų asmeninių reikalų atstovavimo tinkamumas

Kadangi globos namuose gyvenantys asmenys dažniausiai patys sunkiai pajėgia pasirūpinti savo asmeniniais pinigiais reikalais, kartais dėl sveikatos, kartais dėl žinių trūkumo ar kitų problemų, jiems būna reikalinga kompetentingų asmenų pagalba. Todėl ir buvo pasiteirauta globos namų gyventojų, ar jiems tokią pagalbą suteikia socialiniai darbuotojai (16 pav.). Pagyvenusių asmenų atsakymai parodė, kad 81 proc. globos namų gyventojas teigia, kad jo asmeninių lėšų reikalai yra tvarkomi tinkamai, 12 proc., nurodė, kad ne visada, ir 7 proc. nurodė kita, taip pat buvo prieraišai, kad tokius reikalus tvarko giminaičiai. Analizė rodo, kad išsilavinę asmenys yra linkę asmeninius lėšų reikalus labiau pavesti tvarkyti giminaičiams ar tiems asmenims kuriais labiau pasitiki.

Siekiant nustatyti, koks socialinio darbuotojo dalyvavimas pagyvenusio asmens gyvenime yra svarbus (16 pav.), respondentų buvo paprašyta įvardinti šio svarbumo laipsnį pažymint atsakymą

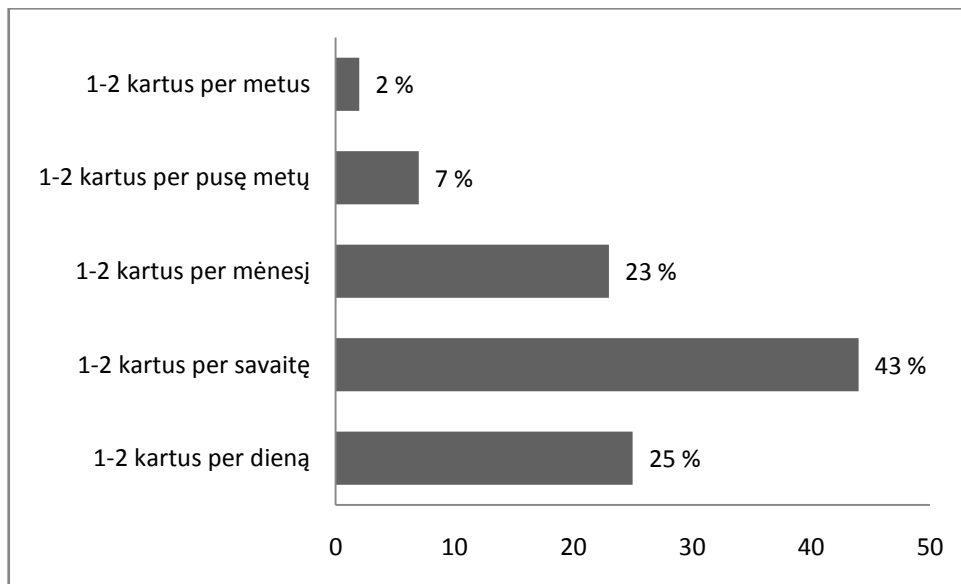
skalėje nuo 1 iki 5, kur vienas suprantamas kaip visiškai nesvarbus socialinio darbuotojo dalyvavimas pagyvenusio asmens gyvenime, 5 – labai svarbus.

17 pav. Globos namų gyventojų nuomonė apie socialinių darbuotojų dalyvavimą jų asmeniniame gyvenime

Tyrimu nustatyta, kad daugiau nei pusei apklaustųjų (55 proc.) yra labai svarbus socialinių darbuotojų dalyvavimas jų kasdieniniame gyvenime, apie 40 proc. tiriamųjų nėra ypatingai svarbus socialinių darbuotojų dalyvavimas jų gyvenime, tačiau reikalingas ir 6 proc. apklaustųjų beveik iš viso nesvarbus socialinių darbuotojų dalyvavimas jų kasdieniniame gyvenime (17 pav.). Taigi, matoma, kad socialinio darbuotojo dalyvavimas pagyvenusių asmenų gyvenime yra svarbus didesnei daliai tiriamųjų, vieniems labiau, kitiems mažiau, tačiau socialinio darbuotojo dalyvavimas visiems yra reikalingas. Socialinio darbuotojo dalyvavimas respondentų gyvenime gali būti nereikšmingas tiems tiriamiesiems, kurie turi artimuosius, kurie juos lanko ir yra patenkinti socialiniais ryšiais bei bendravimu, taip pat gali pasigirti gera sveikata, leidžianti visus kasdienius darbus atlikti patiems be pagalbos ir pan.

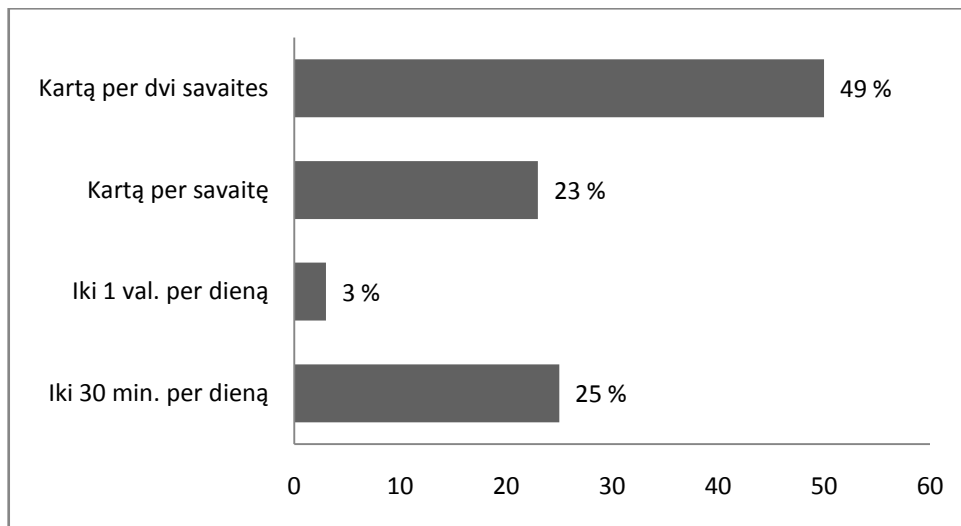
Mėgstama veikla lemia gerą asmens savijautą, norą džiaugtis gyvenimu. Todėl tyrimu siekta išsiaiškinti, kiek kartų tiriamieji socialinio darbuotojo yra skatinami užsiimti mėgstama veikla.

18 pav. Pagyvenusių asmenų skatinimo dažnumas užsiimti mėgstama veikla

Tyrimu nustatyta, kad dažniausiai (44 proc.) globos namų gyventojai skatinami užsiimti mėgstama veikla 1-2 kartus per savaitę, ketvirtadalį socialiniai darbuotojai skatina užsiimti mėgstama veikla netgi 1-2 kartus per dieną. 23 proc. Globos namų gyventojų socialiniai darbuotojai skatinama užsiimti mėgstama veikla tik 1-2 kartus per mėnesį. 7 proc, senyvo amžiaus asmenų mėgstama veikla skatina užsiimti tik 1-2 kartus per pusę metų, o 2 proc. nurodė, kad tokių skatinimų sulaukia tik 1-2 kartus per metus. Pastebėtina, kad didžiajai daliai globos namų gyventojų pasiūloma užsiimti mėgstama veikla pakankamai dažnai (18 pav.). Globos namų gyventojai nurodė, kad tam tikromis veiklomis, tokiomis kaip piešimas yra galimybė užsiimti tik viena kartą per mėnesį, todėl tikėtina, kad socialiniai darbuotojai tiesiog neturi galimybių dažniau pasiūlyti ir paskatinti užsiimti tokia veikla, kadangi tiesiog tam nėra sukurta galimybių, o tokiomis veiklomis, kaip skaitymas, radijo klausymas ar pan. socialiniai darbuotojai turi galimybę paskatinti užsiimti dažniau, todėl jeigu tai yra globos namų gyventojų mėgstama veikla, tikėtina, kad ja socialinis darbuotojas skatina šį gyventoją užsiimti dažniau, nei tą kurio mėgstama veikla, pavyzdžiui, yra piešimas.

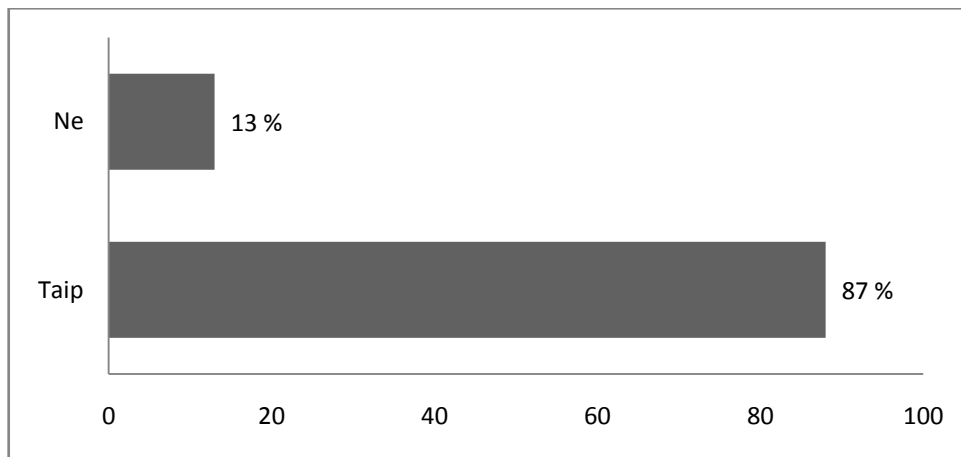
Kadangi bendrauti su socialiniais darbuotojais globos namuose gyventojai turi galimybę ne tik individualiai, bet ir grupėse, todėl tyrimu buvo siekta nustatyti, kaip dažnai tiriamiesiems tenka bendrauti su socialiniais darbuotojais grupiniuose užsiėmimuose.

19 pav. Globos namų gyventojų bendravimo dažnumas grupėse su socialiniais darbuotojais

Tyrimu nustatyta, kad dažniausiai pagyvenę žmonės (50 proc.) bendrauja grupėse su socialiniais darbuotojais kartą per 2 savaites, apie ketvirtadalį (23 proc.) globos namų gyventojai bendrauja grupėse kartą per savaitę, o ketvirtadalis apklaustųjų (25 proc.) bendrauja grupėse su socialiniais darbuotojais kiekvieną dieną iki 30 min., 3 proc. Pagyvenusių stacionarios globos įstaigos gyventojų bendrauja su socialiniais darbuotojais grupėse apie 1 valandą per dieną (19 pav.). Iš šių duomenų matoma, kad socialiniai darbuotojai pagyvenusiems asmenims skiria laiko priklausomai nuo jų poreikių ir reikiamų problemų sprendimo sunkumo bei reikalingumo. Kadangi socialiniai darbuotojai turi siekti kuo geriau pažinti kiekvieną globos namų gyventoją ir jam kuo įmanoma daugiau padėti, todėl bendravimo paskirstymas yra reikalingas, kadangi ne kiekvienam pagyvenusiam asmeniui reikia tiek pat bendravimo. Pas vienus galbūt lankosi giminaičiai, kiti galbūt užsiima mėgstama veikla kuria gali, o kiti galbūt neturi artimųjų ir fizinių galimybių užsiimti mėgstama veikla tiek kiek norėtų, todėl socialinis darbuotojas su šiais asmenimis turi bendrauti dažniau nei su kitais.

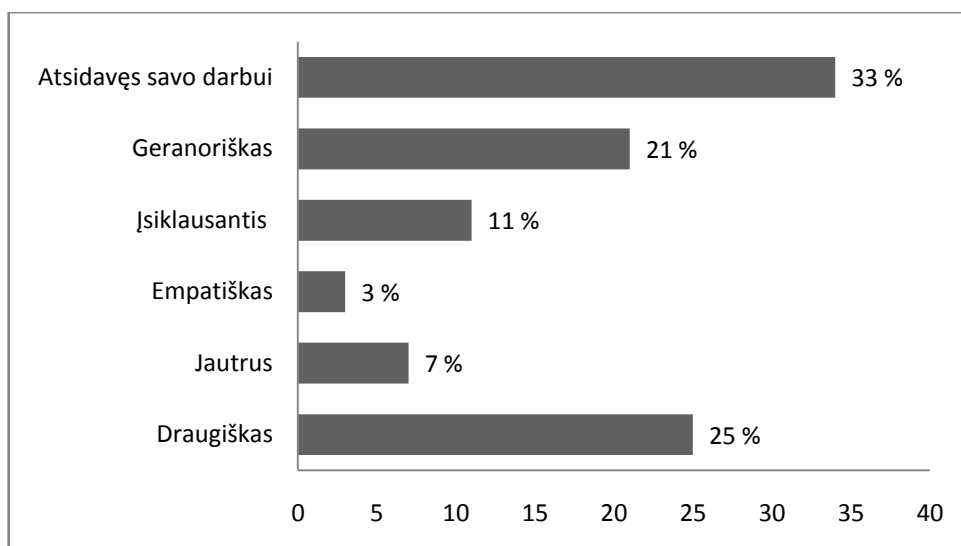
Tyrimu siekta nustatyti ne tik ar pagyvenę asmenys bendrauja ir kiek laiko bendrauja su socialiniais darbuotojais, tačiau tiriamųjų pasiteirauta, ar bendraudami su socialiniais darbuotojais jie atranda būdus ir galimybes kaip išspręsti juos apėmusias problemas.

20 pav. Globos namų gyventojų problemų išsprendimo būdų suradimas bendraujant su socialiniu darbuotoju

Tyrimu nustatyta, kad didžioji dalis globos įstaigos gyventojų, net 87 proc. bendraudami su socialiniais darbuotojais randa būdus, padedančius įveikti kylančias problemas, apie dešimtadaliui pagyvenusio amžiaus globos įstaigos gyventojų (13 proc.) nepavyksta rasti problemų sprendimo būdu bendraujant su socialiniu darbuotoju (20 pav.). Tai rodo, kad socialiniai darbuotojai, atlieka labai reikšmingą funkciją, kadangi globos namų gyventojams suteikia daug teigiamų emocijų padėję išspręsti jiems kilusias bėdas. O tiems asmenims kuriems nepadėjo išspręsti problemų, socialiniai darbuotojai gali padėti kitais būdais, bendraudami, padėdami užsiimti mėgstama veikla.

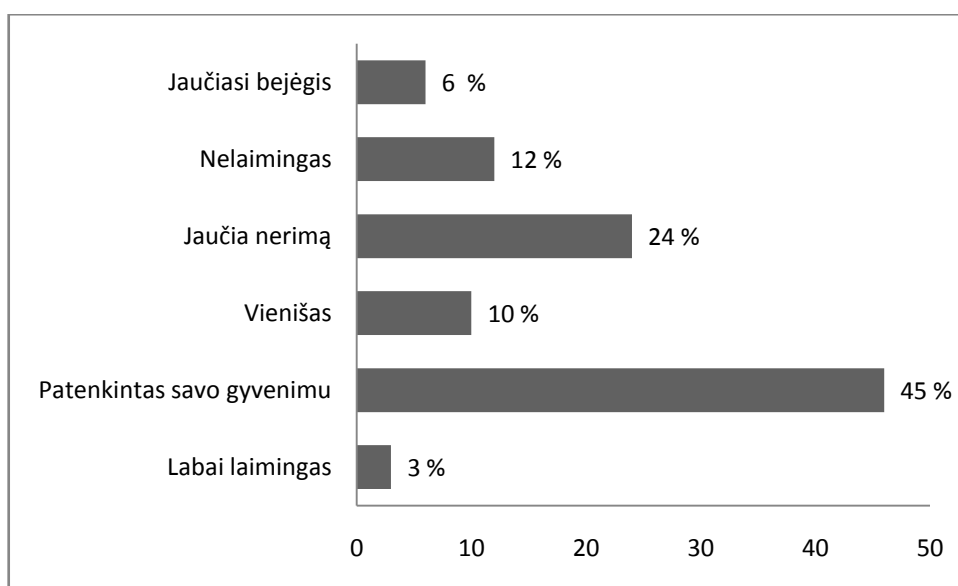
Tyrimu siekta nustatyti, kokios globos namuose dirbančių socialinių darbuotojų savybės yra pagrindinės, arba bent jau kokias labiausiai išskiria globos namų gyventojai, tai yra, kokį socialinį darbuotoją jie mato.

21 pav. Socialinio darbuotojo, dirbančio su globos namuose, savybės (globos namų gyventojų požiūris)

Tyrimu nustatyta, kad globos namų gyventojų požiūriu socialinis darbuotojas visų pirma yra atsidavęs savo darbui (34 proc.), taip pat draugiškas (25 proc.), geranoriškas (21 proc.). Dešimtadalis globos įstaigoje gyvenančių pagyvenusio amžiaus asmenų nurodė, kad jis įsiklausantis (21 pav.). Tik 7 proc. globos įstaigos gyventojų išreiškė nuomonę, kad jų socialinis darbuotojas yra jautrus ir 3 proc. parėžė, kad jis yra empatiškas. Visos šios savybės yra labai svarbios socialiniui darbuotojui, kuris nori efektyviai, sėkmingai įgyvendinti savo darbus, tai yra suteikti pagalbą jos reikalingiems asmenims.

Paskutiniu tyrimo klausimu (22 pav.) buvo siekta išsiaiškinti globos įstaigos gyventojų savijautą tyrimo metu. Tai svarbu, siekiant suprasti, ar tiriamųjų atsakymai nebuvo paremti tam tikros neigiamos būklės.

22 pav. Savijautos tyrimo metu subjektyvus vertinimas

Tyrimu nustatyta, kad patenkinti savo gyvenimu yra beveik pusė visų globos namų gyventojų, tai yra 46 proc. pagyvenusių žmonių, ketvirtadalis globos namų gyventojų tyrimo metu jautė nerimą, tai gali būti nulemta sveikatos problemų ir psichologinių bėdų (21 pav.). Penktadalis pagyvenusio amžiaus globos įstaigos gyventojų tyrimo metu jautėsi nelaimingi (12 proc.), bejėgiai (6 proc.) ar tyrimo metu jautėsi vieniši (10 proc.), jautėsi laimingi tik 3 proc. globos namų gyventojų. Taigi matoma, kad iš tiesų beveik visi globos namų gyventojai tyrimo metu jautėsi ne itin laimingi, vieni dėl kankinančių rūpesčių, kiti dėl sveikatos problemų, kiti dėl artimųjų ilgesio. Tai lemia, kad kai kurie tyrimo rezultatai galėjo būti nulemti subjektyvios tiriamųjų būsenos tyrimo atlikimo metu.

2.4 Kokybinio tyrimo organizavimas

Tyrimo instrumento: interviu klausimų anketa (2 priedas). Interviu klausimai buvo užduodami socialiniams darbuotojams, dirbantiems su pagyvenusiais asmenimis, siekiant sužinoti, kokios dažniausiai pasitaiko problemos pagyvenusiems asmenims, kaip socialiniai darbuotojai jas sprendžia, kokios kliūtys trukdo šias problemas išspręsti.

Tyrimo eiga: Kiekvienam interviu ruošiasi iš anksto, t. y., buvo suderintas laikas data bei vieta, kurioje vyks interviu. Visiems informantams buvo suteikta išsami informacija apie vykdomą tyrimą, informuojant apie tyrimo tikslą, jo eigą, rezultatų viešinimą ir pagrindimą, dėl ko informantais buvo pasirinkti būtent jie. Tiriamųjų buvo atsiklausta, ar jų duodamą interviu galima įrašyti į diktofoną. Visi tyrime dalyvavę informantai, po paaiškinimo, kur bus naudojami interviu duomenys sutiko, kad interviu būtų įrašytas į diktofoną.

Tyrimo instrumentas: Interviu buvo atliekamas pagal iš anksto suformuluotus atvirus klausimus. Taip pat siekiant gauti detalesnę informaciją buvo užduoti papildomi klausimai, neįeinantys į interviu klausimą, kilę pusiau struktūrizuoto interviu metu. Interviu instrumentas buvo parengtas, remiantis darbo teorine analize ir rekomendacijomis. Interviu klausimai apima šias temas:

1. Išorinės problemos dažniausiai pasitaikančios socialinių darbuotojų veikloje;
2. Problemos pasitaikančios dirbant su pagyvenusiais asmenimis;
3. Būdai padedantys išspręsti problemas;
4. Socialinių darbuotojų nuomonė apie pagyvenusių asmenų įsitraukimą į siūlomą veiklą.

Tyrimo atlikimo laikas ir vieta: Tyrimas atliktas 2014 m. balandžio mėnesį. Interviu su informantais vyko jų darbo vietose. Interviu truko nuo 5 iki 15 minučių. Iš visų informantų gauta informacija įrašyta, bei užfiksuota užrašuose.

Tyrimo duomenų analizavimas: Tyrimo duomenys analizuojami taikant kokybinės turinio (content) analizės metodą. Analizė apima keturis etapus: 1) daugkartinį teksto skaitymą; 2) subkategorijų išskyrimą remiantis raktažodžiais; 3) subkategorijų grupavimą į kategorijas; 4) kategorijų ir subkategorijų interpretavimą ir pagrindimą iš teksto paimtais įrodymais (Bitinas ir kt., 2008).

Tyrimo etikos principai: Atliekant tyrimą buvo laikomasi 3 etikos principų: *laisvanoriškumo* – informantai tyrime dalyvavo laisva valia; *anonimiškumo* – informantams užtikrinama, jog tyrimų duomenys bus anonimiški (tyrime dalyvavusių informantų vardai koduojami

(R1, R2, R3, R4, R5, R6, R7), duomenys naudojami tik moksliniams tikslams); *konfidencialumo* – užimamos pareigos neskelbiamos.

Žemiau pateikiamos demografinės socialinių darbuotojų, dalyvavusių kokybiniame tyrime charakteristikos.

1 lentelė. Demografinės informantų charakteristikos

Respondento Nr.	Lytis	Amžius	Išsilavinimas	Darbo stažas dabartinėje globos įstaigoje
1	Moteris	40	Magistras	2
2	Moteris	60	Aukšt.universitetinis	15
3	Moteris	46	Aukšt.universitetinis	15
4	Moteris	28	Aukšt.universitetinis	2
5	Moteris	48	Aukšt.neuniversitetinis	20
6	Moteris	60	Aukšt.neuniversitetinis	31
7	Moteris	62	Aukšt.neuniversitetinis	14

Visų tiriamųjų vardai, siekiant garantuoti konfidencialumą, buvo užkoduoti. Tiriamųjų amžius skirtumai atskleidė skirtingų kartų darbo ypatumus su pagyvenusiais asmenimis, išskylančių problemų skirtumus bei matomas jų sprendimo galimybes. Pasiskirstymas pagal įgytą išsilavinimą suteikė informacijos, ar tai lemia atliekamo darbo kokybę bei sunkumus sprendžiant problemas. Pasiskirstymas pagal darbo stažą suteikė informacijos kaip dirbti su pagyvenusiais asmenimis sekasi didesnę ir mažesnę darbo stažą turintiems socialiniams darbuotojams.

2.5 Socialinių darbuotojų vaidmens analizė (jų požiūris) dirbant su pagyvenusiais asmenimis

2 lentelė. Dažniausiai pasitaikančios problemos, teikiant paslaugas pagyvenusiems asmenims

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI
Problemos pasitaikančios teikiant paslaugas pagyvenusiems asmenims	Didelis krūvis	<...Labai didelis krūvis darbuotojams, dėl ko sunku suteikti kokybiškas, geras paslaugas...> <... Trūksta dar vieno specialisto socialinio darbuotojo, fiziškai nespėjame...>
	Finansavimo trūkumas	<...Taip pat finansavimo trūkumas, teikiant kokybiškas paslaugas...> <...Finansinės problemos pagyvenusiems asmenims...> <...Įvairios, individualūs atvejai:

		turto ir kiti rūpesčiai...> <...Tretiems trūksta finansinės pagalbos...>
	Dėmesio stoka	<...Pagyvenusių asmenų dėmesio stoka...> <...Įvairios, taip pat žmogaus nenoras kažką daryti, pasipriešinimas...> <...Vieniems asmenims labai trūksta dėmesio...>
	Sveikatos problemos	<...Dažniausiai pasitaikančios problemos: sveikatos sutrikimo, negalia, fizinė negalia, dimensija, atminties sutrikimai...> <...Kadangi dirbu su žmonės sergančiais Alzheimeriu, jie dažnai daug ko nesupranta, kai kurie nežino žodžio reikšmės, nežino kas tai...>
	Bendravimo su priešingos lyties atstovais trūkumas	<...Kitiems trūksta bendravimo su priešingos lyties atstovais...> <...Nori turėti draugą artimesnį, priešingos lyties...>

Darbas su pagyvenusiais asmenimis reikalauja, didelio atsidavimo, meilės savo darbui, supratingo, tačiau net ir šias savybes turintys socialiniai darbuotojai susiduria su tam tikromis problemomis šiame darbe. 2R ir 5R socialiniai darbuotojai nurodo, kad patys pagyvenę žmonės *nenori su jais bendrauti, užsiimti siūloma veikla*. Kaip išorinę problemą 1R informantas nurodo “finansavimo trūkumą“, o kaip vidinę – per didelį *krūvį* socialiniams darbuotojams. Šios problemos leidžia suprasti, kad nesant *finansavimo* nėra ir daugiau socialinių darbuotojų dirbančių su pagyvenusiais asmenimis, tai lemia, kad socialiniai darbuotojai tiesiog negali būti pajėgūs pasirūpinti dideliu kiekiu pagyvenusių asmenų gyvenančių globos namuose, todėl nukentia skiriamo laiko kiekis kiekvienam gyventojui. 3R,4R, 6R nurodo, kad problemos būna įvairios, kylančios dėl kasdieninių buitinių rūpesčių ir pan.

3 lentelė. Problemų sprendimo būdai.

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI
Problemų sprendimo būdai	Sprendžiame bendrai su darbuotojų komanda	<p><...Sprendžiam bendrai, komandoje, sprendžiam su administracija...></p> <p><...Pasitelkiam visą darbuotojų komandą, priklausomai nuo atvejo, kartais reikia kolegų pagalbos. Dėl kasdienių dalykų ypač padeda socialinio darbuotojo padėjėjos...></p> <p><...Labai daug padeda socialinio darbuotojo padėjėjos...></p>
	Kreipiamės į kitas institucijas	<p><...Kiek įmanoma sprendžiam savo kolektyve, jei neišsėina kreipiamės į savivaldybę, kitas institucijas kurios padėtų išspręsti...></p> <p><...Jei reikia kreipiamės į kitas institucijas ir į anstolius ir į savivaldybę...></p>
	Bendraujant su globos namų gyventojais	<p><...Sprendžiame bendraujant...></p> <p><...Kadangi gyventojų globos namuose daug, dėmesio skiriu po truputį visiems gyventojams...></p> <p><... Individualiai su gyventoju kalbamės...></p>
	Skambinant artimiesiems	<p><...Kai yra galimybės, tai derinam, skambinam artimiesiems, prašome, kad jie aplankytų pagyvenusius asmenis...></p> <p><... Visada reikalinga giminaičių pagalba iš šalies, tai visada skambinamės ir kalbamės ir pats kalbėsi ir duodi žmogui pakalbėti...></p> <p><... Tarpinikavimas tarp artimųjų ir klientų, tik tiek...></p>

Beveik visi socialiniai darbuotojai teigė, kad problemas sprendžia bendrai su visu globos namuose dirbančiu personalu, ar bent jau su tais darbuotojais kurie konkrečiu atveju gali padėti

labiausiai, pvz., dėl teisinių reikalų kreipia masi į globos namuose dirbančius advokatus, dėl pagyvenusių žmonių asmeninių reikalų dažniausiai prašoma socialinių darbuotojų pagalbos ir pan. Dažnai pagyvenę asmenys skundžiasi artimųjų stoka, tuomet socialiniai darbuotojai bando su jais susisiekti. Socialinis darbuotojas 6R teigė, kad globos namų gyventojui išreikškus norą susitikti su artimaisiais: „rašome el.laiškus, skambinam, kalbinam, kad *atvyktų aplankyti giminaičio*, nes jis pasiilgo. Yra ir gražių pavyzdžių, pavyzdžiui senelis nesulaukė ilgai anūkės, tai paskambina, pakviečiau atvykti, atvažiavusi anūkė, nusivežė senelį papietauti į kavinę, seneliui tokio dėmesio užteko“. Taip pat socialinis darbuotojas 6R teigė, kad „*jei pagyvenusio amžiaus vyriškis nori moters dėmesio, sudarom sąlygas pabendrauti*, kadangi globos namuose yra laisvalaikio kambarys, jie ten gali susitikti, pasikalbėti, pabendrauti“. „Dėl piniginių klausimų būna kiek kebliau, viena globos namų gyventoja manęs paprašė paskelbti jos sąskaitą internete, gal kas ją paremtų finansiškai, tačiau iki šiol neapsisprendžiau kaip elgtis, todėl tokios situacijos būna kiek keblesnės“.

4 lentelė. Sunkiausiai išsprendžiamos problemos ir jas padedantys įveikti asmenys

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI
Globos namų gyventojų kasdieninės problemos	Globos namų darbuotojų kolektyvas	<p><...Sprendžiame su kolegėm...></p> <p><...Kiek įmanoma sprendžiam savo kolektyve...></p> <p><...Sunkiausia spręsti gyventojų atminties sutrikimus. Čia padeda visa komanda ir padėjėjos, ir slaugytojos, ir gydytoja...></p> <p><...Tai su kolegėm pasiderinam, pasitariam pasikonsultuojam kaip čia galima išspręsti problemą...></p>
	Administracija	<p><...Sprendžiam su administracija...></p> <p><... Administracija kartais...></p>
	Individualiai	<p><...Sprendžiame individualiai, priklauso nuo problemų pobūdžio...></p> <p><...Jeigu problemos asmeniškios, tuomet viskas išsprendžiama kalbant individualiai...></p>
	Artimieji	<p><...Jei žmogus turi artimųjų, tai kažkiek artimieji padeda geranoriškai, paskui patys ieškom kažkokių...></p> <p><...Visada reikalinga giminaičių pagalba iš šalies,</p>

		tai visada skambinamės ir kalbamės...>
Teisinės problemos	Teisininkai	<...Sunkiausia, sakyčiau, kad teisines problemas, mes turim pensionato advokatę, tai ji mum padeda tokiais atvejais...> <...Sakykim neišsprendžiamos problemos yra tada, kai su teismais su anstoliais, reikalinga tesininko konsultacija...>
Finansinės problemos	Įvairios organizacijos	<...Jei neišeina kreipiamės į savivaldybę, kitas institucijas kurios padėtų išspręsti...> <...Neišsprendžiamų problemų beveik nėra, nebent su teismais ir anstoliais susijusios, tuomet esame kaip tarpininkai tarp senelio ir kažkokios organizacijos...> <...Sunkiausia, kai atsikrausto naujas gyventojas, dėl šių gyventojų išlikusio nekilnojamojo turto, kadangi būna likusios skolos ir pan., tenka rašyti raštus įvairioms organizacijoms...>

Dauguma socialinių darbuotojų, kaip sunkiausias problemas įvardijo, įvairias *biurokratinės, teisines problemas*, kadangi joms išspręsti dažnai tenka *kreiptis į teisininkus, rašyti įvairius raštus organizacijoms* ir pan. Taip pat sunkios problemos susijusios su gyventojų sveikata, atminties sutrikimai. Visi socialiniai darbuotojai teigė, kad problemas dažniausiai *sprendžia kartu su likusiu kolektyvu*, ypač sunkias teisines problemas *būna kad kreipiasi į teisininkus*.

5 lentelė. Pagyvenusiems asmenims dažniausiai kylantys soc.poreikiai

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI
Dažniausiai kylantys socialiniai poreikiai pagyvenusiems asmenims	Bendravimo poreikis	<...Bendravimo poreikis...> <...Bendravimo, išsikalbėjimo...> <...Vieniems bendravimo poreikis...> <...Intymesnio Bendravimo...> <...Artimesnio bendravimo poreikis...>
	Sveikatos poreikis	<...Sveikatos poreikis...>

	<...Sveikatos...>
Maisto poreikis	<...Geras maitinimas...> <...Poreikiai apsirūpinti maisto prekėmis...>
Vaistų poreikis	<...Vaistais, kasdieniniai dalykai...> <...Taip pat kai kuriems kyla vaistų poreikis, esant bet kokiai problemai...>
Intimaus bendravimo poreikis	<...Taip pat ir intymesnio bendravimo poreikis...> <... Kai kuriems dar svarbus intymus gyvenimas...>
Ramybės poreikis	<...Kitiems, priešingai, ramybės...> <...Visai nenori niekur eiti, nori ramybės...>
Tuštinosi poreikis	<...Savalaikis tuštinimasis...> <... Sunku susitvarkyti su tuštinosi...>

Kiekvienam žmogui yra svarbu, kad būtų patenkinti jo socialiniai poreikiai. 1R, 3R, 5R, 6R, 7R socialiniai darbuotojai išskyrė, kad dažniausiai pagyvenusiems asmenims kyla *bendravimo poreikis*. Kartais kyla ne tik paprasto bendravimo, tačiau ir *intymesnio bendravimo poreikis*, 6R socialinis darbuotojas nurodė, kad „buvo tokia porėlė, kurie norėjo gyventi kartu, leidome, kad netrukdytų kitiems žmonėms“. 7R soc. Darbuotojas nurodė, „kad vienas gal nori daugiau kalbėti, kitas gal nori *daugiau ramybės* nenori bendrauti. Viena nesenai atvykusią močiutę nuvedėm į sportą. Ji pasakė, kad ten nenori, jai sporto galvą skauda, todėl stengiamės laviruoti“. 6R socialinis darbuotojas nurodė, „kad yra gyventojų hipochondikų, kurie labai *nori vaistų*, dėl kiekvieno skausmo visada prašo vaistų ir nesvarbu ar darbuotojas yra slaugytojas ar ne“. 2R ir 3R socialiniai darbuotojai išskyrė, kad pagyvenusiems asmenims kyla *sveikatos poreikis*. 2R: „Pagyvenę asmenys nelabai objektyviai įvertina savo galimybes, jų amžius būna jau gerokai virš 80 ir link 90 ir jiems viską skauda, tačiau jie norėtų būti sveiki. Dėl sveikatos sutrikimų sunku jiems judėti, beto jiems *kyla poreikis gyventi vieniems*, nes dažniausiai jie gyvena dviviečiuose kambariuose, kas dėl sveikatos problemų, charakterių nesutapimų, kartais juos slegia“. Taip pat socialiniai darbuotojai išskyrė, kad kyla gero maitinimo poreikia, kasdinių rūpesčių išsprendimas, tokių kaip maisto, vaistų nusipirkimas ir pan.

6 lentelė. Neturėjimas galimybių patenkinti tam tikrų socialinių poreikių.

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	PATVRITINANTYS TEIGINIAI
Nepatenkinimas tam tikrų socialinių poreikių	Bendravimo su artimaisiais	<...Bendravimo su artimaisiais trūkumas...> <...Negalime atstoti vienišioms žmonėms šeimos...>
	Grožio poreikiai	<...Nudažyti plaukus...> <... dar apkirpti kaip nori nevisada galim...>
	Artimo bendravimo poreikiai	<...Intymaus bendravimo...> <... Bendravimo su priešingos lyties atstovais...>
	Finansiniai poreikiai	<...Finansinių poreikių, jeigu jie dideli, kadangi ir negalim surasti remėjų...> <... Sutaupai jų pinigėlių...>

Nors socialiniai darbuotojai stengiasi patenkinti visus įmanomus pagyvenusių asmenų poreikius, tačiau kartais tam tikrų poreikių būna tiesiog neįmanoma patenkinti dėl tam tikrų susiklosčiusių aplinkybių. Patys socialiniai darbuotojai išskiria šiuos poreikius, kurių nevisuomet pajėgia patenkinti, 1R: „*bendravimo su artimaisiais trūkumas*. Aišku bandome įvairiais būdais susisiekti su artimaisiais ir palaikyti tuos ryšius jeigu jie yra, tačiau nevisuomet mes tai įstengiame atlikti“. 3R: „*Plaukų nudažyti neįstengiame*, nes artimieji priešinasi, kai kurie gyventojai *nori intymumo, arba alkoholinių gėrimų*“. 4R: „Vienišioms žmonėms labiausiai reikia, kad *aplankytų vaikai, anūkai*, jeigu to nėra, mes negalim patenkinti tokių poreikių“. 7R: „Pagyvenusio amžiaus žmonės nevisuomet išreiškia savo poreikius, stengiamės ir į koncertus nuvesti ir į relaksaciją, kiekvieną dieną vykdome popietinius pasivaikščiojimus, kur jie pamato vienas kitą“. Taigi iš socialinių respondentų atsakymų, matoma, kad pagyvenusiems žmonėms, dažniausiai trūksta *artimųjų bendravimo*, kartais iškyla *finansiniai trūkumai*, kurių negali socialiniai darbuotojai patenkinti. Dalis informantų teigė, kad nėra nepatenkinamų poreikių, R2: „*Mano korpusė nelabai iškyla tokių problemų, stengiuosi visus pagal galimybes patenkinti*“, R5: „*Stengiamės visus poreikius patenkinti*“. Kaip matoma, socialiniai darbuotojai stengiasi visus iškylančius poreikius kažkaip patenkinti.

7 lentelė. Galimybės neišsprendžiamų problemų sprendimui

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI
Pasiūlymai neišsprendžiamų problemų sprendimui	Didesnis darbuotojų skaičius	<...Didesnis darbuotojų skaičius...> <...Didesnis socialinių darbuotojų skaičius, šiuo metu su 50 asmenų dirba tik 1 socialinis darbuotojas...>
	Didesnis kolektyvo įsitraukimas	<Komandos nariai, tie visi padėjėjai ir slaugytojos ir medikai, kai kurie dirba su mumis kartu prisidėti galėtų...> <...Socialinio darbuotojo padėjėjos labai daug padeda...>
	Artimųjų pagalba	<...Dėl plaukų dažymo, tai tarpinikavimas tarp artimųjų ir klientų, tik tiek...> <...Visada reikalinga giminaičių pagalba iš šalies...>
	Savanorystė	<...Galbūt galėtų iš dalies ir savanoriai pavyzdžiui padėti, galėtų aplankyti pabendrauti su seneliais...>

Socialiniai darbuotojai išskyrė, kad neišsprendžiamas problemas, galėtų padėti išspręsti *patys artimieji giminaičiai*, taip pat *didesnis darbuotojų skaičius* ir ypač *socialinių darbuotojų*, taip pat išskyrė, kad galėtų įsitraukti *visi darbuotojai į problemų sprendimą*. Buvo paminėta ir vis labiau populiarėjanti „*savanorystė*“.

8 lentelė. Veiklos, padedančios įprasminti pagyvenusių asmenų mėgstamą kasdieninę veiklą.

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI
Veiklos, padedančios įprasminti pagyvenusių asmenų	Skaitymas, piešimas, muzika, rankdarbiai ir kt.	<...Spaudos skaitymu, kadangi jie tikrai mėgsta skaityti ir domisi knygomis. Dailės terapija, įvairių stalo žaidimų, tačiau visa tai turime atlikti kartu su jais, nes tik tuomet veikla jiems yra įdomi, kadangi įprastai tokio amžiaus žmonės yra labai sunku įkalbinti ką nors

mėgstamą kasdieninę veiklą		veikti...> <...Relaksacija, darbo terapija, kai kam reikalinga ir malda ir bendravimo grupė...> <...Spaudos leidiniai, knygos, muzikos terapija, koncertai įvairūs, darbo terapija, rankdarbiai. Yra ansamblis, dainuoja, yra psichologės vedama bendravimo grupė...>
	Pasivaikščiavimas, buvimas gamtoje, sportas	<...Sportas, pasivaikščiavimui gamtoje...> <...Labai pabūvimas gamtoje kada geras oras...> <... Sportas...>
		<...Parenkama veikla pagal kiekvieną individualiai, stengiamasi kad turėtų kuom užsiimti, pvz., spaudos skaitymas, televizijos žiūrėjimas, bendravimas...> <...Sudarome sąlygas asmenims veikti ką jie nori, vieni mezga, parūpiname jiems siūlų, kiti žaidžia šaškėmis, šachmatais, kitus stalo žaidimus, kiti mankštinasi kambariuose, treti skaito, ketvirti meldžiasi ir kt...> <...Kiekvieno atvykusio pagyvenusio žmogaus asmeniškai pasiteiraujama ką jis nori ir mėgsta veikti, tuomet stengiamasi sukurti jam sąlygas užsiimti mėgstama veikla, pvz., megzti, skaityti spaudą...>
	Įvairūs renginiai, koncertai	<...Veiklose labai dauguma vangiai dalyvauja, bet yra tokių kaip renginiai įvairūs, koncertai. Pabendrauti atvažiuoja ir mokiniai, organizacijos įvairios pabendrauti su seneliais, organizuojam tokias bendravimo veiklas...>

Užsiėmimas mėgstama veikla įprasmina pagyvenusių asmenų kasdieninę veiklą. Iš socialinių darbuotojų atsakymų matoma, kad pagyvenusiems asmenims yra sudaromos sąlygos užsiimti mėgstama veikla. Pvz., 4R socialinis darbuotojas nurodė, kad „pas mane yra viena močiutė kuri labai mėgsta skaityti *žurnalus ir laikraščius, tai atnešu ir savo, ir iš bibliotekos*, tuos, kas mėgsta televizorių žiūrėti *suvežame į foje*, kas nevaikšto su vežimėliu, kad pasižiūrėtų arba, pvz., *sutaupai jų pinigėlių ir*

nuperki televizorių. Stengiamės kiek galima, kad jie nebūtų vieniši, turėtų ką veikti, kai kurie patys puikiai susiorganizuoja sau veiklą, priklauso nuo pačio asmens“. 7R: „Viena mezgėja gyvenanti globos namuose labai mėgsta nerti vašeliu, tačiau jai kiekvienas vašelis, kurį parūpindavo netiko. Jai buvo tinkamas tik jos, visi kiti buvo blogi, kuriuose mes siulėme. Todėl atvežėme jai jos vašelį. Kadangi yra žmogus, skaitęs visą laiką knygas, tai mes jam knygu, laikraščių parūpinam, kasdien gauname laikraštį „Respubliką“.

9 lentelė. Dažniausiai organizuojamos grupinės veiklos

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI
Meninės veiklos	Dainavimas	<...Būna, kad susirenkam ir dainuojam ir kambariuose...> <...Būna muzikinė grupė...> <...Muzikos terapija...>
	Piešimas	<...Yra dailės terapija...> <...Būna piešimo grupė...>
aktyvaus laisvalaikio veiklos ir kt	Stalo žaidimai	<...Stalo žaidimus žaidžiam...> <... Šachmatų žaidimas...>
	Metinės šventės	<...Vedami grupiniai renginiai, šventės, gimtadieniai...> <... Vykdomi įvairūs anekdotų rytmečiai, mįslių, dainavimo užsiėmimai, prieš šventes ta tematika vykdomi užsiėmimai, pvz., per velykas margučių ridenimai, spalvinimai...> <...Užimtumas, tenais jie piešia, dainuoja, muzikuoja, šoka...>
Relaksacija, kineziterapija ir bendravimas	Relaksacija, kineziterapija	<...Yra relaksacija, kineziterapija...> <...Relaksacijos, į kineziterapijas važinėja...>
	Bendravimo grupės	<...Ypač mėgstama bendravimo grupė, kurią veda psychologė...> <...Darbo terapija, bendravimo grupė...> <...Bendravimo grupės...>

Matoma, kad pensionatuose organizuojama daug įvairių veiklų grupinių užsiėmimų, dažniausiai pasitaikančios veiklos, piešimas, dainavimas, bendravimo grupės, pasivaikščiojimai, per šventes vykdomi užsiėmimai.

10 lentelė. Pagyvenusius asmenis labiausiai įtraukiančios grupinės veiklos

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI
Labiausiai įtraukiančios grupinės veiklos	Pagal kiekvieną individualiai	<...Nėra vienareikšmiško atsakymo. Kaip prikalsinsi, kokia nuotaika tą dieną bus taip ir įsitrauks...>
	Bendravimo grupės	<...bendravimas...> <...Kai kuriems bendravimo grupė...> <...Bendravimo grupės...>
	Relaksacija	<...Relaksacija...> <... kitiems relaksacija...> <...Relaksacija...> <...relaksacijos...>
	Sportas, buvimas gamtoje	<...Kurie stipresni mėgsta savarankiškus pasivaikščiojimus „Sportas ir relaksacija“. „„ bendravimo grupės, šachmatai, šaškės“. tretiems sportas, kineziterapijos užsiėmimai...> <...o tie kurie silpnesni labiau pabūvimus gamtoje, kuomet būna geras oras, tuomet tikrai labai džiaugiasi jie. Stebi žydinčias gėles, čiulbančius paukščius...>

Pastebima, kad labiausiai mėgstamos ir aktyviausiai įtraukiančios veiklos pagyvenusiems žmonėms yra *relaksacija* bei *grupinio bendravimo užsiėmimai*. Taip pat socialiniai darbuotojai pastebi, kad viskas priklauso nuo asmens individualiai, labiau mėgstantys aktyvią veiklą bei pasižymintis geresne sveikata, asmenys mėgsta *kineziterapijos užsiėmimus*, *pasivaikščiojimus*, kiti pasižymintis prastesne sveikata, mėgsta *buvimą gamtoje*, *stalo žaidimus*. Kaip teigia socialiniai darbuotojai pomėgiai yra labai individualus dalykas ir kiekvienas asmuo labiausiai įsitraukia į tą veiklą, kurią jis mėgsta ir turi sveikatos veikti.

Apibendrinant, galima išskirti, kad dažniausiai socialiniai darbuotojai susiduria su tokiomis problemomis, kaip artimų žmonių neturėjimas arba retas lankymas, bendravimo stoka, sveikatos praradimas, šias problemas socialiniai darbuotojai sprendžia labai įvairiai ir aktyviai, nuo artimųjų paieškos ir kvietimo atvykti aplankyti pagyvenusius globos namų gyventojus iki asmeninio bendravimo užsiėmimų ir pan. Socialiniai darbuotojai pažymi, kad pagyvenę asmenys mėgsta įvairias veiklas, tačiau dažniausiai užsiima tokomis, kokias leidžia sveikata, pvz., bendrauja grupėse, lanko kineziterapiją, mėgsta buvimą gamtoje, taip pat aktyviai skaito, žaidžia stalo žaidimus bei užsiima rankdarbiais.

IŠVADOS

1. Socialiniam darbuotojui, tenkinant pagyvenusių žmonių poreikius tenka artimojo, giminaičio, draugo, psichologo vaidmuo. Socialinis darbuotojas yra faktorius, kuris padeda vyresnio amžiaus žmonėms pasijusti gerai savo amžiuje, t.y. padeda realizuoti save, norą bendrauti, taip pat geba padėti pagyvenusio amžiaus žmonėms prisidėti prie tam tikros bendruomeninės ar humanitarinės veiklos, taip pat padeda šiems žmonėms pažinti save tokiaame amžiuje. Todėl socialinio darbuotojo vaidmuo yra pagyvenusio amžiaus žmonių gyvenime yra reikšmingas, kadangi socialinis darbuotojas siekia padėti patenkinti savo socialinius poreikius senyvo amžiaus žmonėms.
2. Socialinių darbuotojų svarba, tenkinant pagyvenusių žmonių socialinius poreikius, pasireiškia galimybe jiems atstoti draugus, giminaičius, kurie padeda kasdieniniame gyvenime, taip pat pagelbėja senatvėje atrasti save, t.y. sukuria tam tikrą užimtumą, paremtą mėgiama veikla. Socialiniai darbuotojai dirbdami grupėse, buria pagyvenusius žmones, taip sukurdami jiems bendravimo aplinką, kurioje jie gali patenkinti savo bendravimo poreikius.
3. Europos Sąjungos mastu, siekiama gerinti gyvenimo kokybę ir ilginti gyvenimo trukmę, taip pat siekiama sudaryti optimalias galimybes pagyvensiems žmonėms užtikrinti jų esminius poreikius: galimybę dirbti, mokytis, savanoriauti ir kitaip aktyviai dalyvauti šeimos, visuomenės ir valstybės gyvenime. Lietuvoje tai taip pat kryptingai vykdoma ir yra kreipiamas didelis dėmesys į pagyvenusių žmonių socialinių poreikių tenkinimą. Siekiant užtikrinti socialinių paslaugų teikiamų įvairiose įstaigose kokybę, valstybė turi kontroliuoti visų socialines paslaugas teikiančių įstaigų ir darbuotojų veiklą. Tokiu būdu būtų išvengiama piktnaudžiavimo, tenkinant pagyvenusių žmonių socialinius poreikius.
4. Atliktu kiekybiniu tyrimu nustatyta, kad:
  - apklausoje dalyvavusiose globos namuose gyvena įvaraus amžiaus pagyvenę žmonės. Vieni turintys artimųjų, kiti ne, vieni su didelėmis sveikatos problemomis, kiti ne itin. Tyrimu atskleista, kad pagyvenusio amžiaus asmenys vertina socialinio darbuotojo pagalbą, siekiant pagerinti jų pačių gyvenimą, tačiau daugumai tiriamųjų yra kiek per maža skiriamo socialinio darbuotojo laiko individualiam bendravimui, problemų aptarimui bei sprendimų priėmimui. Ir nepriklausomai ar gyvenantis asmuo globos namuose yra vienišas ar ne, socialinio darbuotojo bendravimas su juo, veiklų organizavimas jiems yra reikalingas;
  - kiekybinio tyrimo rezultatai atskleidė, kad pagyvenusio amžiaus žmonės mėgsta skirtingas veiklas priklausomai nuo sveikatos, nuo mėgstamų veiklų ir pan. Asmenys pasižymintis

geresne sveikata, mėgsta leisti laiką gamtoje, pasivaikštant, lankant sporto užsiėmimus ir pan., pasižymintis prastesne sveikata, užsiėma kitokioms veiklos, rankdarbiai, buvimu gryname ore, bendravimu. Visas šias veiklas padeda organizuoti socialiniai darbuotojai ir jų padėjėjai;

- kokybiniu tyrimu nustatyta, kad socialiniai darbuotojai dažniausiai susiduria su tokiomis problemomis, kaip: artimųjų trūkumas, bendravimo stoka, sveikatos praradimas. Minėtas problemas socialiniai darbuotojai sprendžia labai įvairiai ir aktyviai: nuo artimųjų paieškos ir kvietimo atvykti aplankyti pagyvenusius globos namų gyventojus iki asmeninio bendravimo užsiėmimų ir pan.
- socialiniai darbuotojai pažymi, kad pagyvenę asmenys mėgsta įvairias veiklas, tačiau dažniausiai užsiėma tokiais, kokias leidžia sveikata, pvz., bendrauja grupėse, lanko kineziterapiją, mėgsta buvimą gamtoje, taip pat aktyviai skaito, žaidžia stalo žaidimus bei užsiėma rankdarbiais.
- atliktu kokybiniu tyrimu nustatyta, kad socialiniai darbuotojai dažniausiai susiduria su tokiomis problemomis, kaip artimųjų trūkumas, bendravimo stoka, sveikatos praradimas, šias problemas socialiniai darbuotojai sprendžia labai įvairiai ir aktyviai, nuo artimųjų paieškos ir kvietimo atvykti aplankyti pagyvenusius globos namų gyventojus iki asmeninio bendravimo užsiėmimų ir pan. Socialiniai darbuotojai pažymi, kad pagyvenę asmenys mėgsta įvairias veiklas, tačiau dažniausiai užsiėma tokiais, kokias leidžia sveikata, pvz., bendrauja grupėse, lanko kineziterapiją, mėgsta buvimą gamtoje, taip pat aktyviai skaito, žaidžia stalo žaidimus bei užsiėma rankdarbiais.

Tyrimo hipotezė – Socialinių darbuotojų veikla tik iš dalies tenkina pagyvenusių ir senų žmonių socialinius poreikius – pasitvirtino

REKOMENDACIJOS

1. Socialiniams darbuotojams:

- kviestis į pagalbą savanorių, kurie padėtų bendraujant su pagyvenusiais žmonėmis kompensuodami per mažai skiriamo laiko individualiam bendravimui, problemų aptarimui bei sprendimų priėmimui;
- organizuoti susitikimus su teisininkais, siekiant tinkamai atstovauti pagyvenusiems asmenims institucijose, kuriose sprendžiami piniginiai, turtiniai reikalai, nes patys socialiniai darbuotojai tam neturi kompetencijos;
- kuo daugiau bendradarbiauti su globos namų gyventojų artimaisiais, giminėmis, siekiant patenkinti artimųjų bendravimo stoką

2. Globos namų gyventojų giminaičiams:

- Įsitraukti į pagalbos teikimą artimam žmogui, bendradarbiaujant su socialiniu darbuotoju.
- Dažniau bendrauti ir palaikyti glaudesnius ryšius su savo artimaisiais gyvenančiais, globos namuose.

3. Pagyvenusiems asmenims:

- Aktyviau įsitraukti į vykdomą bendrą užimtumo veiklą.

LITERATŪRA

2. Adams, K. B.; Leibbrandt, S.; Moon, H. A critical review of the literature on social and leisure activity and wellbeing in later life. *Ageing & Society*. 2011, 31: 683–712.
3. Ageing innovation. URL: http://ec.europa.eu/health/ageing/innovation/index_lt.htm [žiūrėta 2013-06-04]
4. Apie tai, kaip Europos Sąjunga gali padėti jums aktyviai pasenti. URL: <http://www.pazinkeuropa.lt/euroblogas/savaite-temos/premija-288/apie-tai-kaip-europos-sajunga-gali-padeti-jums-aktyviai-pasenti-295> [žiūrėta 2013-06-16]
5. Atchley R.C., Social forces and aging: An introduction to social gerontology. Belmont:, Wadsworth Publishing Company, 1997. p. 578
6. Bendra ataskaita dėl socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties. Europos Sąjungos Taryba. Briuselis, 2007 m. vasario 23 d. (28.02). URL: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/lt/07/st06/st06694.lt07.pdf> [žiūrėta 2013-05-11]
7. Bikmaninė R. Senų žmonių grupė – socialinės paramos objektas // Socialinės grupės: raiška ir ypatumai. Lietuvos filosofijos ir sociologijos institutas. Lietuvos sociologų draugija. – Vilnius: Mokslo aidai, 1998, 374 p. - ISBN 9986-523-56-7
8. Čepėnaitė A. D. Senyvo amžiaus žmonių socialinė aprėptis ir demokratinio pilietiškumo apraiškos. Socialinis darbas: mokslo darbų žurnalas. - Vilnius: Mykolo Riomerio universiteto leidybos centras, 2008, Nr. 7(1), p. 46-56. – URL: http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.mruni.eu%2F%2Fmokslo_darbai%2Fsd%2Farchyvas%2Fdown.php%3Fid%3D274404&ei=E9eZUb21B47ItAb91YCoDQ&usg=AFQjCNFs50rKGmU45sQ1v4ztNDOwyRgryA&sig2=GSVmLa116pkeyvdpDxXJ0A&bvm=bv.46751780,d.Yms
9. Danusevičienė L., Polilaitė S. Socialinis darbas su pagyvenusiais ir senais žmonėmis. Metodų pritaikymo galimybės // Seno žmogaus psichologija. VDU Socialinio darbo institutas. Socialinė gerontologija: ištakos ir perspektyvos. Kaunas: Morkūnas ir Ko, 2002. - ISBN 9955-530-46-4
10. Doyle Y. G. et al. A model of successful ageing in British populations. *Eur J Publ Health*, 2010, p 1-5
11. Dziechciarz M. et. al. Social and health care needs of elderly people living in the countryside in Poland. Original article. *Annals of Agricultural and Environmental Medicine*. Poland, 2012, Vol 19, No 4, 746-750 p.
12. Europos socialinė chartija. Valstybės žinios, 2001, Nr. 49-1704.

13. Gyventojai globos įstaigose seniems žmonėms metų pabaigoje . Požymiai: lytis, įstaigos tipas, amžius ir metai.
<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3161105&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSID=6565&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=> [žiūrėta 2013-03-14]
14. Gudžinskienė V., Mačiuikienė D. Senyvo amžiaus asmenų, gyvenančių socialinės globos namuose, socialinių darbuotojų teikiamos pagalbos vertinimas // Socialinis ugdymas. Socialinio darbo ekologija. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla, 2011, Nr. 15 (26), 41-52 p. - ISSN 1392-9569. <http://www.i-manager.lt/upload/201111/Socialinisugdymas15%2826%29.pdf> [žiūrėta 2013 04 11]
15. Havighurst R. J. Social and Psychological Needs of the Aging. Annals of the American Academy of Political and Social Science. Social Contribution by the Aging. Published by: Sage Publications, Inc, 1952, - 279 p., URL: <http://ann.sagepub.com/content/279/1/11.full.pdf+html> [žiūrėta 2013-05-17]
16. Havighurst, R. J. Successful Aging // The Gerontologist, vol 1, 1963, - p. 8-13
17. Help starts here. Vital Aging – How Social Workers Help. URL: <http://www.helpstartshere.org/seniors-and-aging/vital-aging-how-social-workers-help.html> [žiūrėta 2013-06-14]
18. Hincliff P., Hall C. A. Generation in Transition: Older Peoples Situation and Civil Society's Response in East and Central Europe. London: Community Fund, Help Age International, 2002.
19. Hollis M. Socialinių mokslų filosofija. Įvadas. Vilnius: LT rašytojų sąjungos leidykla, 2000. - ISBN 9986-39-157-1
20. Iwamasa G.Y., Iwasaki M.A. A new multidimensional model of successful aging: perceptions of Japanese American older adult. J Cross Cult Gerontol. 2011, - 261 p.
21. Jankūnaitė D., Naujanienė R. Sėkmingos senatvės prielaidos: senyvo amžiaus asmenų perspektyva. Socialinis darbas. Patirtis ir metodai. ISSN 2029-0470, 2012 10 (2), p. 209 – 232.
22. JTO Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas, 1966.
23. Kanopienė V., Mikulionienė S. Gyventojų senėjimas ir jo iššūkiai sveikatos apsaugos sistemai// Gerontologija: mokslinis straipsnis. - Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 2006; 7 (4). - p. 188-200. URL: http://www.gerontologija.lt/files/edit_files/File/pdf/2006/nr_4/2006_188_200.pdf [žiūrėta 2013-05-02]

24. Katz S. Cultural aging: life course, lifestyle, and senior worlds. Peterborough: Broadview Press. 2005. - 272 p.
25. Kavaliauskienė V. Refleksijos kultūra – socialinio darbuotojo profesinės veiklos raiškos aspektas. Acta paedagogica vilnensia, 2010.
26. Kavaliauskienė V. Socialinio darbuotojo asmenybės savybė -santykio su profesija išraiška. Klaipėda: Klaipėdos universitetas. 2008, 87-102 p. - ISSN 1392-7450
27. Kokias teises turi pagyvenę žmonės. URL: http://seimos.sveikas.lt/lt/vyresniuju_sveikata/kokias_teises_turi_pagyvene_zmones/ [žiūrėta 2013-06-13]
28. Koskinen S. Socialinio darbo gerontologijoje istorinė raida // Seno žmogaus psichologija. VDU Socialinio darbo institutas. Socialinė gerontologija: ištakos ir perspektyvos. Kaunas: Morkūnas ir Ko, 2002. 260-261 p. - ISBN 9955-530-46-4
29. Kozlovas, A. Socialinis darbas: profesinės veiklos įvadas. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija, 2012.
30. Labouvie, V. G. Dynamic integration theory: Emotion, Cognition, and Equilibrium in Later Life. In Bengston, V. L.; Gans, D.; Putney, N. M.; Silverstein, M. (Eds.). *Handbook of Theories of Aging*. 2nd ed. NY: Springer publishing company. 2009, p. 279.
31. Lepeškienė V., Žuromskaja J. Socialinio darbo studentų savo asmenybė savybių vertinimas ir jų sąsajos su pasirinkimo studijuoti socialinį darbą motyvais ir ketinimu jį dirbti. Vilniaus universiteto leidykla, 2012.
32. Lietuvos Respublikos bedarbių rėmimo įstatymas. Valstybės žinios, 1996, Nr. 18-457.
33. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.
34. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas. Valstybės žinios, 2006, Nr. [17-589](#).
35. Lietuvos Respublikos valstybinis socialinio draudimo įstatymas. Valstybės žinios, 1991, Nr. [17-447](#).
36. Lietuvos Respublikos valstybinis socialinio draudimo pensijų įstatymas. Valstybės žinios, 1994, Nr. [59-1153](#).
37. Lietuvos Statistikos departamentas. Gyventojų skaičius metų pradžioje . Požymiai: lytis, administracinė teritorija, amžius (5 m. amžiaus grupės) ir metai. URL: <http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3010203&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSID=3766&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=> [žiūrėta 2014-02-03].

38. Lietuvos šeima tarp tradicijos ir naujos realybės. Monografija. Vilnius: Fridas, 2009. - ISBN 978-9955-531-28-9
39. Matulionis A.V. Sociologija: vadovėlis – Vilnius: Homo liber, 2003. - 197 p. – ISBN 9955-449-29-2
40. McCarthy K. Hierarchy of Needs for Today's Elder. URL: <http://www.homeaidhealthcare.com/pdf/2013/Herarchyofneeds.pdf> [žiūrėta 2013-05-17]
41. Miežytė-Tijūšienė J., Bulotaitė L. Pensinio amžiaus žmonių socialinis aktyvumas bei psichologinė savijauta // Gerontologija: mokslinis straipsnis. - Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 2012; 13 (4), 199-205 p. http://www.gerontologija.lt/files/edit_files/File/pdf/2012/nr_4/2012_199_205.pdf [žiūrėta 2013-04-17]
42. Mikulionienė, S. *Socialinė gerontologija*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011, p. 76–77.
43. Mockus A. Ir kt. Socialiai aktyvių vyresnio amžiaus žmonių pasitenkinimo gyvenimu psichosocialinių veiksnių kokybinė analizė. Socialinis darbas. 2013, 12(2), p. 340–352.
44. Mockus A., Žukaitė A. Sėkmingas senėjimas: psichologinis aspektas. Teorija ir praktika // Gerontologija: mokslinis straipsnis. - Vilnius: Klaipėdos universitetas, 2012, Nr. 13(4), 228-234 p. URL: http://www.gerontologija.lt/files/edit_files/File/pdf/2012/nr_4/2012_228_234.pdf
45. Naujanienė R. Socialiniai senėjimo aspektai // Seno žmogaus psichologija. Kaunas: Morkūnas ir Ko, 2002. – ISBN 9955-530-46-4
46. Palujanskienė A.. Socialinė gerontologija: ištakos ir perspektyvos // Seno žmogaus psichologija. Kaunas: Morkūnas ir Ko, 2002. p. 86-101. - ISBN 9955-530-46-4
47. Paprojektis Lietuvos ir Norvegijos savivaldybių asociacijų ir savivaldybių bendradarbiavimo stiprinimas bendruomenių nestacionarių socialinių paslaugų organizavimo vaikams ir kitoms socialinėms žmonių grupėms srityje. Norvegijos patirties nestacionarių socialinių paslaugų srityje adaptavimo, perkėlimo ir įdiegimo Lietuvoje galimybių studija. Norway grants, Vilnius, 2010. URL: http://www.lsa.lt/failai/spprojektas/SP_GS_NorvegijosPatirtis.pdf [žiūrėta 2013-06-04]
48. Rapolienė G., Juozulynas A. Senstantis kūnas Lietuvos viešajame diskurse. Sociologija. Mintis ir veiksmai, 2009/1(24), ISSN 1392-3358. P. 131-144.
49. Senėjimas. http://ec.europa.eu/health/ageing/policy/index_lt.htm [žiūrėta 2013 04 29]
50. Simply Psychology. Maslow hierarchy of needs.. URL: <http://www.simplypsychology.org/maslow.html> [žiūrėta 2013-06-01]

51. Skučienė D. Lietuvos pensininkų subjektyvioji gerovė tarp Europos šalių. Gerontologija: mokslinis straipsnis. - Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 2012, 13(3), p. 154-164. http://www.gerontologija.lt/files/edit_files/File/pdf/2012/nr_3/2012_154_164.pdf [žiūrėta 2013-06-14]
52. Socialinių darbuotojų, dirbančių senų žmonių globos namuose, skaičius. <http://dbl.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1024> [žiūrėta 2013 03 14]
53. Staniulevičienė D. Veikla ir gyvenimo būdas // Seno žmogaus psichologija. Socialinė gerontologija: ištakos ir perspektyvos. Kaunas: Morkūnas ir Ko, 2002. - ISBN 9955-530-46-4
54. Stankūnienė V. ir kt. Šeimos revoliucija. Iššūkiai šeimos politikai. Vilnius: Socialinių tyrimų institutas, 2003. – 138 p. - ISBN 9955-531-09-6
55. Stepukonis F., Puodžienė L. Auštuoniasdešimtmečių psichologijos ypatumai // Gerontologija: mokslinis straipsnis. - Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 2009, Nr. 10 (4), p. - 199-207 – URL: http://www.gerontologija.lt/files/edit_files/File/pdf/2009/nr_4/2009_199_207.pdf
56. Šeimos politikos koncepcija (projektas). Filosofijos, sociologijos ir teisės institutas. Vilnius: VTU spaustuvė, 1995. - ISBN 9986-523-15-X
57. Varnelienė S. Sociolizacijos svarba pagyvenusio žmogaus bendravimui. http://jaunasis-mokslininkas.asu.lt/smk_2007/pedagogika/Varneliene_Sonata.pdf [žiūrėta 2013-04-20]
58. Večkienė N. ir kt. Senėjimas bendruomenėje // Seno žmogaus psichologija. VDU Socialinio darbo institutas. Socialinė gerontologija: ištakos ir perspektyvos. Kaunas: Morkūnas ir Ko, 2002. - ISBN 9955-530-46-4
59. Vida Kanopienė V. Socialinė demografija. Vilnius: Mykolo Riomerio Universitetas, 2008. - ISBN 978-9955-19-081-3.
60. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. Valstybės žinios, 2006, Nr. 68-2497.
61. Vitkauskaitė D.. Teoriniai socialinio darbo modeliai. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2001. - 35 p. - ISBN 9986-38-166-01
62. Vyšniauskienė, D.; Minkutė, R. Socialinės veiklos profesinė etika. Kaunas: Technologija, 2008, p. 57–61.
63. Žalimienė L., Lazutka R. Socialinės globos paslaugos Lietuvoje: nuo hierarchinio prie mišrios globos ekonomikos modelio // Ekonomikos teorija ir praktika. Pinigų studijos. 2009, Nr. 2., 22-36 p. URL: <http://www.lb.lt/zalimiene> [žiūrėta 2013-06-04].
64. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. Valstybės žinios, 1995, Nr. 40-987.

Meilūnienė I. Socialinių darbuotojų veikla tenkinant pagyvenusią žmonių socialinius poreikius/ Magistro baigiamasis darbas. Vadovė prof. dr. Vida Gudžinskienė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Socialinių technologijų fakultetas, 2014. – 77p.

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe „Socialinių darbuotojų veikla tenkinant pagyvenusią žmonių socialinius poreikius“ buvo siekiama atskleisti socialinių darbuotojų teikiamas paslaugas, tenkinant pagyvenusią žmonių, gyvenančių stacionarioje pagyvenusią asmenų globos įstaigoje, socialinius poreikius. Tikslui pasiekti buvo išsikelti tokie **tyrimo uždaviniai**:

1. Išnagrinėti pagyvenusio amžiaus žmonių socialinių poreikių tenkinimo ypatumus;
2. Apibūdinti socialinio darbuotojo teikiamų paslaugų svarbą tenkinant pagyvenusio amžiaus žmonių socialinius poreikius;
3. Išnagrinėti socialinio darbo Lietuvos pagyvenusią žmonių globos įstaigose organizavimo principus ir pagyvenusią žmonių poreikių tenkinimą reglamentuojančius teisės aktus EU kontekste;
4. Atlikti socialinių darbuotojų, dirbančių senų žmonių globos įstaigose veiklos analizę, remiantis globos įstaigų gyventojų socialinių poreikių tenkinimo ypatumais;

Tyrimu nustatyta, kad socialiniam darbuotojui, tenkinant pagyvenusią žmonių poreikius tenka artimojo, giminaičio, draugo, psichologo vaidmuo. Socialinis darbuotojas yra faktorius, kuris padeda vyresnio amžiaus žmonėms pasijusti gerai savo amžiuje, t.y. padeda realizuoti save, norą bendrauti, taip pat geba padėti pagyvenusio amžiaus žmonėms prisidėti prie tam tikros bendruomeninės ar humanitarinės veiklos, taip pat padeda šiems žmonėms pažinti save tokiame amžiuje. Tačiau socialiniai darbuotojai ne visada gali patenkinti visus pagyvensiems asmenims kylančius poreikius, tokius kaip artimųjų ilgesys, piniginių reikalų tvarkymo problemos, noras bendrauti su priešingos lyties atstovais ir pan.

Meilūnienė I. " Social Worker to meet the social needs of the elderly people"/ The final Master's thesis. The Supervisor: prof. dr. Vida Gudžinskienė. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Social Technology, 2014. – 77p.

SUMMARY

Master's thesis " Social Worker to meet the social needs of the elderly people" has been to reveal the social workers provide services to meet the needs of older people living in a stationary elderly in care, social needs. The following **objectives of the research are:**

1. First examine the elderly social needs of the specific features of
2. Second to describe the social worker provided services for elderly people prepared for the purpose of social needs
3. Examine Social Work Lithuania elderly in institutions and organization of the elderly needs legislation in the context of the EU
4. Perform social workers in care homes for old people performance analysis based on the de-institutionalization of social needs of the population characteristics of

The study found that the social worker in meeting the needs of older people have short, relative, friend, psychologist role. A social worker is a factor that helps older people feel good for your age, and help to realize themselves, the desire to communicate, as well as the ability to help older people to contribute to a particular community or humanitarian activities, as well as to help these people to know themselves at this age. However, social workers are not always able to meet all the needs of the elderly arise , such as a desire to see relatives, monetary affairs problems, the desire to communicate with the opposite sex and other.

PRIEDAI

Anketos skirtos pagyvenusiems asmenims, gyvenantiems globos namuose, pavyzdys

ANKETA GLOBOS NAMŲ GYVENTOJAMS

Gerbiamas Respondente,

Esu Indrė Meilūnienė, studijuojanti Mykolo Romerio universitete, Socialinių technologijų fakultete. Rengiu mokslinį darbą tema „SOCIALINIŲ DARBUOTOJŲ VEIKLA TENKINANT PAGYVENUSIŲ ŽMONIŲ SOCIALINIUS POREIKIUS“. Šia apklausa siekiu išanalizuoti socialinių darbuotojų paslaugų teikimo reikšmę tenkinant socialinius poreikius pagyvenusių žmonių gyvenime.

Jūsų nuomonė yra labai svarbi. Apklausa leis efektyviau įvertinti socialinių darbuotojų vaidmenį, tenkinant pagyvenusių žmonių socialinius poreikius. Apklaustos rezultatai bus naudojami baigiamojo magistro darbo rašymui.

Anketa yra anoniminė, nei vardo nei pavardės rašyti nereikia, todėl labai prašau nuoširdžiai atsakyti į pateiktus klausimus.

Iš anksto dėkinga už Jūsų atsakymus!

Prašau pažymėti Jums tinkamus klausimų atsakymus.

1. Jūsų amžius:

60 – 64 metai	65 – 69 metai	70 – 74 metai	75 ir daugiau

2. Kiek laiko gyvenate globos namuose?

Iki 1 metų	1-2 metus	3-4 metus	5 ir daugiau metų

3. Ar turite vaikų?

- a) Taip   b) Ne

4. Jūsų išsilavinimas?

Pagrindinis	Vidurinis	Profesinis	Aukštasis	Kita (įrašyti)

5. Kaip dažnai Jus lanko artimiausi giminės?

Kartą per savaitę	1-2 kartus per mėnesį	2-3 kartus per pusę metų	1 kartą per pusę metų	1 kartą per metus	Lankė prieš 2 ir daugiau metų	Nelanko

6. Kaip vertinate savo dabartinį gyvenimą?

Puikiai	Labai gerai	Gerai	Vidutiniškai	Blogai	Sunku pasakyti

7. Šiuo metu man svarbiausia...

<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
--

8. Ar jaučiatės vertinamas tarp Jus supančių žmonių?

Taip	Ne	Sunku pasakyti

9. Kaip Jūs vertinate savo sveikatos būklę?

Puikiai	Labai gerai	Gerai	Vidutiniškai	Blogai	Neturiu nuomonės

10. Jūsų laisvalaikio veiklos:

Laisvalaikio veiklos	Mėgstu veikti	Turiu galimybę veikti	Kiek laiko užsiimu šia veikla per savaitę	Kiek laiko norėčiau užsiimti šia veikla per savaitę	Komentarai
Skaityti					
Megzti, nerti, siūti					
Žiūrėti televizorių					
Klausytis radijo					
Melstis					
Eiti pasivaikščioti					
Bendrauti su kitais namų gyventojais					
Žaisti šachmatais					
Dainuoti					
Šokti					
Piešti					
Drožinėti					
Kita (įrašyti)					

11. Ar socialiniai darbuotojai stengiasi padėti įprasminti kasdienybę mėgstama veikla?

Labai stengiasi	Stengiasi	Kartais stengiasi	Retai stengiasi	Nesistengia	Neturiu nuomonės

12. Ar Jums reikalinga socialinio darbuotojo pagalba, norint užsiimti mėgstama veikla?

a) Taip

b) Ne

13. Įvertinkite globos darbuotojų bendravimą (pažymėkite 5 balų skalėje vieną langelį, kur 5 – puikiai bendrauja, 1 – nemaloniai bendrauja)

Globos namų darbuotojų draugiškumas ir bendravimas	1	2	3	4	5
Bendravimo vertinimas					

14. Kaip dažnai bendraujate su socialiniais darbuotojai?

Iki 30 min. Per dieną	Iki 1 val. Per dieną	Iki 2 val. Per dieną	Iki 4 val. Per dieną	Iki 6 val. Per dieną

15. Kilus problemoms kreipiatės į:

Specialistai	Visada	Kartais	Niekada
15.1 Vyresnysis socialinis darbuotojas			
15.2 Socialinio darbuotojo padėjėjai			
15.3 Slaugytoja			
15.4 Gydytoja			
15.5 Kiti darbuotojai (įrašyti)			

16. Ar kilus problemoms, socialiniai darbuotojai padeda išspręsti problemas?

Dažniausiai	Retai	Niekada	Kita (įrašyti)

17. Ar socialiniai darbuotojai Jus išklauso, kai Jums to labai reikia?

Dažniausiai	Kartais	Niekada

18. Kaip Jūsų gyvenamojoje vietoje yra užtikrinamas privatumas?(pažymėkite 5 balų skalėje vieną langelį, kur 5 – visiškai atitinka, 1 – visiškai neatitinka)

Privatumo užtikrinimas	1	2	3	4	5
18.1 Gerai užtikrinamas					
18.2 Užtikrinamas pakankamai					
18.3 Ne visuomet užtikrinamas					
18.4 Neužtikrinamas					

19. Ar tinkamai yra atstovaujami Jūsų asmeninių lėšų reikalai?

Taip	Ne visada	Ne	Kita (įrašyti)

20. Įvertinkite, kaip Jums yra svarbu socialinių darbuotojų dalyvavimas Jūsų kasdiniame gyvenime
(pažymėkite 5 balų skalėje vieną langelį, kur 5 – labai svarbus, 1 – visiškai nesvarbus)

Socialinių darbuotojų dalyvavimo vertinimas	1	2	3	4	5
Socialinių darbuotojų dalyvavimo svarbumas					

21. Su kokiomis problemomis susiduriate pastaruoju metu? (pažymėkite 5 balų skalėje vieną langelį, kur 5 – labai dažnai susiduriu, 1 – nesusiduriu)

Problemos	1	2	3	4	5
21.1 Turiu sveikatos problemų					
21.2 Prastai išsimiegu arba neišsimiegu					
21.3 Noriu atsiriboti nuo aplinkos					
21.4 Dažnai prisimenu praeitį ir jaučiu nostalgiją					
21.5 Neturiu bendraminčių					
21.6 Norisi daugiau dėmesio, bendravimo					
21.7 Sunku susitvarkyti buityje					
21.8 Norisi užsiimti mėgstama veikla					
21.9 Trūksta bendravimo su giminėmis					
21.10 Kita (įrašyti)					

22. Kuriose srityse Jums labiausiai padeda socialinis darbuotojas? (pažymėti 5 balų skalėje vieną langelį, kur 5 – labai dažnai padeda, 1 – visiškai nepadeda)

Socialinio darbuotojo pagalbos sritys	1	2	3	4	5
22.1 Prisitaikymas prie savo fizinių pokyčių;					
22.2 Naujų socialinių vaidmenų mokymasis (pvz., senelių, pensininkų, našlių);					
22.3 Pasikeitusio gyvenimo priėmimas;					
22.4 Kita (įrašyti)					

23. Kaip dažnai esate skatinamas socialinio darbuotojo užsiimti mėgstama veikla?

1-2 kartus per dieną	1-2 kartus per savaitę	1-2 kartus per mėnesį	1-2 kartus per pusę metų	1-2 kartus per metus

24. Kaip dažnai tenka bendrauti su socialiniais darbuotojais grupėse?

Iki 30 min. Per dieną	Iki 1 val. Per dieną	Iki 2 val. Per dieną	Kartą per savaitę	Kartą per dvi savaites

25. Ar bendraujant su socialiniu darbuotoju, randate būdus, kaip įveikti Jūsų gyvenime kylančias problemas?

- a) Taip
- b) Ne

26. Koks Jūsų socialinis darbuotojas? *Socialinis darbuotojas – organizuoja pagalbą klientui įvairiuose socialinės apsaugos, sveikatos apsaugos, švietimo sistemos, vidaus reikalų sistemos įstaigose. Padeda atstatyti asmens ir visuomenės santykius, kai pats asmuo to padaryti nepajėgia. Identifikuoja asmens socialines problemas ir įvertina socialinius poreikius. Padeda žmonėms rasti ir panaudoti savo galimybes nugalint sunkumus ir negalias.*

Draugiškas	Jautrus	Empatiškas	Įsiklausantis	Geranoriškas	Atsidavęs savo darbui

27. Kaip šiuo metu jaučiatės?

Labai laimingas	Patenkintas savo gyvenimu	Vienišas	Jaučiu nerimą	Esu nelaimingas	Jaučiuosi bejėgis

Interviu klausimų, socialiniams darbuotojams, dirbantiems su pagyvenusiais asmenimis globos namuose, pavyzdys

INTERVIU KLAUSIMYNAS

1. Kokios problemos dažniausiai pasitaiko teikiant paslaugas pagyvenusiems asmenims?

1.1 Kaip jas sprendžiate?

1.2 Kokias problemas spręsti sunkiausia ir kas Jums padeda jas išspręsti?

2. Kokie socialiniai poreikiai dažniausiai kyla pagyvenusiems asmenims?

2.1 Kokių socialinių poreikių neįstengiate patenkinti? Kodėl?

2.2. Kokias matytumėte galimybes dabar neišsprendžiamų problemų sprendimui, kas galėtų padėti jas išspręsti?

3. Kokių veiklų pagalba sudarote galimybes įprasinti pagyvenusių žmonių mėgstamą kasdieninę veiklą?

4. Kokias grupines veiklas dažniausiai organizuojate pagyvenusiems?

4.1 Ir į kokias grupines veiklas jie aktyviausiai įsitraukia?

1. Kokios problemos dažniausiai pasitaiko teikiant paslaugas pagyvenusiems asmenims?	Pirmiausia ,labai labai didelis krūvis darbuotojams ir yra labai sunku suteikti kokybiškas, geras paslaugas. Kadangi yra labai apkrauti darbuotojai, tai paprasčiausiai laiko stoka sakykim, toliau yra finansavimas, finansavimo trūkumas, kad teikti kokybiškas paslaugas.
1.1 Kaip jas sprendžiate? 1.2 Kokias problemas spręsti sunkiausia ir kas Jums padeda jas išspręsti?	Sprendžiam bendrai, sprendžiame komandoje, sprendžiam su administracija. Kiek įmanoma sprendžiam savo kolektyve, jei neišeina kreipiamės į savivaldybę, kitas institucijas kurios padėtų išspręsti.
2. Kokie socialiniai poreikiai dažniausiai kyla pagyvenusiems asmenims?	Pagyvenusiems asmenims kyla bene vienas iš didžiausių, tai bendravimo poreikių, nes pagyvenę žmonės labai nori bendrauti, kad būtų išklaudyti.
2.1 Kokių socialinių poreikių neįstengiate patenkinti? Kodėl?	Tas bendravimo poreikis ir ypač tas artimųjų trūkumas ir tai mes jau mažiausiai galim suteikti. Aišku mes bandom visokiais būdais susisiekti su tais artimaisiais ir palaikyti tuos ryšius jei jie yra, aišku ne visada tai yra mūsų galioms.
2.2. Kokias matytumėte galimybes dabar neišsprendžiamų problemų sprendimui, kas galėtų padėti jas išspręsti?	Tai būtų didesnis darbuotojų skaičius
3. Kokių veiklų pagalba sudarote galimybes įprasminti pagyvenusių žmonių mėgstamą kasdieninę veiklą?	Tai sakykim galimybė skaityti spaudą, yra užsakoma spauda. Jie tikrai mėgsta ir skaityti ir domisi knygomis. Yra tikrai galimybė kas nori piešia, tai yra dailės terapija, įvairių stalo žaidimų, bet visa tai turim daryti kartu su jais, tada ta veikla yra įdomi, nes šiaip tokio amžiaus žmones yra labai sunku įkalbinti, turi būti kartu su jais.
4. Kokias grupines veiklas dažniausiai organizuojate pagyvenusiems?	Tai stalo žaidimus žaidžiam, būna kad susirenkam ir dainuojam ir kambariuose susirenkam dainuojam, renginiai grupiniai,

	šventės, gimtadieniai.
4.1 Ir į kokias grupines veiklas jie aktyviausiai įsitraukia?	Nėra vienareikšmiško atsakymo. Kaip prikalsinsi, kokia nuotaiką tą dieną bus taip ir įsitrauks.

1. Kokios problemos dažniausiai pasitaiko teikiant paslaugas pagyvenusiems asmenims?	Dažniausiai tokiu, bent žiūrint bent aš savo korpuso tai nėra tokių labai jau problemų, kiekvienas reikalauja to dėmesio daug.
1.1 Kaip jas sprendžiate?	kai jų yra nemažai tai tą dėmesį turi skirstyti visiems gyventojams po truputėlį kad visi turėtų.
1.2 Kokias problemas spręsti sunkiausia ir kas Jums padeda jas išspręsti?	Tai su kolegėm pabendraujam, kolegės padeda arba individualiai priklausant kokios būna problemos pats socialinis sprendžia ar komandos nariai padeda, bet priklausant nuo problemos. Jei reikia kreipiamės į kitas institucijas ir į anstolius ir į savivaldybę, turim savo teisininkę.
2. Kokie socialiniai poreikiai dažniausiai kyla pagyvenusiems asmenims?	Dėl sveikatos, jie tokie nelabai objektyviai įvertina savo galimybes, jų ten amžius būna jau gerokai virš 80 ir link 90 ir jiems viskas skauda, norėtų būti sveiki. Dėl sveikatos sutrikimų sunku jiems judėti, sunku susitvarkyti su tuštimumu, taip pat jei gyvena dviečiuose kambariuose, tai su kaimynais, geriausia būna kada žmogus tokia amžiui būna vienas, suderinamumo problema, bet stengiamės spręsti individualiai.
2.1 Kokių socialinių poreikių neįstengiate patenkinti? Kodėl?	Šiaip pas mane korpuse nėra labai problemų, pagal galimybes stengiuosi visus patenkinti poreikius.
2.2. Kokias matytumėte galimybes dabar neišsprendžiamų problemų sprendimui, kas galėtų padėti jas išspręsti?	Komandos nariai, tie visi padėjėjai ir slaugytojos ir medikai, kai kurie dirba su mumis kartu.
3. Kokių veiklų pagalba sudarote galimybes įprasminti pagyvenusių žmonių mėgstamą kasdieninę veiklą?	Relaksacija, sportas, darbo terapija, pasivaikščiavimai gamtoje, kai kam reikalinga ir malda ir bendravimo grupė.
4. Kokias grupines veiklas dažniausiai organizuojate pagyvenusiems?	Buna piešimo ten grupė, tie kurie turi galimybes dainuoti, tai yra žmogus, kuris su jais dirba ir gali padainuoti, tai tokia muzikinė grupė. Labai mėgsta jie ten kur psichologė veda, tai

	bendravimo grupė ir relaksacija.
4.1 Ir į kokias grupines veiklas jie aktyviausiai įsitraukia?	Tai kaip minėjau labai relaksacija patinka, bendravimas. Šiaip kai kurie, tai mėgsta savarankiškai pasivaikščiojimus labai, kurie stipresni, o tie kurie silpnesni labai pabūvimas gamtoje kada geras oras, tai tikrai labai džiaugiasi jie. Stebi kaip gėlytės žydi ar paukščiukai čiulba.

1. Kokios problemos dažniausiai pasitaiko teikiant paslaugas pagyvenusiems asmenims?	Dažniausiai pasitaikančios, tai sveikatos sutrikimo problemos, negalia, fizinė negalia, dimensija, atminties sutrikimai.
1.1 Kaip jas sprendžiate?	Yra medikų personalas, kuris pastoviai prižiūri, yra palaikomasis gydymas, kuris prižiūri ir yra konsultuojama poliklinikose ir ligoninėse.
1.2 Kokias problemas spręsti sunkiausia ir kas Jums padeda jas išspręsti?	Atminties sutrikimai. Visa komanda ir padėjėjos ir slaugytojos ir gydytoja. Jau čia visa komanda dirba.
2. Kokie socialiniai poreikiai dažniausiai kyla pagyvenusiems asmenims?	Bendravimo, sveikatos, labai jiems svarbus geras maitinimas ir savalaikis tuštinimasis.
2.1 Kokių socialinių poreikių neįstengiate patenkinti? Kodėl?	Plaukų nudažyti neįstengiamo, nes artimieji priešinasi, kai kurie klientai nori moterų, kai kurie nori gerti alkoholinius gėrimus.
2.2. Kokias matytumėte galimybes dabar neišsprendžiamų problemų sprendimui, kas galėtų padėti jas išspręsti?	Dėl plaukų dažymo, tai tarpinikavimas tarp artimųjų ir klientų, tik tiek.
3. Kokių veiklų pagalba sudarote galimybes įprasinti pagyvenusių žmonių mėgstamą kasdieninę veiklą?	Spaudos leidiniai, knygos, muzikos terapija, koncertai įvairūs, darbo terapija, rankdarbiai. Yra ansamblis dainuoja, bendravimo grupė psichologės vedama.
4. Kokias grupines veiklas dažniausiai organizuojate pagyvenusiems?	Sportas, darbo terapija, bendravimo grupė, tas pats ir muzikos terapija.
4.1 Ir į kokias grupines veiklas jie aktyviausiai įsitraukia?	Sportas ir relaksacija.

1. Kokios problemos dažniausiai pasitaiko teikiant paslaugas pagyvenusiems asmenims?	Pačios „visokiausios“, šiaip sprendžiam visas socialines problemas, dirbam su individualiais atvejais, ten finansinis, dėl giminių, dėl turto, tokius buitinius, kasdieninius, pvz apipirkti vaistais, buitinėmis prekėm.
1.1 Kaip jas sprendžiate?	Tai pasitelkiam visą komandą, individualiai su gyventoju kalbamės, čia vėlgi priklauso nuo atvejo, kartais reikia kolegų pagalbos, dėl tokių kasdienių dalykų socialinio darbuotojo padėjėjos labai daug padeda.
1.2 Kokias problemas spręsti sunkiausia ir kas Jums padeda jas išspręsti?	Sunkiausia tai sakyčiau, kad teisinės su anstoliais visokiais, na mes turim advokatę pensionato, tai ji mum padeda tokiomis atvejais.
2. Kokie socialiniai poreikiai dažniausiai kyla pagyvenusiems asmenims?	Kasdieniniai tokie ir kyla, dažniausiai aprūpinti maisto prekėm, vaistus išpirkti kol receptas nepasibaigęs, tokie kaskieniai dalykai.
2.1 Kokių socialinių poreikių neįstengiate patenkinti? Kodėl?	Šeimos negalim tiem žmonėm vienišiem atstoti, kadangi kaip ir visteik esam tik socialiniai darbuotojai, o kas yra vienišas jam labiausiai reikia, kad aplankyti vaikai, anūkai, jeigu to nėra, mes negalim patenkinti tokių poreikių, nu dar apkirpti kaip nori nevisada galim, bet čia derimės.
2.2. Kokias matytumėte galimybes dabar neišsprendžiamų problemų sprendimui, kas galėtų padėti jas išspręsti?	Galbūt galėtų iš dalies ir savanoriai pavyzdžiui padėti, galėtų aplankyti pabendrauti su seneliais, čia toks kaip vienas iš pasiūlymų.
3. Kokių veiklų pagalba sudarote galimybes įprasminti pagyvenusių žmonių mėgstamą kasdieninę veiklą?	Tai padedam. pvz pas mane yra viena močiutė kuri labai mėgsta skaityti žurnalus ir laikraščius, tai atsineši ir savo ir iš bibliotekos pvz kas mėgsta tv žiūrėti, tai suveži į foje, kas nevaikšto su vežimėliu, kad pasižiūrētu arba pvz sutaupai jų pinigėlių ir nuperki televizorių. Stengies kiek galima, kad jie nebūtų vieniši, turėtų ką veikti, kai kurie patys puikiai susiorganizuoja sau

	veiklą, priklauso nuo to kliento.
4. Kokias grupines veiklas dažniausiai organizuojate pagyvenusiems?	Dažniausiai mes tik suvedam į renginius, kadangi pas mus yra atskira darbuotoja užimtumui, tai mes tik padedam jai ir paskatinam eiti. tai būna ir visokie anekdotų rytmečiai, mįslių, dainavimo, prieš šventes ta tematika, pvz prieš velykas margučių visokie ridenimai, spalvinimai.
4.1 Ir į kokias grupines veiklas jie aktyviausiai įsitraukia?	Čia sunku pasakyt apibendrintai, kam kas patinka individualiai, kai kas lanko bendravimo grupę, kai kas relaksaciją, kurie labiau motyvuoti sportuoti, pagerinti savo fizinę būklę, eina sportuoti, kineziterapijos užsiėmimus, o yra ir visai nemotyvuotų, kurie visai nenori niekur eiti, nori ramybės.

1. Kokios problemos dažniausiai pasitaiko teikiant paslaugas pagyvenusiems asmenims?	Įvairios problemos, žiūrint kokią paslaugą teiki ir kokią problemą sprendi. Žmogaus nenoras kažką daryti, pasipriešinimas kažkoks tai.
1.1 Kaip jas sprendžiate?	Bendraujant.
1.2 Kokias problemas spręsti sunkiausia ir kas Jums padeda jas išspręsti?	Šiaip sprendžiam ir išsprendžiam, neišsprendžiamų problemų nėra. Sakykim neišsprendžiamos problemos yra tada, kai su teismais su anstoliais, reikalinga tesininko konsultacija. Tada esi kaip tarpininkas tarp senelio ir kažkokios organizacijos, jeigu asmeniškai, viskas išsprendžiama kalbėsi ir išsprendi, negalim padėti
2. Kokie socialiniai poreikiai dažniausiai kyla pagyvenusiems asmenims?	Labiausiai tai jie nori bendrauti. Nori turėti draugą artimesnį, priešingos lyties. Bendrauti išsikalbėti, išsipasakoti apie save labai nori ,ale yra tokių žmonių kaip hipochondikų, kurie labai nori vaistu, kiekvienas skausmas, visada prašo vaistelių, slaugytojas tu ne slaugytojas tu padėk jiems.
2.1 Kokių socialinių poreikių neįstengiate patenkinti? Kodėl?	Neįstengiam. Šiaip nėra tie kažkokie maksimalus poreikiai, kad neįstengiame, šiaip įstengiam, randame išeiti kaip nuraminti tą žmogų, nes vistiek dirbi su juo kiekvieną dieną jau pažįsti žmogų.
2.2. Kokias matytumėte galimybes dabar neišsprendžiamų problemų sprendimui, kas galėtų padėti jas išspręsti?	Visada reikalinga giminaičių pagalba iš šalies, tai visada skambinamės ir kalbamės ir pats kalbėsi ir duodi žmogui pakalbėti, kažką tai derini, jei sveikatos problemos tada su gydytoju, su įstaigos slaugytoju, administracija kartais, žiūrint kokia problema.
3. Kokių veiklų pagalba sudarote galimybes įprasminti pagyvenusių žmonių mėgstamą kasdieninę veiklą?	Na va, pvz viena močiutė mezga,mezga kojines, nešam siūlus, mezga kojines, tokias, tokias ten raščiukus kažkokius parenkam,ta prasme jei ji mezga ji užsiėmusi, ji yra patenkinta viskuo. Kažkas ten žaidžia šaškėm, šachmatais, tai

	<p>sudarei sąlygas. Kambarį stalas, turi ten savo žaidimus, kažkas nori mankštintis, tai jis mankština, kažkas nori melstis, tai jis meldžiasi, yra skaitykla kas nori eina skaito.</p>
<p>4. Kokias grupines veiklas dažniausiai organizuojate pagyvenusiems?</p>	<p>Yra relaksacija, yra kineziterapija, yra užimtumas, tai ten įvairūs. Jie ten piešia ką nori, piešia dainuoja, muzikuoja, šoka ten būna visokie pasišokimai, kas kur ką nori tas savo nišą suranda.</p>
<p>4.1 Ir į kokias grupines veiklas jie aktyviausiai įsitraukia?</p>	<p>Iš tikrųjų gal labiau į relaksą, į bendravimo grupes, tai ten daug kas nori bendrauti eina ir paprastai metu metais tie patys žmonės ten eina, jei yra užvedantis žmogus, tai šachmatai, šaškės jie labai kiekviena dieną mėgsta.</p>

1. Kokios problemos dažniausiai pasitaiko teikiant paslaugas pagyvenusiems asmenims?	Tos problemos tokios, įvairūs žmonės, tai įvairios ir problemos. Vieniems labai trūksta dėmesio, trūksta bendravimo, kitiems labai trūksta finansinės pagalbos, kitiems trūksta bendravimo su priešingos lyties atstovais. Jie ten ir į darbuotojus pažvelgia. Tai vat gal tokios.
1.1 Kaip jas sprendžiate?	Kai yra galimybės, tai derinam, pvz su artimaisiais, rašom el.laiškus, skambinam, kalbinam, kad gal pasiilgo senelis ,gal gal jau jūs atvažiuokit, gal galite aplankyti. Yra ir gražių pavyzdžių. Pavyzdžiui senelis nesulaukė ilgai anūkės, tai paskambinau gal jus atvažiuokit, atvažiuavo anūkė, nusivežė cepelinų pavalgyt, vat tokį dėmesį, jiems šito užtenka, tokio dėmesio. Jei vyriškis dėmesio nori moters, sakom gal pabendraukit, sudarom sąlygas, yra laisvalaikio kambarys, jie gali susitikti, pasikalbėti, pabendrauti. Dėl piniginių klausimų, net nežinau viena moteris manęs klausė gal galite mano sąskaitą internete paskelbti gal kas mane parems finansiškai, čia va dar neapsisprendžiau kaip man elgtis, čia ji ieškojo ir artimųjų, mes rašėm el.laiškus, kad jei reikia tokios finansinės paramos, ji yra vieniša, bet mes sprendimo tokio kaip ir neradom, norėjo, kad gal kas televizorių padovanotų, bet kažkaip neatsirado padedančių.
1.2 Kokias problemas spręsti sunkiausia ir kas Jums padeda jas išspręsti?	Tai jei žmogus turi artimųjų, tai kažkiek artimieji padeda geranoriškai, paskui patys ieškom kažkokių, tai su kolegėm pasiderinam, pasitariam pasikonsultuojam kaip čia galima išspręsti problemą.
2. Kokie socialiniai poreikiai dažniausiai kyla pagyvenusiems asmenims?	Kiekvienam gal kažkaip tai individualiai labai. Ir bendravimo ir tokio artimesnio bendravimo, intymesnio. Buvo tokia porelė, tai bandėm. Leidom gyventi kartu, kad netrukdyti kitiems žmonėms.

2.1 Kokių socialinių poreikių neįstengiate patenkinti? Kodėl?	Finansinių, jei poreikiai labai dideli iš finansinės pusės, tai tokių jau nelabai galim patenkinti. Rėmėjų tokių kaip ir negalim surasti.
2.2. Kokias matytumėte galimybes dabar neišsprendžiamų problemų sprendimui, kas galėtų padėti jas išspręsti?	Sunku pasakyti.
3. Kokių veiklų pagalba sudarote galimybes įprasminti pagyvenusių žmonių mėgstamą kasdieninę veiklą?	Veiklose labai dauguma vangiai dalyvauja, bet yra tokių kaip darbo terapija, bendravimo grupės, renginiai įvairūs, koncertai. Pabendrauti atvažiuoja ir mokiniai, organizacijos įvairios pabendrauti su seneliais, organizuojam tokias bendravimo veiklas.
4. Kokias grupines veiklas dažniausiai organizuojate pagyvenusiems? 4.1 Ir į kokias grupines veiklas jie aktyviausiai įsitraukia?	Bendravimo grupės, relaksacijos, į kinezeterapijas važinėja, labiau mėgsta individualias veiklas, ne grupines. Bandėm čia suorganizuoti tokia alkoholikams, tai nepavyko jiems patiko labiau individualiai. I bendravimo grupes noriai, būna kažkokius darbelius į darbo terapiją daug kas eina paraginti paskatinti, piešimas.

1. Kokios problemos dažniausiai pasitaiko teikiant paslaugas pagyvenusiems asmenims?	Kadangi pas mane gyvena žmonės su alzhaimeriu, dažnai pokalbio neįvyksta tokio racionalaus kaip turėtų būti ne viską jie supranta, kai kurie nežino žodžio reikšmės, nežino ką tai reiškia.
1.1 Kaip jas sprendžiate?	Nu kaip labai daug gyventojų pas mane slaugytojos dirba 2 ir stengiesi pasikalbėti su gyventojais, bet neturi tiek laiko galimybių, reikia išvažiuoti ir į miestą su dokumentais reik ir vienur ir kitur neturi tiek galimybių, kad galėtum apjungti visus ir pakalbėt, gal jie įsimintu žodžius ir būtų lengviau, kas aktyvesni su jais ir dirbi kas pasyvesni, tai ir stengiesi, bet irgi sunkiau na padejėjos padeda daug.
1.2 Kokias problemas spręsti sunkiausia ir kas Jums padeda jas išspręsti?	Sunkiausia, tai kai naujas gyventojas, tai dėl butų likusiu, skolų išlikusiu dėl tų neapmokėtų paslaugų, nors jie negyvena rašom raštus, bet jie be atgarsio, nei savivaldybė priima tų but, nei tai mes galim kur juos dėt.
2. Kokie socialiniai poreikiai dažniausiai kyla pagyvenusiems asmenims?	Žinokit kiekvienam atskirai ir sunku pasakyti kokie poreikiai. vienas gal nori daugiau kalbėti, kitas gal nori daugiau ramybės nenori su tavim ir bendrai su žmonėm bendrauti. viena nesenai atvykusią močiutę nuvedėm į sportą. Ji pasakė, kad ten nenori, jei skada viską po to sporto ir dabar galvą pradėjo skaudėti, tai vat aš negaliu sportuoti, o ten ar skauda ta galvą ar ji savo naudai daro, tai sunku pasakyti. Bet žiūri kažkur vidurki, lauki kada dar pagyvens ilgiau kiek ten teisybės sako, pagrinde visada tikime ka sako tuo tikim.
2.1 Kokių socialinių poreikių neįstengiate patenkinti? Kodėl?	Tiesiog nežinau, kad koncertus pvz lankom kas mėgsta visus nuvedam, kad butų tokių dažniau pageidavimų jie gal nesugeba išreikšti tų poreikių savo, kad ten tų koncertų būtų daugiau ar ką tik tada sunkiau mums truputi bet taip lyg atrodo viską ir kur sportas kur relaksacija

	koncertai mes nuvedam, pasivaikščiojimais vyksta popiet, nuo 14,30 iki 15,30 kolidoriuje vykdom, tai jie išeina pamato vienas kitą.
2.2. Kokias matytumėte galimybes dabar neišsprendžiamų problemų sprendimui, kas galėtų padėti jas išspręsti?	Padėt galėtu nebent kaip pas mane 50 žmonių 1 socialinis darbuotojas, manes per kvalifikacijas paklausia kaip aš sugebu, kaip speju tai ir sakau jus pagalvokit kaip aš speju...trūksta dar vieno specialisto socialinio darbuotojo.padėjėjų gal ir užtenka nes yra 6 padejėjos, bet va reiškiats labai daug gyventojų, bet negali viską spēt pabendraut su visais, pagrinde bendravimas. 50žmonių labai daug ir negali su visais.
3. Kokių veiklų pagalba sudarote galimybes įprasminti pagyvenusių žmonių mėgstamą kasdieninę veiklą?	Viena mezgeja buvo visada namuose, tai dabar vašelį atvežė, kas ką yra namuose daręs, kai atvažiuoja aš visada paklausiu pokalbio metu ką, norėtų čia daryti veikti,tai va ji sako norėtų megsti, tai sudarai sąlygas ir siulų parūpini ir vašelį. Jei buvo tik jos tinkamas visi kiti buvo blogi, kuriuose mes siulēm. Tai atvežēm jos, yra žmogus kuris skaitęs knygas visą laiką, tai mes jam knygų laikraščių parūpinam, kasdien „Respublikos“ laikraštį gaunam i aukštą.
4. Kokias grupines veiklas dažniausiai organizuojate pagyvenusiems?	Tai tokiu kaip pensionato mastu, piešimas ,manieji neina i tas veiklas, nes nesugeba ir nesupranta i bendravimo irgi neina bandēm įtraukti kelis, bet irgi ne, nes kadangi jie nesupranta kaą ten reik,i žygius neina, nes yra per silpni ir nepasakys, kad jiems negerai, kad skauda.
4.1 Ir į kokias grupines veiklas jie aktyviausiai įsitraukia?	-----